

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 2014

Ιούλιος 2014

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ.....	3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	4
ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	5
1 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ	16
1.1 ΠΙΘΑΝΗ ΠΛΕΟΝ Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ.....	16
1.2 Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΥΨΗΛΑ ΕΠΙΠΕΔΑ, ΜΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΑΠΟΚΛΙΜΑΚΩΣΗΣ	18
1.3 Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΒΕΛΤΙΩΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ.....	20
1.4 ΌΜΩΣ, Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΑΣΘΕΝΙΚΗ	24
1.5 ΤΑ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΑ ΔΑΝΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΑΠΕΙΛΗΤΙΚΑ	24
1.6 ΟΙ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΜΕΙΩΝΟΝΤΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	26
1.7 ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΝΑ ΜΕΙΩΝΟΝΤΑΙ	29
1.8 ΟΙ ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΟΦΕΙΛΕΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΣΥΝΕΧΩΣ	33
1.9 ΕΝΩ ΥΨΗΛΕΣ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ ΚΑΙ ΟΙ ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΡΙΤΟΥΣ.....	37
2 ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ	39
2.1 Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ.....	39
2.2 Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	46
2.2.1 <i>Νομική Αποτελεσματικότητα και Ανάπτυξη.....</i>	<i>48</i>
2.2.2 <i>Προτάσεις βελτίωσης του συστήματος Δικαιοσύνης.....</i>	<i>50</i>
3 Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	52
3.1 Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΤΟΥ 2014	52
3.1.1 <i>Τα Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο εξάμηνο του 2014.....</i>	<i>52</i>
3.1.2 <i>Οι Δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο εξάμηνο του 2014.....</i>	<i>53</i>
3.2 ΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΈΣΟΔΑ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	58
3.3 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ.....	63
3.4 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	69

Στόχοι και Επιστημονική Επιτροπή του Γραφείου

Το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή δημιουργήθηκε στην Ελληνική Βουλή βάσει του νόμου 3871 του 2010 για τη Δημοσιονομική Διαχείριση και Ευθύνη. Έργο του Γραφείου είναι να παρακολουθεί την εκτέλεση του προϋπολογισμού του κράτους, να υποβοηθά το έργο δύο Επιτροπών της Βουλής (της Ειδικής Διαρκούς Επιτροπής του Απολογισμού και του Γενικού Ισολογισμού του Κράτους και Ελέγχου της Εκτέλεσης του Προϋπολογισμού του Κράτους, καθώς και της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων) και να συντάσσει και υποβάλει προς τις ανωτέρω επιτροπές τριμηνιαίες και ετήσιες εκθέσεις σχετικά με την τήρηση των δημοσιονομικών στόχων που τίθενται στα Μεσοπρόθεσμα Δημοσιονομικά Πλαίσια Στρατηγικής.

Το Γραφείο πλαισιώνεται από την Επιστημονική Επιτροπή, η οποία αποτελείται από τα ακόλουθα μέλη:

- Καθηγητή Παναγιώτη Λιαργκόβα, Συντονιστή
- Καθηγητή Πάνο Καζάκο, Μέλος
- Επ. Καθηγητή Σπύρο Λαπατσιώρα, Μέλος
- Καθηγητή Ναπολέοντα Μαραβέγια, Μέλος
- Αναπληρωτή Καθηγητή Μιχάλη Ρηγίνο, Μέλος

Η Επιτροπή γνωμοδοτεί επί των θεμάτων, που της ανατίθενται εγγράφως υπόψη από τον Πρόεδρο της Βουλής ή το Συντονιστή ή τις δύο αρμόδιες Κοινοβουλευτικές Επιτροπές και εγκρίνει τις τριμηνιαίες και ετήσιες εκθέσεις.

Πρόλογος

Η παρούσα έκθεση εξετάζει την τήρηση των δημοσιονομικών στόχων της ελληνικής οικονομίας που τίθενται στα Μεσοπρόθεσμα Δημοσιονομικά Πλαίσια Στρατηγικής. Επικεντρώνεται στο δεύτερο τρίμηνο 2014. **Η έκθεση συντάχθηκε με βάση το σημερινό πλαίσιο πολιτικής όπως αυτό διαμορφώνεται από τα μνημόνια που έχει υπογράψει η κυβέρνηση με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ε.Ε.) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.).** Λαμβάνει επίσης υπόψη της την τρέχουσα συζήτηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο σχετικά με την αναθεώρηση της οικονομικής διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα της Ευρωζώνης.

Ο Συντονιστής και η Επιστημονική Επιτροπή έχουν συνείδηση του ότι η έκθεση συντάσσεται σε συνθήκες που χαρακτηρίζονται από μια **ανοιχτή ως προς την έκβασή της** θεωρητική συζήτηση και από **αποκλίνοντα** ευρήματα εμπειρικών ερευνών. Θα προσπαθήσουμε να εκθέτουμε τις απαντήσεις που δίνονται σε κρίσιμα ερωτήματα όχι μόνο στο κυρίως σώμα της έκθεσης, αλλά και σε ειδικές εκθέσεις. Ελπίζουμε ότι με τον τρόπο αυτό θα συνεισφέρουμε καλύτερα στις εργασίες των αρμόδιων Επιτροπών της Βουλής.

Ο Συντονιστής του Γραφείου

Καθηγητής Παναγιώτης Λιαργκόβας

Σύνοψη και Συμπεράσματα

Η οικονομική συγκυρία τείνει να βελτιωθεί, αλλά οι αβεβαιότητες παραμένουν

Το προηγούμενο τρίμηνο η κατάσταση της οικονομίας βελτιώθηκε. Όλα τα οικονομικά μεγέθη δείχνουν (και τα ερευνητικά Ινστιτούτα επιβεβαιώνουν) ότι η χώρα εισήλθε στο στάδιο της οικονομικής σταθεροποίησης και ότι είναι σχεδόν βέβαιη μια μικρή ανάκαμψη έως το τέλος του έτους. Σύμφωνα με τα νεότερα προσωρινά στοιχεία από την ΕΛ.ΣΤΑΤ, η ύφεση το πρώτο τρίμηνο του 2014 ήταν μικρότερη από την αρχική πρόβλεψη και διαμορφώθηκε στο -0,9% από το -1,1% που είχε αρχικά εκτιμηθεί¹. Επίσης, η Τράπεζα της Ελλάδος² επισημαίνει ότι αν συνεχιστεί η έως τώρα τάση αποκλιμάκωσης της ύφεσης μέχρι το τέλος του έτους, το ΑΕΠ το 2014 θα παρουσιάσει αύξηση περί το 0,5%. Εν τούτοις ο ΟΟΣΑ αναμένει περαιτέρω μείωση του ΑΕΠ έστω και οριακή.

Αν δεν επιτευχθούν στο μέλλον υψηλότεροι ρυθμοί μεγέθυνσης δεν θα υπάρξει γρήγορη και αισθητή βελτίωση της απασχόλησης και, αντίστροφα, αν η ανεργία παραμείνει σε υψηλά επίπεδα θα επηρεάσει αρνητικά, μαζί με άλλους παράγοντες, τη δυναμική παραγωγή στο μέλλον. Οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΔΝΤ συμπίπτουν στην πρόβλεψη ότι θα υπάρξει μείωση του ποσοστού ανεργίας κατά 1 εκατοστιαία μονάδα το 2014 και κατά δύο εκατοστιαίες μονάδες το 2015 για να πέσει στο 24-24,4%. Ωστόσο, ο ΟΟΣΑ προβλέπει ότι η έτσι ή αλλιώς μη ικανοποιητική βελτίωση θα είναι μικρότερη! Ας προσθέσουμε ότι δεν είναι σαφές αν και αυτή θα είναι προϊόν της δημιουργίας θέσεων εργασίας ή της μείωσης αυτών που ζητούν εργασία είτε γιατί μεταναστεύουν (πράγμα που παρατηρείται στους νέους όπου η ανεργία είναι σχεδόν διπλάσια του μέσου όρου) είτε γιατί απογοητεύονται και αποσύρονται από την αγορά εργασίας. Η εικόνα γίνεται χειρότερη αν λάβουμε υπόψη ότι το συνολικό ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών έχει μειωθεί!

Προς το παρόν, οι προβλέψεις ιδίως για ικανοποιητικούς ρυθμούς μεγέθυνσης από το 2015 βαρύνονται με μεγάλες αβεβαιότητες. **Με άλλα λόγια η δυναμική της ανάκαμψης είναι ακόμα ασθενής παρά την ανάσχεση της ύφεσης.**

Οι πηγές της αβεβαιότητας είναι πολλές

- Πρώτον, το ζήτημα των τραπεζών, παρά τις ανακεφαλαιοποιήσεις που επιτεύχθηκαν, δεν έχει λυθεί, καθώς εκκρεμεί λύση για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, τα οποία συνεχίζουν να αυξάνονται και να περιορίζουν τις δανειοδοτικές ικανότητες των τραπεζών.³ Σύμφωνα με τα στοιχεία για το τέλος του πρώτου τριμήνου του 2014 που ανακοίνωσε στη Βουλή των Ελλήνων ο νέος Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, τα δάνεια με καθυστέρηση άνω των 90 ημερών διαμορφώνονταν στα € 77 δισ. ή στο 36% του συνολικού χαρτοφυλακίου χορηγήσεων τον Απρίλιο έναντι 32% που ήταν πέρσι το ίδιο διά-

¹ ΕΛ.ΣΤΑΤ 15/5/14 flash estimate

² Τράπεζα της Ελλάδος 12/6/20104: [Νομισματική Πολιτική 2013-2014](#)

³ Βλ. IMF, 2014.

στημα. Από αυτά, τα € 42 δισ. είναι επιχειρηματικά δάνεια, τα € 25 δισ. στεγαστικά και τα € 10 δισ. καταναλωτικά δάνεια. Εάν στα παραπάνω δάνεια προστεθούν και τα ήδη αναδιαρθρωμένα που όμως έχουν ξαναγίνει μη εξυπηρετούμενα, το αντίστοιχο ποσοστό διαμορφώνεται στο 40%! Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση του Δ.Ν.Τ, *το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ελλάδα είναι ένα από τα μεγαλύτερα στον κόσμο, το οποίο ξεπερνά επίπεδα άλλων χωρών που έχουν οδηγήσει σε συστημικές κρίσεις.*⁴ Επίσης και συναφώς, οι χορηγήσεις δανείων από τις τράπεζες εξακολουθούν να υποχωρούν (βλ. περισσότερες λεπτομέρειες στο κεφάλαιο 1)

- Δεύτερον, οι υστερήσεις των μεταρρυθμίσεων μπορεί να προκαλέσουν εκ νέου άνοδο των επιτοκίων δανεισμού της χώρας. *Πρέπει να τονισθεί ότι ακόμα και χωρίς «μνημόνιο» η χώρα θα εξακολουθεί να βρίσκεται υπό εποπτεία –τη φορά τούτη των αγορών που θα αντικαταστήσουν την τρόικα-* αν δεχθούμε ότι δεν θα προσφύγει στον ΕΜΣ. Αλλά το πιθανότερο είναι ότι θα προσφύγει για δάνεια σε αυτόν ή σε κάποιο ad hoc διακρατικό «όχημα». Στην περίπτωση αυτή θα υπάρξουν νέες συμβατικές δεσμεύσεις. Η ΕΕ υπολογίζει ότι την διετία 2014-2015, οι επιπρόσθετες χρηματοδοτικές ανάγκες (additional financing requirements) της Ελλάδας θα ανέλθουν σε € 14,9 δισ. (€ 2,6 δισ. για το 2014 και € 12,3 δισ. για το 2015).⁵ Αν επιβεβαιωθεί, η Ελλάδα θα πρέπει ή να συνεχίσει να δανείζεται από τις διεθνείς αγορές (πράγμα που ήδη συναντά δυσκολίες) ή να προσφύγει στον ΕΜΣ που συνεπάγεται νέο πρόγραμμα προσαρμογής (και σχετική σύμβαση) σύμφωνα με τους κανόνες του μηχανισμού.
- Τρίτον, οι επενδύσεις εξακολουθούν να υποχωρούν (βλ. πιο κάτω).
- Τέταρτον, η δημοσιονομική εξυγίανση εξακολουθεί να είναι δρόμος μετ' εμποδίων (βλ. πιο κάτω), ενώ
- Πέμπτον, το δημόσιο χρέος αιωρείται ως δαμόκλειος σπάθη πάνω από την ελληνική οικονομία και κάνει επιφυλακτικούς τους σοβαρούς εγχώριους και ξένους επενδυτές.

Τις δυσκολίες της επίτευξης μιας διατηρήσιμης ανάπτυξης δείχνει ανάμεσα σε άλλα η εξαγωγική άπνοια παρά τη μείωση του εργασιακού κόστους. Προφανώς, η άπνοια οφείλεται σε σειρά ολόκληρη δομικών-θεσμικών παραγόντων όπως το υψηλό κόστος ενέργειας που επιβαρύνει το μεγαλύτερο μέρος της βαριάς βιομηχανίας, η υψηλή φορολογία και το διοικητικό κόστος.

Μια ακόμα πηγή αβεβαιότητας είναι ότι δεν έχει επιτευχθεί κάποια **ελάχιστη συναίνεση ανάμεσα στις μεγάλες πολιτικές δυνάμεις του τόπου**. Αυτό έχει ως συνέπεια ότι η συνέχεια σε βασικά στοιχεία της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής δεν είναι σίγουρη.

4 Βλ. IMF Greece, Fifth review, June 2014.

5 European Commission, European Economy, Occasional Papers 192, The Second Economic Adjustment Programme for Greece, Fourth Review – April 2014 (πίνακας 11, σελ. 72).

Ας προσθέσουμε ότι **η ελληνική οικονομία παραμένει ευάλωτη σε ισχυρές εξωτερικές διαταραχές** πράγμα βέβαιο που δεν ευνοεί μακροπρόθεσμες επενδυτικές δεσμεύσεις στην πραγματική οικονομία. Τέτοιες διαταραχές μπορούν να προέλθουν είτε από το ευρύτερο γεωπολιτικό περιβάλλον είτε από διεθνείς οικονομικές αναταράξεις σε γειτονικές χώρες π.χ. η περίπτωση της Πορτογαλικής τράπεζας Banco Espirito Santo.

Όπως σημειώσαμε, απειλητική παραμένει και η δυναμική του δημοσίου χρέους. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του Ινστιτούτου Bruegel, **οι προβλέψεις του ΔΝΤ για την εξέλιξη του λόγου χρέους προς ΑΕΠ για την Ελλάδα στηρίζονται σε παραδοχές που μπορεί να διαψευστούν**. Στην περίπτωση ακόμη και μικρών αποκλίσεων από τα πλεονάσματα ή επιτόκια δανεισμού, θα επερχόταν μια καταστροφική έκρηξη του λόγου χρέους.⁶

Προς το παρόν και παρά κάποιες επίσημες αισιόδοξες προσδοκίες, ο λόγος χρέους εξακολουθεί να αυξάνεται. Η ΕΕ προβλέπει ότι ως το τέλος του 2014 το χρέος της γενικής κυβέρνησης από € 318,6 δισ. θα ανέλθει σε € 322,3 δισ., με συνέπεια από 175,0% να αυξηθεί σε 177,2% του ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν).⁷

Η δημοσιονομική διαχείριση αλλάζει:

Στην δημοσιονομική διαχείριση η κυβέρνηση πέτυχε την εμφανέστερη πρόοδο με τα πρωτογενή πλεονάσματα. Η απόσταση από την ακαταστασία του 2009-2010 είναι εντυπωσιακή. Ήδη το 2013 επιβεβαιώθηκε ένα πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης 0,7% του ΑΕΠ. Από το ποσό αυτό, € 1 δισ. πήγε για την αποπληρωμή χρεών, ενώ ένα μικρότερο μέρος για το λεγόμενο «κοινωνικό μέρισμα» σε ανέργους κλπ. Επίσης, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΓΛΚ το πρώτο εξάμηνο του 2014 το πρωτογενές πλεόνασμα ανέρχεται σε 0,4% του ΑΕΠ ξεπερνώντας αρχικές δεσμεύσεις του ΜΠΔΣ.⁸

Γεγονός είναι, όμως, ότι η δημοσιονομική διαχείριση που στοχεύει σε διαρκώς αυξανόμενα πρωτογενή πλεονάσματα είχε και εξακολουθεί να έχει υφεσιακές επιπτώσεις, αν και μακροχρόνια μπορεί, μαζί με άλλους παράγοντες, να ευνοήσει την ανάκαμψη. Στην ΕΕ ήδη συζητιέται γενικά η ευέλικτη ερμηνεία των στόχων για τα ελλείμματα.

Αλλά, ακόμη και στον τομέα της δημοσιονομικής διαχείρισης **δεν έχουν εξαλειφθεί οι κίνδυνοι οπισθοδρόμησης**: Είναι φανερό ότι οι *αποφάσεις των ελληνικών δικαστηρίων* που δικαιώνουν πολλούς από τους προσφεύγοντες σε αυτά, είναι ικανές να ανοίξουν νέες τρύπες στον προϋπολογισμό.

Άλλοι κίνδυνοι έρχονται από τις **αυξανόμενες ληξιπρόθεσμες φορολογικές οφειλές των πολιτών**. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων, τα συνολικά χρέη των ιδιωτών προς το Δημόσιο από φόρους ανέρχονται σήμερα σε πάνω από € 67,2 δισ.⁹ Μάλιστα, για την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουνίου του 2014 οι νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές των ιδιωτών προς το Δημόσιο ανήλθαν σε πάνω από € 6 δισ. Λόγω της εξάντλησης της

⁶ Bruegel <http://www.bruegel.org/nc/blog/detail/article/1364-despite-lower-yields-euro-periphery-is-not-yet-out-of-the-woods>.

⁷ European Commission *European Economic Forecast*, Spring 2014.

⁸ Βλ. Υπουργείο Οικονομικών *Μηνιαίο Δελτίο* Ιουλίου 2014, Αθήνα Ιούλιος 2014 (προσωρινά στοιχεία).

⁹ Βλ. κεφάλαιο 1 της ανά χείρας έκθεσης.

φοροδοτικής ικανότητας των πολιτών ο ρυθμός αύξησης των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο αναμένεται να επιταχυνθεί τους επόμενους μήνες, καθώς θα αρχίσουν σταδιακά να εκπνέουν οι προθεσμίες για την καταβολή άλλων πέντε φόρων το τρέχον έτος: του φόρου εισοδήματος, της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης, του τέλους επιτηδεύματος, του φόρου πολυτελείας και του νέου Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.). Συνολικά, εντός των προσεχών μηνών οι φορολογούμενοι θα κληθούν να καταβάλουν € 6,5 δισ. για να εξοφλήσουν όλους αυτούς τους φόρους. Από την άλλη μεριά οι **ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης¹⁰ προς τους προμηθευτές της** ανήλθαν τον Μάιο του 2014 στα € 4.590 εκατ. παρουσιάζοντας αύξηση κατά € 133 εκατ. ή κατά 2,98% σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2014 (€ 4.457 εκατ.) και αύξηση κατά € 459 εκατ. ή κατά 11,11% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2013 (€ 4.131 εκατ.). Ωστόσο, το Μάιο σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2014 οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης μειώθηκαν οριακά (βλ. περισσότερα στο επόμενο κεφάλαιο 1).

Προσθέτουμε ότι η φοροδιαφυγή εξακολουθεί να ανθεί παρά τα κάποια μέτρα για την περιστολή της που έχουν ληφθεί μέχρι σήμερα. **Εκ του αποτελέσματος κρίνουμε ότι στην πολιτική προσαρμογής η φοροδιαφυγή δεν είχε την προτεραιότητα που έπρεπε** και ότι το βάρος έπεσε σε μισθούς, συντάξεις και κοινωνικές δαπάνες. Είναι πιθανόν ότι στο ζήτημα αυτό η πολιτική δυσκολεύεται όχι μόνο λόγω εγγενών αδυναμιών, αλλά και εξαιτίας των εξής παραγόντων: (α) Της βαθιάς ύφεσης που όπως σημειώσαμε μείωσε δραματικά τα εισοδήματα, (β) της αύξησης των φόρων, (γ) του πολύ υψηλού ποσοστού αυτοαπασχολούμενων και πολύ μικρών επιχειρήσεων σε υπηρεσίες και εμπόριο (δ) της στρεβλής οικονομικής κουλτούρας τμημάτων της οικονομικής ελίτ¹¹ και (ε) μιας ιστορικά διαμορφωμένης και βαθιά ριζωμένης στάσης των πολιτών σε θέματα φορολογικής διοίκησης, η οποία πάντως τροφοδοτείται από τη διάχυτη αίσθησή τους για κατάχρηση εξουσίας, αναξιοκρατία και κυρίως εκτεταμένη διαφθορά στις σχέσεις της Διοίκησης με τους φορολογούμενους πολίτες!¹²

Στα προηγούμενα πρέπει να προστεθούν οι **«αποκλίσεις» από τους στόχους που εμφανίζονται σε «μικρο-επίπεδο»**, σε συγκεκριμένους φορείς του Δημοσίου. Τυπικό παράδειγμα είναι ο ΟΑΣΘ που ζητά, βεβαίως με βάση την ισχύουσα νομοθεσία (!) ετήσιες επιχορηγήσεις που ξεπερνούν όχι μόνο τους στόχους της κυβέρνησης αλλά και τις επιχορηγήσεις σε αντίστοιχους φορείς άλλων πόλεων. Αυτό προκάλεσε την αντίδραση του αν. υπουργού Χρ. Σταϊκούρα.¹³ Πιθανόν, παρόμοιες πιέσεις θα έλθουν και από άλλους φορείς έως το τέλος του έτους (Ανωτάτη Παιδεία, Σύστημα Υγείας-ΕΟΠΥΥ, ασφαλιστικό).

¹⁰ Η Γενική Κυβέρνηση: περιλαμβάνει τρία υποσύνολα: της Κεντρικής Κυβέρνησης, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ), σύμφωνα με τους κανόνες και τα κριτήρια του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ΕΣΟΛ). Οι φορείς εκτός Κεντρικής Διοίκησης, που περιλαμβάνονται στους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης (λοιποί φορείς της Γενικής Κυβέρνησης), προσδιορίζονται κατά υποτομεία από το Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης, που τηρείται με ευθύνη της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και αποτελούν ξεχωριστά νομικά πρόσωπα που εποπτεύονται από φορείς της Κεντρικής Διοίκησης, ή από Ο.Τ.Α..

¹¹ Σχετικά με το ρόλο των οικονομικών ελίτ βλ. την ελληνική έκδοση του βιβλίου των ROBINSON A. JAMES και ACEMOGLOU DARON «Γιατί αποτυγχάνουν τα έθνη» εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα, 2013.

¹² Βλ. πρόλογο του πρ. Υπουργού Οικονομικών κ. Γιάννη Στουρνάρα στο ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, 10/05/2013,

στο: <http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/id/27f758ae-d0a8-4e6d-83d0-6bdc92b91f06>

¹³ Υπουργείο Οικονομικών, Δελτίο Τύπου από 14.7.2014.

Ειδικά στην ελληνική περίπτωση έχει μετ' επιτάσεως προταθεί να δοθεί μεγαλύτερη ευχέρεια στην κυβέρνηση να δίνει δημοσιονομικά κίνητρα για να ανακάμψει ταχύτερα η οικονομία.¹⁴ Γεγονός είναι ότι με τις διαφαινόμενες ρυθμίσεις για το δημόσιο χρέος της χώρας (περίοδος χάριτος για πληρωμές τόκων κλπ) θα διευρυνθούν σημαντικά τα περιθώρια για αναπτυξιακές δαπάνες, αν και όλα τελούν υπό την αίρεση ότι συνεχίζονται οι μεταρρυθμίσεις (βλ. πιο κάτω).

Το νέο οικονομικό επιτελείο έχει δεσμευθεί να προχωρήσει σε «*ανάλυση ευαισθησίας*» για σειρά ολόκληρη φορολογικών μέτρων, δηλαδή να επαναξιολογήσει τη σχέση απόδοσης και κοινωνικού κόστους μέτρων όπως η έκτακτη εισφορά, ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων, ο ειδικός φόρος κατανάλωσης στο πετρέλαιο θέρμανσης κ.α. *Είναι φανερό ότι σε διάφορα θέματα (και η ανάλυση ευαισθησίας είναι ένα από αυτά) εξελίξεις σημειώνονται μόνο υπό την επίδραση της τρόικας.* Ουσιαστικά αναγνωρίζεται ότι διάφορα μέτρα (με τυπικό παράδειγμα τον φόρο πετρελαίου θέρμανσης) αποφασίσθηκαν χωρίς μελέτη ή έστω σαφή εικόνα των πιθανών επιπτώσεών τους και μάλλον ad hoc, δηλαδή χωρίς να είναι ενταγμένα σε κάποιο συνεκτικό συνολικό σχέδιο. Το πρόβλημα της ποιότητας διαφόρων μέτρων είχε επισημάνει εξ αρχής το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους.

Ωστόσο το ερώτημα είναι πότε θα γίνει μια τέτοια επαναξιολόγηση ή τι περιθώρια υπάρχουν στους επόμενους μήνες να ληφθούν υπόψη τα συμπεράσματά της.

Ο νέος νόμος για τη δημοσιονομική διαχείριση και οι εξελίξεις στην ΕΕ

Η δημοσιονομική πολιτική στην Ελλάδα ασκείται μεν σήμερα ακόμα υπό την εποπτεία της τρόικας, αλλά και στο μέλλον θα υπάγεται στους νέους κανόνες που συμφωνήθηκαν στην ΕΕ με το δημοσιονομικό σύμφωνο, το τροποποιημένο ΣΣΑ κ.α. (βλ. έκθεση του ΓΠΚ Ιανουάριος 2014 για την οικονομική διακυβέρνηση). Μετά το «μνημόνιο» η χώρα θα κινείται εντός του ευρωπαϊκού πλαισίου και προετοιμάζεται για αυτό με τον νόμο 4270/2014.

Από θεσμική άποψη, η ψήφιση του νόμου 4270/2014 από τη Βουλή για τη δημοσιονομική διαχείριση¹⁵ ήταν πράγματι το γεγονός του τριμήνου που πέρασε. Με τον νόμο αυτόν μεταφέρεται σε εσωτερικό δίκαιο σειρά ολόκληρη κανόνων που συγκροτούν ουσιαστικά μέρος της «οικονομικής διακυβέρνησης» στην Ευρώπη. Ειδικότερα ο νόμος προβλέπει τη σύσταση ανεξάρτητου δημοσιονομικού συμβουλίου, πέρα από το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους, την καθιέρωση ορίου για τα ελλείμματα (debt brake), διορθωτικό μηχανισμό σε περίπτωση αποκλίσεων κ.α.

Το μεγάλο πρόβλημα της χώρας δεν είναι όμως τόσο η ποιότητα των νέων κανόνων, όσο η εφαρμογή τους. Η παραίτηση του ΓΓ Δημοσίων Εσόδων έδειξε ότι κάθε προσπάθεια περιορισμού της διακριτικής ευχέρειας υπουργών να παρεμβαίνουν αντιμετωπίζει μεγάλα εμπόδια. Επίσης, μας υπενθύμισε, μαζί με άλλα φαινόμενα, ότι η χώρα πάσχει από ***επίμονη θεσμική αστάθεια***. Σημειώνουμε ότι η σύσταση της ΓΓ και η επιλογή *μόνιμου* προϊσταμένου της με τις γνωστές αρμοδιότητες, ήταν δέσμευση της ελληνικής κυβέρνησης προκειμένου

¹⁴ Βλ. κεφ.3. «Η φορολόγηση των πολιτών στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση» στην τριμηνιαία έκθεση του ΓΠΚ Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου 2013.

¹⁵ Ο νόμος 4270/2014 έχει τον τίτλο «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85 ΕΕ), δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις».

να περιορισθεί ο κομματικός έλεγχος των φορολογικών μηχανισμών του κράτους. Αποτέλεσε μια από τις πολλές θεσμικές καινοτομίες που επιχειρούνται στη χώρα υπό την πίεση της τρόικας. Ήταν, μάλιστα, προαπαιτούμενη δράση για να καταβληθούν δόσεις της δεύτερης δανειακής σύμβασης. Ο ΓΓ ανέλαβε μετά από πολλές καθυστερήσεις την 1.1.2013 με πενταετή θητεία. Ο ρόλος του δεν ήταν να νομοθετεί, αλλά να εφαρμόζει την κυβερνητική πολιτική όπως αποτυπώνεται στους νόμους. Με την ίδρυση της Γραμματείας (και άλλες θεσμικές αλλαγές) πήγαινε τουλάχιστον να κλείσει η πόρτα για πολιτικές επιρροές στο στάδιο της εφαρμογής των νόμων που τροφοδοτούσαν, μαζί με τις συνεχείς αλλαγές των ιδίων των φορολογικών νόμων, μια κατάσταση συνεχούς ρευστότητας στο φορολογικό σύστημα. Ας σημειωθεί ότι η κυβέρνηση αναγνώρισε ότι ο κ. Θεοχάρης πέτυχε τους στόχους που του είχαν καθορισθεί.

Το θεσμικό μας πρόβλημα είναι μείζον. Σχετίζεται με την επιδίωξη διατηρήσιμης ανάπτυξης. Πιθανόν, η θεσμική αστάθεια συνυφάνεται με τις βαθύτερες αξίες και πεποιθήσεις των ατόμων όπως η έλλειψη εμπιστοσύνης και σεβασμού στους άλλους, η πεποίθηση ότι η επιτυχία δεν εξαρτάται από την ατομική προσπάθεια κλπ. Και εδώ είναι η μεγάλη δυσκολία, γιατί αυτές οι αξίες διαμορφώνονται ιστορικά και δεν αλλάζουν από τη μια μέρα στην άλλη. Η ακαδημαϊκή έρευνα έχει υποδείξει ότι οι αξίες επηρεάζουν τον τρόπο λειτουργίας τυπικών θεσμών.¹⁶ Η πολιτική, η εκπαίδευση, η δικαιοσύνη και η Δημόσια Διοίκηση προσφέρονται ως πεδία δοκιμασίας της υπόθεσης αυτής. Όμως αν από κάπου πρέπει να αρχίσουμε, **δεν υπάρχει άλλη λύση από την εμπέδωση σταθερών θεσμών που δίνουν τα σωστά κίνητρα και περιορίζουν αποφάσεις προς όφελος λίγων και σε βάρος των πολλών.**¹⁷

Θα ήταν χρήσιμο επίσης και η αντιπολίτευση να αποκρυσταλλώσει απόψεις, με βάση και τις διεθνείς εμπειρίες, σχετικά με τις θεσμικές «ασφαλιστικές δικλείδες» της δημοσιονομικής διαχείρισης και την εναρμόνισή τους με τη βασική θέση ότι η **Ελλάδα πρέπει να παραμείνει στην Ευρωζώνη**. Επί της ουσίας, **το μεγάλο θεσμικό θέμα είναι αν και ποιοι κανόνες χρειάζονται ώστε να μη εκτροχιάζεται (ποσοτικά και ποιοτικά) η δημοσιονομική διαχείριση**. Εμπειρικές μελέτες σε σειρά χωρών έχουν δείξει ότι σταθεροί δημοσιονομικοί κανόνες όπως το φρένο χρέους (debt brake) και η σύσταση ανεξαρτήτων δημοσιονομικών συμβουλίων μπορούν να συμβάλλουν σε μια ορθολογική διαχείριση της δημόσιας οικονομίας. Για τον λόγο αυτόν άλλωστε έχουν καθιερωθεί σε διάφορες χώρες.

Πάντως, στην ΕΕ συζητήθηκε τους τελευταίους μήνες μετά από πίεση της Ιταλίας κυρίως το ζήτημα του δημοσιονομικού συμφώνου και του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) που περιέχουν σειρά περιοριστικών κανόνων. Η ελληνική δημοσιονομική διακυβέρνηση πρέπει να είναι συμβατή με αυτούς. Η τυπική εναρμόνιση που επιτεύχθηκε έως τώρα θα διευκολυνθεί αν προχωρήσουν διάφορες πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ. Για παράδειγμα, στο τελευταίο ΕΣ του Ιουνίου συμφωνήθηκε **«να υπάρξει η καλύτερη δυνατή ευελιξία του ΣΣΑ που ήδη είναι ενσωματωμένη στο ΣΣΑ»**. Ας σημειωθεί ότι το ΣΣΑ πράγματι επιτρέπει

¹⁶ Έχει επίσης αποδειχθεί ότι η καλύτερη ποιότητα των θεσμών βελτιώνει τις δυνατότητες μιας χώρας να ξεπεράσει ταχύτερα και ομαλότερα την οικονομική κρίση. Βλ. σχετικά Rapanos Vasilis and Georgia Kaplanogou(2014) "Governance, Growth and the Recent Economic Crisis: The Case of Greece and Cyprus, Cyprus Economic Policy Review, Vol. 8, No. 1, pp.3-34. Ολόκληρο το άρθρο μπορεί να βρεθεί στο: https://www.ucy.ac.cy/erc/documents/Rapanos_Kaplanoglou_3-34.pdf

¹⁷ Σχετικά με τη σημασία των σταθερών θεσμών στην οικονομική πολιτική βλ. εισήγηση του Π. Λιαργκόβα επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Οικονομικών: «Αρχές Δημοσιονομικής Διαχείρισης και Εποπτείας (Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - Δημόσιο Λογιστικό» στην Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής, Τετάρτη, 18/6/2014, Βουλή των Ελλήνων.

κάποια ευελιξία αλλά υπό τον όρο (πάλι) ότι οι μεταρρυθμίσεις «θα έχουν θετική επίπτωση στη μακροχρόνια διατηρησιμότητα της δημόσιας οικονομίας.»

Η μέχρι σήμερα συζήτηση στην ΕΕ έδειξε όμως

- πρώτον, ότι έχει διαμορφωθεί στην ΕΕ ένα πλαίσιο σε ζητήματα οικονομικής πολιτικής, που ακόμα και μεγάλες χώρες, όπως η Ιταλία και η Γαλλία, αδυνατούν να τροποποιήσουν. Το πλαίσιο εξελίσσεται χωρίς να εγκαταλείφονται οι βασικοί στόχοι.
- δεύτερον, ότι οποιαδήποτε (άμεση ή έμμεση) ευελιξία στην πράξη μπορεί να γίνει ανεκτή μόνον αν συνδέεται με μεταρρυθμίσεις. Το ίδιο ισχύει και για την ελληνική περίπτωση έως τώρα: Η αναδιάρθρωση ή αναδιάταξη του χρέους θα συζητηθεί μόνον αν εφαρμοσθούν μεταρρυθμίσεις που εκκρεμούν (βλ. πιο κάτω). Διαφαίνεται μάλιστα το ενδεχόμενο να καθιερωθούν νέοι μηχανισμοί χρηματοδοτικής στήριξης προκειμένου κράτη μέλη της Ευρωζώνης να εφαρμόσουν μεταρρυθμίσεις!¹⁸

Η πορεία των μεταρρυθμίσεων και οι υστερήσεις.

Το τρίμηνο που πέρασε η κυβέρνηση συνέχισε να προωθεί μέτρα που προβλέπονται στις συμφωνίες με την τρόικα, παρά τις δυσκολίες σχεδιασμού και τους πολιτικούς συμβιβασμούς. Μετά τα προαπαιτούμενα για τη δόση του Ιουνίου¹⁹ ακολούθησαν τα προαπαιτούμενα για τη δόση του Ιουλίου, τα οποία μετατέθηκαν για τον Αύγουστο, δηλαδή:

- Συγχώνευση υπό το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης (ΕΤΕΑ) όλων των επικουρικών ταμείων και εφαρμογή της ρήτρας μηδενικού ελλείμματος από την 1/1/2015 για όλα τα Ταμεία που δεν ανήκουν αυτή την στιγμή στο ΕΤΕΑ.
- Ψήφιση πολυνομοσχεδίου για την απλοποίηση των διαδικασιών και τη μείωση των διοικητικών βαρών στο Δημόσιο.
- Δημιουργία της μικρής ΔΕΗ και εκκαθάριση όλων των οφειλών του δημοσίου προς τη ΔΕΗ),²⁰
- Ψήφιση του νόμου για τα δάση.²¹
- Κατάργηση από 1/1/2015 της χρηματοδότησης με κοινοτικούς πόρους των επικουρικών συντάξεων Ταμείων.
- Ψήφιση του νόμου για τη χρηματοδότηση των κομμάτων και νομοθεσία για την εκδήλωση και την παρακολούθηση των περιουσιακών στοιχείων με στόχο την καταπολέμηση της διαφθοράς.

¹⁸ Βλ. προγραμματική ομιλία του νέου προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jean-Claude Juncker στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην Süddeutsche Zeitung, 16.7.2014.

¹⁹ Τα προαπαιτούμενα του Ιουνίου περιέλαβαν την ψήφιση νόμων για τις «λαϊκές αγορές», την αδειοδότηση επιχειρήσεων, επικαιροποίηση του καταλόγου των φόρων υπέρ τρίτων που θα καταργηθούν, την υιοθέτηση άτυπου κώδικα δεοντολογίας για την καταπολέμηση της διαφθοράς μελών της κυβέρνησης, την πρόσβαση ανασφάλιστων στην υγειονομική περίθαλψη, την υιοθέτηση νόμου για τη μείωση του περιθωρίου κέρδους των φαρμακοποιών, καθώς και ΚΥΑ για τη συλλογή οφειλόμενων εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

²⁰ Ήδη δημοσιεύτηκε ο ν. 4273 «Δημιουργία νέας καθετοποιημένης εταιρείας ηλεκτρικής ενέργειας» ΦΕΚ Α 146, 11. Ιουλίου 2014.

²¹ Έχει κατατεθεί το νομοσχέδιο στη Βουλή.

Σημειώνουμε ότι η κατάσταση των ασφαλιστικών ταμείων και η καταπολέμηση της διαφθοράς θα εξακολουθήσουν να έχουν υψηλή προτεραιότητα στο μέλλον.

Στον τομέα των ιδιωτικοποιήσεων έχει καταρτισθεί ένα πρόγραμμα για το 2014.²² Οι ιδιωτικοποιήσεις έγιναν το πρώτο εξάμηνο του 2014, όμως γενικά δεν τηρείται το συμφωνημένο χρονοδιάγραμμα. Στο μεταξύ, ορισμένες αποφάσεις τροποποιούνται επί το θετικότερο. Π.χ. η κυβέρνηση αναθεώρησε τα σχέδια για πλήρη ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη (ΕΥΔΑΠ, ΕΥΑΘ) και ανήγγειλε ότι ναι μεν θα επιδιώξει την είσοδο στρατηγικών επενδυτών σε αυτές, αλλά θα διατηρήσει πλειοψηφικό πακέτο και, συνεπώς, τον δημόσιο έλεγχο τους. Γεγονός είναι ότι **οι πλήρεις ιδιωτικοποιήσεις μονοπωλίων είναι θεωρητικά αμφισβητούμενες, ενώ οι εμπειρίες που είχαν άλλες χώρες ειδικά με τις πωλήσεις εταιρειών ύδρευσης πόλεων ήταν μάλλον κακές.**²³

Ας σημειωθεί ακόμα ότι πάσχει και η θεσμική-οργανωτική υποδομή για το πρόγραμμα των ιδιωτικοποιήσεων. Π.χ. δεν τηρήθηκε η δέσμευση της κυβέρνησης να δημιουργήσει ένα άτυπο διυπουργικό όργανο για τον συντονισμό των ενεργειών στον τομέα αυτόν, ώστε να ξεμπλοκάρονται σχετικά με τις ιδιωτικοποιήσεις ζητήματα, ούτε αντικαταστάθηκαν μέλη των διοικητικών συμβουλίων δημοσίων επιχειρήσεων που αντιδρούν στη στρατηγική του ΤΑΙΠΕΔ. Με τον τρόπο αυτό συντηρείται μια ασαφής κατάσταση.

Οι μεταρρυθμίσεις που έγιναν έως τώρα υπολείπονται του στόχου τους ο οποίος είναι να επηρεάσουν θετικά και αισθητά την οικονομία. Αυτό ίσως οφείλεται στο ότι το ποσοστό υλοποίησης του συνόλου των μεταρρυθμίσεων, όπως αυτές περιγράφονται στο μνημόνιο που έχει υπογράψει η κυβέρνηση με την τρόικα, είναι μικρό (περίπου 30%).²⁴ Βέβαια, δεν έχουν όλες οι μεταρρυθμίσεις το ίδιο ειδικό βάρος.

Επίσης, η κυβέρνηση εξέπεμπε αντιφατικά μηνύματα μετά τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τον ανασχηματισμό. Από τη μια επιβεβαίωσε ότι εμμένει στους (μακροοικονομικούς) στόχους των προγραμμάτων προσαρμογής, όπως έχει συμφωνήσει με την «τρίκα», π.χ. με την επιλογή του καθηγητή κ. Χαρδούβελη ως υπουργού οικονομικών και με την τήρηση των έξι «προαπαιτούμενων» του Ιουνίου, από την άλλη όμως επιζήτησε να ανακτήσει πολιτικό έδαφος τροποποιώντας διάφορα ή κάνοντας διάφορους συμβιβασμούς, που αποδυνάμωναν ορισμένες μεταρρυθμίσεις ή έκαναν αβέβαιη την αποτελεσματικότητά τους. Όπως δήλωσε πρόσφατα και ο πρώην υπουργός ανάπτυξης Κ. Χατζηδάκης αναφερόμενος ενδεικτικά στη ρύθμιση για το γάλα, *«η ρύθμιση που πέρασε τελικά δεν ήταν η δική μας πρόταση, ήταν ρύθμιση που υποστηρίχθηκε από το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και την ομάδα των βουλευτών που αντιδρούσε. Από τότε είχα επισημάνει ότι η ρύθμιση αυτή μπορεί να μη λειτουργήσει...»*²⁵. Γενικά, ο τρόπος με τον οποίο κατατίθενται πάσης φύσης τροπολογίες σε διάφορα νομοσχέδια δείχνει πως τελικά νοθεύονται πολλές μεταρρυθμίσεις.

²² Βλ. συνέντευξη του επικεφαλής του ΤΑΙΠΕΔ Γιάννη Εμίρη στο Reuters, 07.7.2014.

²³ Βλ. Π.Καζάκος «Ο δύσβατος δρόμος της πολιτικής ιδιωτικοποιήσεων», Σύγχρονα Θέματα. Τεύχος 120 Ιανουάριος-Μάρτιος 2013, σελ. 40-46.

²⁴ Αυτό προκύπτει από μια πρώτη διερεύνηση που έκανε το ΓΠΚ με βάση το Παράρτημα υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων που περιέχεται στην τελευταία έκθεση (Απρίλιος 2014) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ελληνική οικονομία. Κατά την εφημερίδα *Καθημερινή*, 13.7.2014, ο φάκελος του χρέους δεν θα ανοίξει αν δεν υλοποιηθεί περίπου το 80% από τα συμφωνηθέντα μέτρα.

²⁵ Βλ. συνέντευξη του Κ., Χατζηδάκη στην εφημερίδα *η Καθημερινή* 6.7.2014.

Γενικά, φαίνεται ότι **υπάρχει ένα χάσμα ανάμεσα σε «γενικά πλαίσια πολιτικής» και «μικρο-ρυθμίσεις»** που αν δεν κλείσει θα απειλήσει και τα πρώτα. Οι «μικρο-ρυθμίσεις» εισάγονται συχνά με πάσης φύσης τροπολογίες σε νόμους ή με υπουργικές αποφάσεις. Ακόμα και στα προαπαιτούμενα του Ιουνίου παρατηρούμε τέτοιες μικρο-ρυθμίσεις που δεν είναι συμβατές με τους επιδιωκόμενους στόχους π.χ. την απάλειψη του διαχωρισμού εμπορών και παραγωγών στις λαϊκές αγορές και την αναβολή αποφάσεων για τους φόρους υπέρ τρίτων, καθώς η κυβέρνηση κάλεσε τους πολίτες να της υποδείξουν τέτοιους φόρους που θα καταργηθούν!²⁶

Τη μεταρρυθμιστική δυστοκία επισημαίνουν όσοι έρχονται σε επαφή με τη γραφειοκρατία και την πολιτική στη χώρα. Σε πρόσφατη συνέντευξή του ο Werner Hoyer, πρόεδρος της ΕΤΕπ, η οποία δανείζεται στις αγορές για να δανείζει με ευνοϊκούς όρους προς χρηματοδότηση μεγάλων έργων και ΜμΕ, δήλωνε ότι *«ήμασταν σε θέση να χρηματοδοτήσουμε την κατασκευή αυτοκινητοδρόμων εδώ και χρόνια, αλλά η κατάσταση με τα συμβόλαια και τις παραχωρήσεις ήταν καταστροφική και μας πήρε χρόνια να καθαρίσουμε το τοπίο και να προχωρήσουμε»*.²⁷ Στο μεταξύ, οι εταιρείες του εξωτερικού που ενδιαφέρονται να επενδύσουν στο φυσικό αέριο, προβάλλουν σε κλειστές συναντήσεις με Έλληνες αξιωματούχους το αίτημα *«για ακριβές χρονοδιάγραμμα, σαφείς όρους και διαφανές σύστημα αξιολόγησης»*.²⁸ Αυτό επιβεβαιώνει το πρόβλημα που έχει η χώρα σε θέματα διαφάνειας.

Επίσης, οι συνεχείς φορολογικοί ανασχεδιασμοί (δεν υπάρχει μέρα που να μη εξαγγέλλεται κάποια αλλαγή στη φορολογική νομοθεσία ή στις ερμηνευτικές της εγκυκλίους), αποτελούν μια πρακτική που απλά χειροτερεύει το ήδη υπάρχον κλίμα δυσπιστίας.

Δεν υποτιμούμε τις δυσκολίες στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή μεταρρυθμίσεων, ούτε τη σημασία πολλών μέτρων που λήφθηκαν έως τώρα και μάλιστα παρά την αντίθεση της κοινής γνώμης. **Αλλά το μέγεθος των προβλημάτων της χώρας απαιτεί πιο θαρραλέα και αποφασιστική πολιτική.** Αναμφισβήτητα πρόκειται για μια διαδικασία μεγάλης κλίμακας που θίγει τις περισσότερες κοινωνικές ομάδες και κινητοποιεί οργανωμένα συμφέροντα εντός του κράτους και γύρω από αυτό για την προάσπιση του status quo ante. Γεγονός είναι, επίσης ότι οι ικανότητες σχεδιασμού τέτοιας κλίμακας πολιτικών ήταν περιορισμένες και, επιπλέον, υπήρχαν ισχυρές αντιστάσεις εναντίον της τεχνικής βοήθειας. Σε όλα τα στάδια διαμόρφωσης της πολιτικής - σχεδιασμό, ψήφιση νόμων, εφαρμογή, αξιολόγηση αποτελεσμάτων - παρεμβαίνουν όσοι θίγονται ή όσοι επιζητούν να φορτώσουν σε άλλους το κόστος της προσαρμογής με αποτέλεσμα να προκαλείται σύγχυση και ασάφεια για το τι ισχύει, με ποιο αποτέλεσμα και τι δεν ισχύει.

Αλλά, ακόμα και αν οι μεταρρυθμίσεις είχαν προχωρήσει κανονικά, οι θετικές επιπτώσεις στην οικονομία θα ήταν περιορισμένες κατ' αρχάς λόγω του τεράστιου δημόσιου και ιδιωτικού χρέους που αιωρείται απειλητικά, αλλά και των άλλων παραγόντων που αναφέραμε στην αρχή. Εδώ προσθέτουμε και το γενικευμένο κλίμα δυσπιστίας, παρά τις κατά καιρούς δηλώσεις εμπιστοσύνης, οικονομικών παραγόντων. Θα χρειασθούν εξαιρετικές προσπάθειες για να αντιμετωπισθεί η κρίση εμπιστοσύνης, την οποία τροφοδοτούν πελατειακές πρακτικές, συνεχείς αλλαγές πολιτικής που προκαλούν προσχώματα και κινδύ-

²⁶ Βλ. τον σχετικό ιστότοπο στο Υπουργείο Ανάπτυξης, <http://ggevm.cloudapp.net/>

²⁷ Στην εφημερίδα η Καθημερινή 29.6.2014.

²⁸ Εφημερίδα η Καθημερινή 10.7.2014.

νους σε κάθε σοβαρό επιχειρηματία (όπως έδειξαν οι πολιτικοί χειρισμοί για τα φωτοβολταϊκά και το επενδυτικό σχέδιο για συνδέσεις με υδροπλάνα) και η γενικευμένη αίτηση άνισης κατανομής βαρών.²⁹

Η επενδυτική άπνοια.

Ενώ οι επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης θα μπορούσαν να συμβάλλουν καθοριστικά στην οικονομική ανάκαμψη της Ελλάδας, παρουσιάζουν συνεχή μείωση τα τελευταία χρόνια. Ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου, που έφτασε στο ύψος ρεκόρ των € 59 δισ. (26,7% του ΑΕΠ) το 2007, έχει έκτοτε πτωτική τάση φτάνοντας στα € 23,6 δισ. το 2013 (13% του ΑΕΠ).³⁰

Η επενδυτική δραστηριότητα σε ολόκληρη την Ελλάδα υπεραντέδρασε (προς τα κάτω) την περίοδο της κρίσης. Αυτό πιθανόν οφείλεται στην καθίζηση των επενδύσεων σε κατοικίες, που ήταν υπερβολικές (σε σχέση με τα διαρθρωτικά δεδομένα της χώρας) πριν από την κρίση και είχαν ευνοηθεί από τον εύκολο τραπεζικό δανεισμό την παραοικονομία και το ξέπλυμα του μαύρου χρήματος στα χρόνια της «επίπλαστης ανάπτυξης». Οι επενδύσεις σε κατοικίες υποχώρησαν από ένα επίπεδο άνω του 12% του ΑΕΠ το 2007, κοντά στο 2% το 2013³¹ παρασύροντας και άλλους κλάδους υπηρεσιών και μεταποίησης στην πτώση. Επίσης μειώθηκαν οι δημόσιες επενδύσεις από το 2008 κατά 58%(!) μέχρι σήμερα, λόγω των δημοσιονομικών περιορισμών.³²

Χωρίς ανάκαμψη των ιδιωτικών επενδύσεων σε ευρεία βάση, η διαφανιζόμενη ανάκαμψη δεν θα είναι διατηρήσιμη. Επομένως η έμφαση στις ιδιωτικές επενδύσεις θα πρέπει να είναι μεγαλύτερη.

Σημαντικός όμως θα είναι και ο ρόλος των δημοσίων επενδύσεων. Δημιουργούν τις υποδομές που απαιτούνται για την ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων, αρκεί να εντάσσονται σε κάποιο συνεκτικό σχέδιο, να μην είναι προϊόν αδιαφανών «συμπαιγνιών»³³ και να μην υπακούουν στη λογική του «ποτιστηριού».

Επίσης πολλαπλασιάζονται οι φωνές που ζητούν κάποια οργανωμένη επενδυτική πρωτοβουλία σε ολόκληρη της Ευρωζώνη (και Ευρώπη) που επίσης χαρακτηρίζεται από σχετική βέβαια εξασθένιση της ιδιωτικής επενδυτικής δραστηριότητας. Χαρακτηριστικές είναι οι πρόσφατες δηλώσεις του Mario Draghi για στοχευμένη χρηματοδότηση ΜμΕ και του Jean-Claude Juncker για χρηματοδοτική στήριξη χωρών που προωθούν επώδυνες μεταρρυθμίσεις! Συμπεραίνουμε ότι **το ευρωπαϊκό περιβάλλον γίνεται ευνοϊκότερο για την εφαρμογή αναπτυξιακής πολιτικής στην Ελλάδα (και σε άλλα κράτη μέλη), αλλά θα πρέπει η χώρα να είναι σε θέση να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες του.** Οπωσδήποτε, το ΕΣΠΑ και το νεοϊδρυθέν Επενδυτικό Ταμείο, με τη συμμετοχή γερμανικών και γαλλικών κεφαλαίων, θα μπορούσαν να συνεισφέρουν προς την ίδια κατεύθυνση. Συναφώς θα ήταν δυνατό να αξιοποιηθούν δεκάδες μελετών που έχουν γίνει για τομείς προτεραιότητας της χώρας και περιλαμ-

²⁹ Βλ. έκδοση του ΓΠΚ «Δημοσιονομική Προσαρμογή: Πόσο Δίκαιη Είναι η Κατανομή των Βαρών;», Βουλή των Ελλήνων, Αθήνα 2014.

³⁰ Βλ. κεφάλαιο 1 της ανά χείρας έκθεσης.

³¹ Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat.

³² Βλ. Κεφάλαιο 1 της ανά χείρας έκθεσης.

³³ Βλ. ανάμεσα σε άλλα συνέντευξη του Werner Hoyer προέδρου της ΕΤΕπ, στην εφημερίδα «Καθημερινή» 29.6. 2014.

βάνουν συγκεκριμένες λύσεις (πολλές από τις οποίες δεν κοστίζουν) ώστε το σχέδιο να πάρει συγκεκριμένη μορφή και να πείσει την υγιή επιχειρηματικότητα³⁴.

---

³⁴ Για μια κωδικοποίηση και τη σχετική βιβλιογραφία βλ. *Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet Η έξοδος από την κρίση. Εφαρμόσιμες εναλλακτικές προτάσεις, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2014.*

1 Η Οικονομική συγκυρία

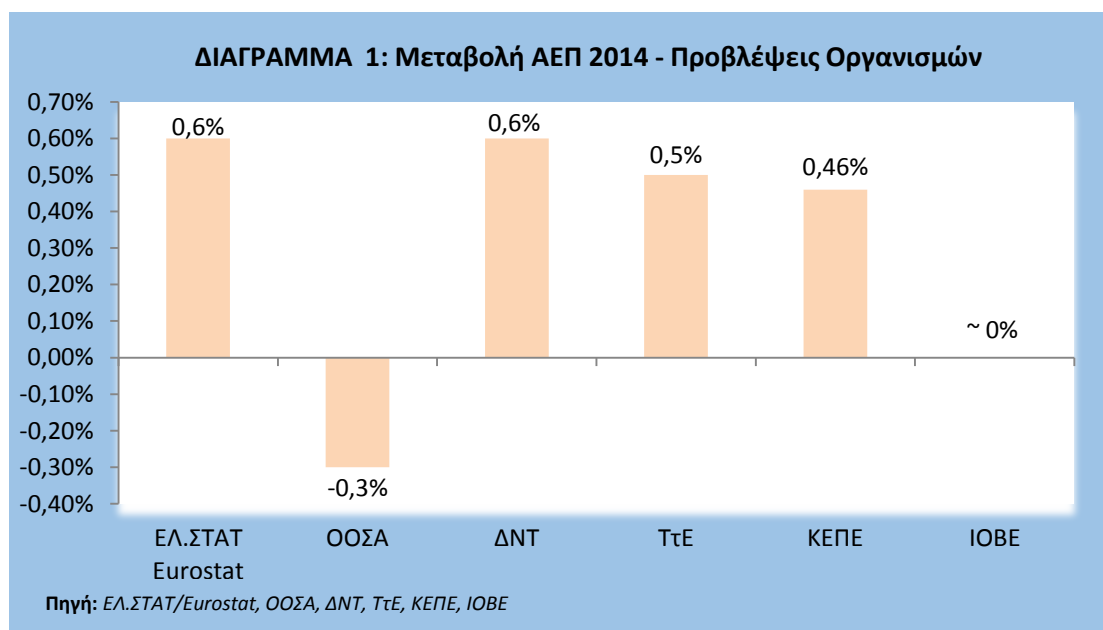
1.1 Πιθανή πλέον η αύξηση του ΑΕΠ

Σύμφωνα με τα νεότερα προσωρινά στοιχεία³⁵ από την ΕΛ.ΣΤΑΤ, η ύφεση το πρώτο τρίμηνο του 2014 ήταν μικρότερη από την αρχική πρόβλεψη και διαμορφώθηκε στο -0,9% από το -1,1% που είχε αρχικά εκτιμηθεί³⁶.

Η Τράπεζα της Ελλάδος³⁷ επισημαίνει ότι «Η αποκλιμάκωση της ύφεσης από τις αρχές του 2013 έως σήμερα είναι σημαντική. Αν συνεχιστεί η έως τώρα τάση μέχρι το τέλος του έτους, το ΑΕΠ το 2014 θα παρουσιάσει αύξηση περί το 0,5%.»

Σε παρόμοιο συμπέρασμα καταλήγει και η Eurobank σε πρόσφατη μελέτη της Διεύθυνσης Τρέχουσας Οικονομικής Ανάλυσης & Έρευνας Διεθνών Κεφαλαιαγορών. Συγκεκριμένα προβλέπεται ετήσιος ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ της χώρας μεταξύ 0,5% και 1,0% για το σύνολο του 2014. Επιπλέον, οι προκαταρκτικές εκτιμήσεις του οικονομετρικού υποδείγματος της Eurobank υποδηλώνουν περαιτέρω σημαντική επιβράδυνση του ετήσιου ρυθμού συρρίκνωσης του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας το 2ο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, στο -0,3% από -0,9% το 1ο τρίμηνο του 2014, με τον αντίστοιχο εκτιμώμενο τριμηνιαίο ρυθμό μεταβολής σε κυκλικά προσαρμοσμένους όρους να διαμορφώνεται σε περίπου +0,8% έναντι οριακής μείωσης του -0,15% το προηγούμενο τρίμηνο. Είναι δε συμβατές με το σενάριο επιστροφής σε θετικούς ετήσιους ρυθμούς μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ από το 3ο τρίμηνο του 2014, όπως αναφέρεται στην έκθεση.³⁸

Στο Διάγραμμα 1 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι επικαιροποιημένες προβλέψεις για την μεταβολή του ΑΕΠ το 2014.

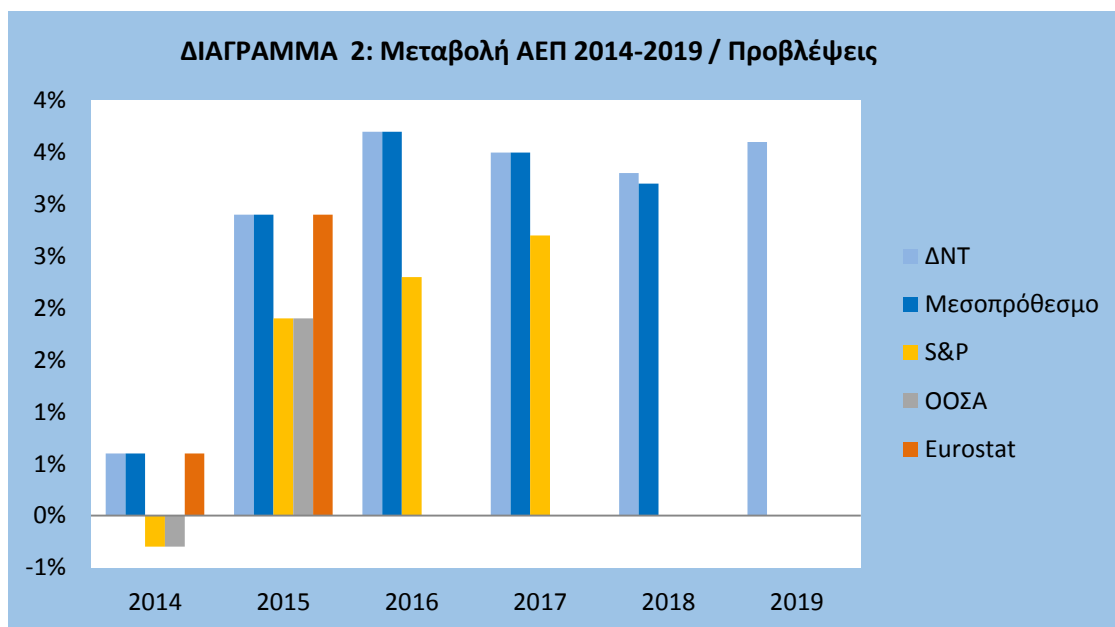
³⁵ ΕΛ.ΣΤΑΤ 6/6/14 [Δελτίο τύπου για Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν - 1ο Τρίμηνο 2014](#)

³⁶ ΕΛ.ΣΤΑΤ 15/5/14 flash estimate

³⁷ Τράπεζα της Ελλάδος 12/6/20104: [Νομισματική Πολιτική 2013-2014](#)

³⁸ Βλ. http://www.capital.gr/related_files/ελληνικό%20αεπ%20σε%20πραγματικό%20χρόνο.pdf

Μόνο ο ΟΟΣΑ³⁹ εκτιμά ότι θα συνεχιστεί και το 2014 η συρρίκνωση του ΑΕΠ. Ενώ για τα επόμενα έτη εκτιμάται ότι η οικονομία θα κινηθεί σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2. **Οφείλουμε ωστόσο να παρατηρήσουμε ότι με μια χρονιά-ρεκόρ στον τουρισμό, η ανάπτυξη μπορεί να κινηθεί ακόμα υψηλότερα από το 0,6%, ενδεχομένως στο 0,9% - 1%. Η εκτίμηση αυτή ενισχύεται και από την εικόνα που παρουσιάζουν ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης και ο δείκτης λιανικών πωλήσεων.** Η ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε 0,7% το πρώτο τρίμηνο, η πρώτη τριμηνιαία αύξηση εδώ και περισσότερο από τέσσερα χρόνια. Αντίστοιχα, οι λιανικές πωλήσεις αυξήθηκαν 7,3% τον Απρίλιο, η μεγαλύτερη άνοδος την τελευταία διετία.⁴⁰ **Το μέγα ζητούμενο βέβαια, είναι η βιωσιμότητα της μεγέθυνσης που είναι απαραίτητη προκειμένου να πραγματοποιηθούν τα υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα που προβλέπονται στο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα, ιδιαίτερα για την περίοδο από το 2016 και μετά. Ο τουρισμός και η κατανάλωση που εξαρτώνται από πολλούς συγκυριακούς και εξωγενείς παράγοντες είναι αναγκαίες, αλλά όχι και ικανές συνθήκες για την βιωσιμότητα της ανάπτυξης.**

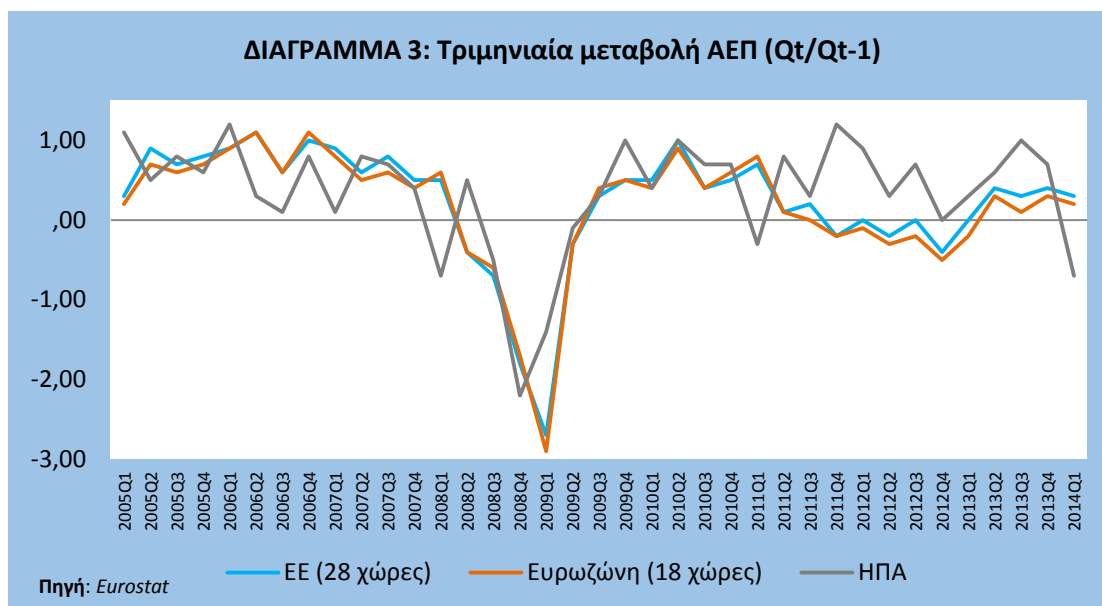
Εκτός Ελλάδας, η τρίτη εκτίμηση⁴¹ για το ΑΕΠ του πρώτου τριμήνου του 2014 στην Ευρωζώνη και την ΕΕ από την Eurostat δείχνει οριακή αύξηση σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2013 (0,2% και 0,3% αντίστοιχα). Ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 το εποχικά διορθωμένο ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,9% στην Ευρωζώνη και κατά 1,4% στην ΕΕ.

Το ΑΕΠ των ΗΠΑ σημείωσε μείωση σε σχέση με εκείνο του προηγούμενου τριμήνου, ενώ αυξήθηκε κατά 1,6% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2013.

³⁹ ΟΟΣΑ [Greece - Economic forecast summary \(May 2014\)](#)

⁴⁰ Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ.

⁴¹ Eurostat 2-Jul-14: [Quarterly national accounts - third GDP estimate](#)

1.2 Η ανεργία εξακολουθεί να είναι σε υψηλά επίπεδα, με ενδείξεις αποκλιμάκωσης

Σύμφωνα με το τελευταίο δελτίο τύπου της ΕΛ.ΣΤΑΤ.⁴² για την ανεργία, το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Μάρτιο του 2014 ανήλθε σε 26,8% έναντι 27,2% τον Μάρτιο του 2013 και 26,9% τον Φεβρουάριο του 2014. **Η Ελλάδα εξακολουθεί να κατέχει τη θλιβερή πρωτιά ανάμεσα στο σύνολο των οικονομιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς το ποσοστό ανεργίας.**

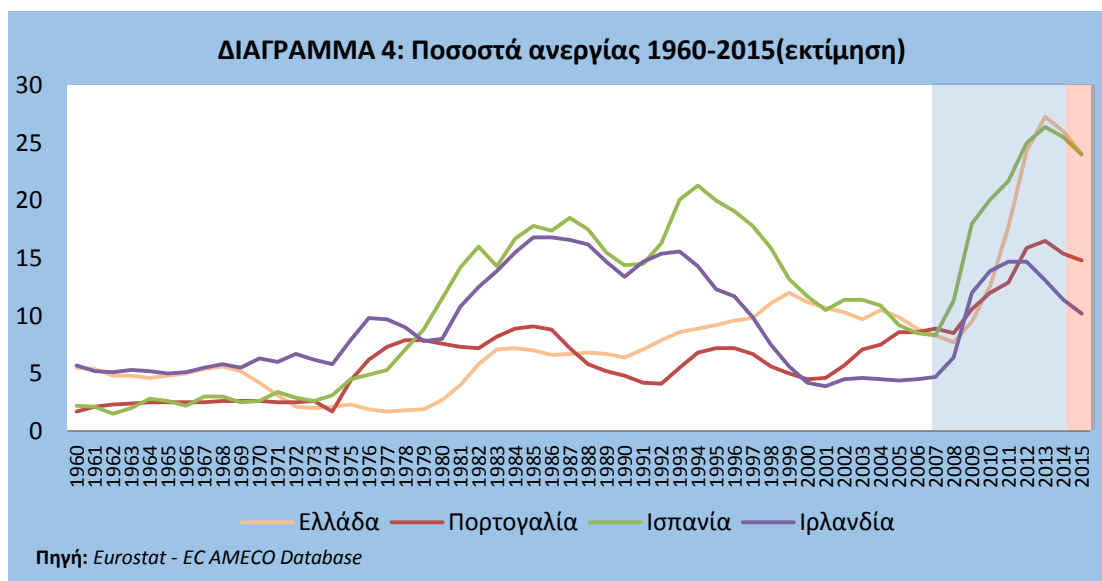
Οι απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 9.972 άτομα σε σχέση με τον Μάρτιο του 2013 (μείωση 0,3%) και αυξήθηκαν κατά 11.857 άτομα σε σχέση με τον Φεβρουάριο του 2014 (αύξηση 0,3%). Τα επιμέρους χαρακτηριστικά της ανεργίας διατηρούνται ουσιαστικά στα ίδια επίπεδα σε σχέση με εκείνα της τελευταίας έκθεσης.

Για το τέλος της τρέχουσας και της επόμενης χρονιάς η ανεργία προβλέπεται να κινηθεί γύρω στο 26% για το 2014 και γύρω στο 24% για το 2015 (Eurostat – EC AMECO database). Διαφοροποίηση υπάρχει στην πρόβλεψη του ΟΟΣΑ⁴³, όπου τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 27,1% για το 2014 και 26,7% για το 2015.

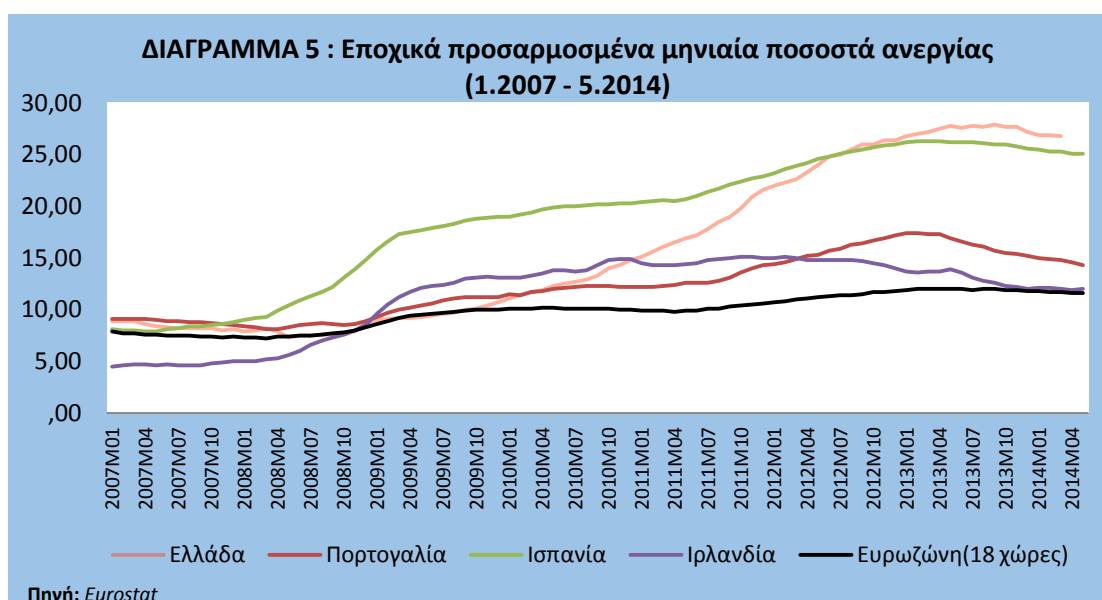
Στο Διάγραμμα 4 που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας διαχρονικά. Οι σκιασμένες περιοχές είναι η περίοδος της κρίσης και η περιοχή πρόβλεψης.

⁴² ΕΛΣΤΑΤ [Δελτίο Τύπου \(5/6/2014\) Έρευνα Εργατικού Δυναμικού: Μάρτιος 2014](#)

⁴³ ΟΟΣΑ [Greece - Economic forecast summary \(May 2014\)](#)

Ακολουθεί μεγέθυνση της περιόδου κρίσης με το εποχικά προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας να παρουσιάζεται σε μηνιαία βάση.

Στο Διάγραμμα 5 αρχίζει να διαφαίνεται η έναρξη σταθεροποιητικών – πτωτικών τάξεων των ποσοστών ανεργίας στην Ελλάδα.

Εκτός των δημοσιοποιημένων στατιστικών, ενθαρρυντικά στοιχεία για την κάμψη της ανεργίας έρχονται και από το πληροφοριακό σύστημα ΕΡΓΑΝΗ του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας, για την μισθωτή απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα. Τα στοιχεία⁴⁴ ρών (προσλήψεις-αποχωρήσεις) δείχνουν σημαντική αύξηση του ισοζυγίου της μισθωτής απασχόλησης τόσο κατά τον μήνα Ιούνιο (15.351 νέες θέσεις εργασίας) όσο και για όλο το διάστημα από την αρχή του χρόνου (176.297 νέες θέσεις εργασίας).

Αξίζει να σημειωθεί ότι το ισοζύγιο ρών της περιόδου Ιανουάριος-Ιούνιος 2014 (176.297 νέες θέσεις εργασίας) αντιπροσωπεύει περίπου το 90% του αθροίσματος όλων των ισοζυ-

⁴⁴ Βλ. στο <http://www.ypakp.gr/uploads/docs/7486.pdf>

γίων των 4 τελευταίων ετών(200.795 θέσεις). Πρέπει ωστόσο να επισημάνουμε ότι τα στοιχεία αυτά δεν είναι εποχικά διορθωμένα και ενέχουν την δυναμική που δημιουργεί η αυξημένη τουριστική κίνηση.

Συμπερασματικά, διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό ανεργίας αρχίζει να εμφανίζει πτωτικές τάσεις. Όμως ο ρυθμός μείωσής της είναι ισχνός. Όπως έχουμε ήδη τονίσει σε προηγούμενες εκθέσεις μας, αν μελλοντικά επαναληφθούν οι ρυθμοί ανάπτυξης της προηγούμενης εικοσαετίας, όπου η ελληνική οικονομία δημιουργούσε κατά μέσο όρο περίπου 45.000 εργασίας ετησίως, η αντιμετώπιση της ανεργίας θα πάρει πολλά χρόνια, με αποτέλεσμα η παρούσα συγκυριακή ανεργία να μετατραπεί σε μακροχρόνια ανεργία με ανυπολόγιστες συνέπειες για την κοινωνική συνοχή.⁴⁵

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Νέες θέσεις εργασίας		
	Ισοζύγιο Ροών Ιουνίου	Ισοζύγιο Ροών Ιανουαρίου - Ιουνίου
2001	7.697	78.659
2002	7.526	90.486
2003	16.017	83.763
2004	3.554	99.654
2005	4.919	70.269
2006	12.344	90.475
2007	3.558	91.884
2008	9.365	111.676
2009	-1.910	38.466
2010	4.432	61.005
2011	6.524	29.947
2012	10.18	19.309
2013	14.341	90.534
2014	15.351	176.297

Πηγή: Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ – ΟΑΕΔ

1.3 Ο δείκτης επιχειρηματικού κλίματος βελτιώνεται και οι καταθέσεις αυξάνονται

Η μηνιαία έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καταγράφει σημαντική βελτίωση στο Δείκτη Οικονομικού Κλίματος της Ελλάδας.⁴⁶ Μάλιστα με ανακοίνωσή της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι **η βελτίωση του οικονομικού κλίματος ανέρχεται στο ύψος των 4,6 μονάδων, μια αύξηση που φέρνει το δείκτη (στις 103,7 μονάδες) πάνω από το μακροχρόνιο μέσο όρο του για πρώτη φορά μετά τον Αύγουστο του 2008.**

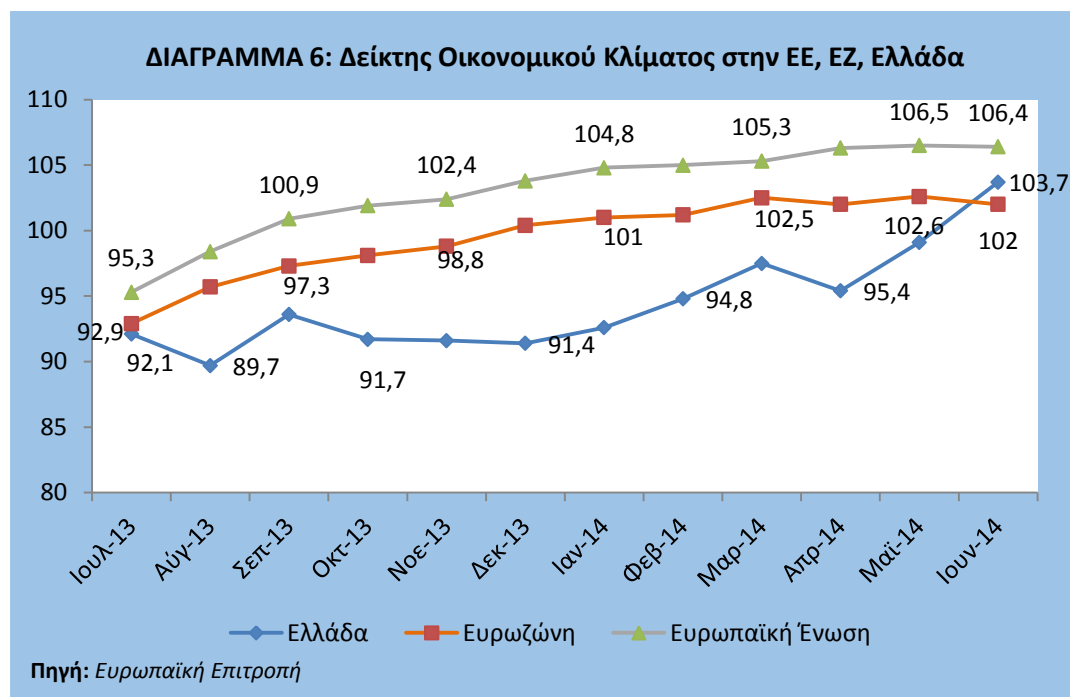
Σημαντική βελτίωση για τον μήνα Ιούνιο παρουσίασαν όλοι οι επιμέρους δείκτες της επιχειρηματικής και καταναλωτικής εμπιστοσύνης, της βιομηχανίας, του τομέα των υπηρεσιών, του λιανικού εμπορίου και του κατασκευαστικού τομέα.

Ειδικότερα, ο δείκτης της βιομηχανίας αυξήθηκε κατά 6,2 μονάδες, ο τομέας των υπηρεσιών κατά 11,9 μονάδες, το λιανικό εμπόριο κατά 9,9 μονάδες και ο κατασκευαστικός το-

⁴⁵ Βλ. σχετικά: ΓΠΚ, Τριμηνιαία έκθεση, Απρίλιος Ιούνιος 2013, www.pbo.gr.

⁴⁶ Βλέπε Δελτίο Τύπου Ευρωπαϊκής Επιτροπής για Επιχειρήσεις και Καταναλωτές « Δείκτης Οικονομικού Κλίματος » Ιούνιος 2014.

μέας κατά 1,2 μονάδες. Επιπρόσθετα, σημαντική βελτίωση καταγράφεται στις προσδοκίες των νοικοκυριών σχετικά με την οικονομική κατάσταση το επόμενο 12μηνο της τάξης των 6,6 μονάδων ενώ δυσμενέστερη εμφανίζεται η εικόνα των προσδοκιών των νοικοκυριών για την ανεργία και τις αποταμιεύσεις για το ίδιο χρονικό διάστημα.

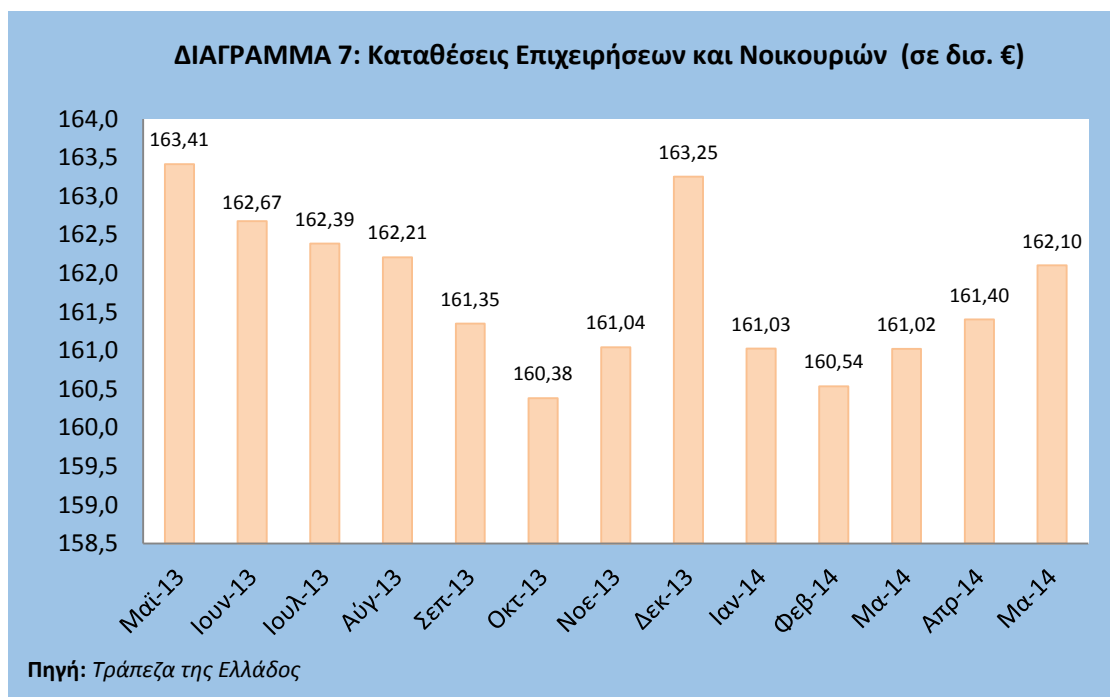
Αντίθετα, η ίδια έρευνα στην Ευρωζώνη καταγράφει χειροτέρευση του οικονομικού κλίματος κατά 0,6 μονάδες σε σχέση με τον Μάιο του 2014 ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει σχεδόν σταθερό (-0,1 μονάδες).

Συγκεκριμένα, στην Ευρωζώνη παρατηρείται επιδείνωση του οικονομικού κλίματος στα επίπεδα που είχε διαμορφωθεί ο δείκτης οικονομικού κλίματος τον Απρίλιο. Αυτό το γεγονός είναι αποτέλεσμα της επιδείνωσης στον τομέα της βιομηχανίας, των κατασκευών και σε μικρότερο βαθμό της εμπιστοσύνης καταναλωτών. Η εμπιστοσύνη στο λιανικό εμπόριο παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη, ενώ η εμπιστοσύνη των υπηρεσιών έκλεισε με μια μικρή βελτίωση.

Τέλος, στην Ευρωπαϊκή Ένωση η σταθερότητα του δείκτη Οικονομικού κλίματος οφείλεται στη βελτίωση του οικονομικού κλίματος για τις 2 μη ενταγμένες χώρες στην Ευρωζώνη, της Αγγλίας (+2,2) και της Πολωνίας (+1,2). Οι Ευρωπαϊκές επιχειρηματικές προσδοκίες στις υπηρεσίες κινητοποιήθηκαν αλλά όπως και στη ζώνη του ευρώ η εμπιστοσύνη στη βιομηχανία, τις κατασκευές και τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες επιδεινώθηκαν, η εμπιστοσύνη των καταναλωτών παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη, ενώ η εμπιστοσύνη στο λιανικό εμπόριο μειώθηκε σε σχέση με το επίπεδο της ζώνης του ευρώ.

Από τις αρχές του 2014 ο περιορισμός της αβεβαιότητας συνέβαλε στον επαναπατρισμό των καταθέσεων των επιχειρήσεων και νοικοκυριών (Διάγραμμα 7) τα οποία ήταν τοποθετημένα σε καταθέσεις και χρεόγραφα στο εξωτερικό. Ειδικότερα, οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα στις εγχώριες τράπεζες ανήλθαν το Μάιο του 2014 στα € 162,10 δισ. αυξημένες

κατά περίπου € 700 εκ. σε σχέση με το επίπεδο Απριλίου 2014 που διαμορφώθηκαν στα € 161,4 δισ.

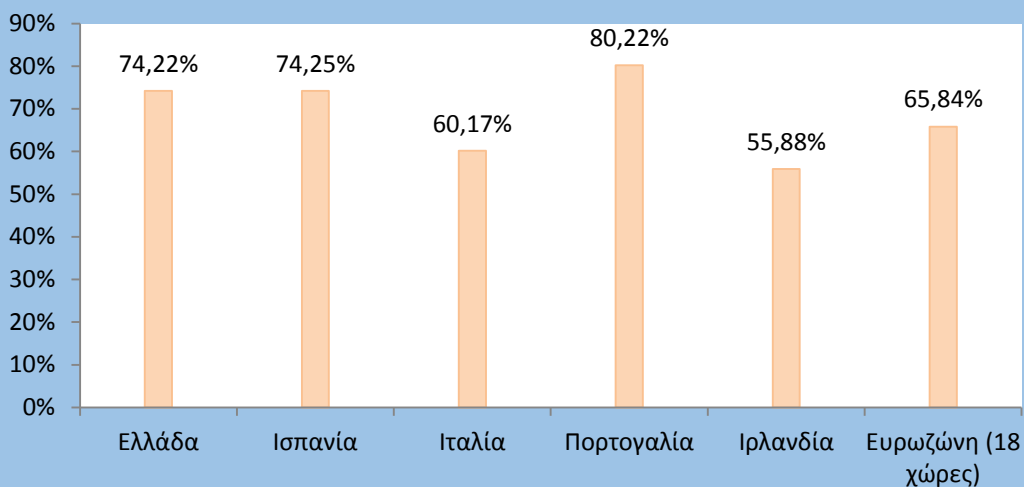

Απόρροια αυτής της αυξητικής πορείας των καταθέσεων είναι η ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών τραπεζών από τον ιδιωτικό τομέα. Σε κάθε περίπτωση η επιστροφή των καταθέσεων θα συνοδεύεται από μια διεθνώς υγιή και ανταγωνιστική οικονομία.

Παρατηρούμε ότι από την αρχή του 2014 οι καταθέσεις αυξήθηκαν κατά περίπου € 1 δισ. Ωστόσο σε σχέση με το Δεκέμβριο το 2013 έχουν καταγράψει μείωση κατά € 1,2 δισ. Επιπλέον, οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα τον Μάιο του 2014 υστερούν ακόμη κατά € 75 δισ. σε σχέση με το ιστορικό υψηλό που σημειώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2009 (στα € 237,6 δισ.).

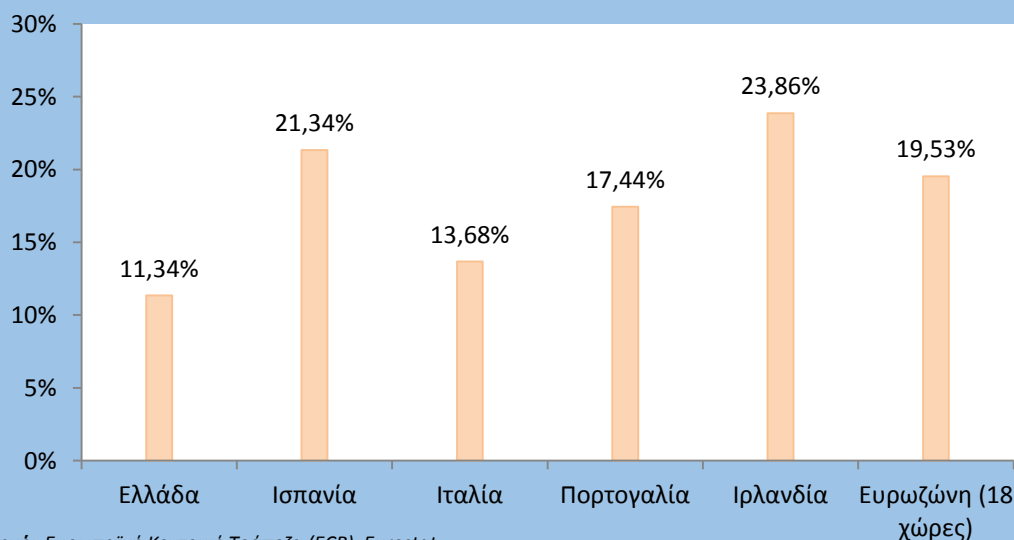
Με δεδομένη την δραματική πτώση της οικονομικής δραστηριότητας και του ΑΕΠ στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, θα περίμενε κανείς ότι **οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα (Νοικοκυριών και μη Χρηματοπιστωτικών Επιχειρήσεων σε ότι αφορά την ανάλυσή μας) θα ήταν σε χειρότερη κατάσταση** σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης. Όμως, από τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ECB) και της Eurostat προκύπτει ότι μέχρι και το Μάιο του 2014 (που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία), στην Ελλάδα οι εν λόγω καταθέσεις, ως ποσοστό του ΑΕΠ, προσεγγίζουν τον αντίστοιχο μέσο όρο στην Ευρωζώνη (18 χώρες). Για την ακρίβεια, οι συνολικές καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα **ανήλθαν στην Ελλάδα στο 85,56% του ΑΕΠ έναντι του 85,37% του ΑΕΠ που ήταν ο αντίστοιχος μέσος όρος στην Ευρωζώνη**. Στην Ισπανία οι συνολικές καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα διαμορφώθηκαν στο 95,59% του ΑΕΠ, στην Ιταλία στο 73,85% του ΑΕΠ, στη Πορτογαλία στο 97,66% του ΑΕΠ και τέλος στην Ιρλανδία στο 79,74% του ΑΕΠ.

**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8: Καταθέσεις (απόθεμα -Μάιος 2014)
Νοικοκυριών και μη Κερδοσκοπικών Ιδρυμάτων
που εξυπηρετούν νοικοκυριά (S.14 και S.15) %του ΑΕΠ (2013)**

Αξίζει να σημειωθεί ότι, όσον αφορά τις καταθέσεις (ως ποσοστό του ΑΕΠ) των νοικοκυριών (Διάγραμμα 8), η Ελλάδα εμφανίζεται πολύ υψηλότερα σε σχέση με το μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης (74,22% του ΑΕΠ έναντι 65,84% του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη). Ωστόσο, **όσον αφορά τις καταθέσεις (ως ποσοστό του ΑΕΠ) των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα (Διάγραμμα 9), η Ελλάδα βρίσκεται πολύ χαμηλότερα σε σχέση με τον αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης** (11,34% του ΑΕΠ έναντι 19,53% του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη). Τα στοιχεία αυτά απεικονίζουν εν μέρει και το πρόβλημα ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές επιχειρήσεις. Στην Ισπανία οι καταθέσεις των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα διαμορφώθηκαν στο 21,34 % του ΑΕΠ, στην Ιταλία στο 13,68 % του ΑΕΠ, στη Πορτογαλία στο 17,44 % του ΑΕΠ και στην Ιρλανδία στο 23,86 % του ΑΕΠ.

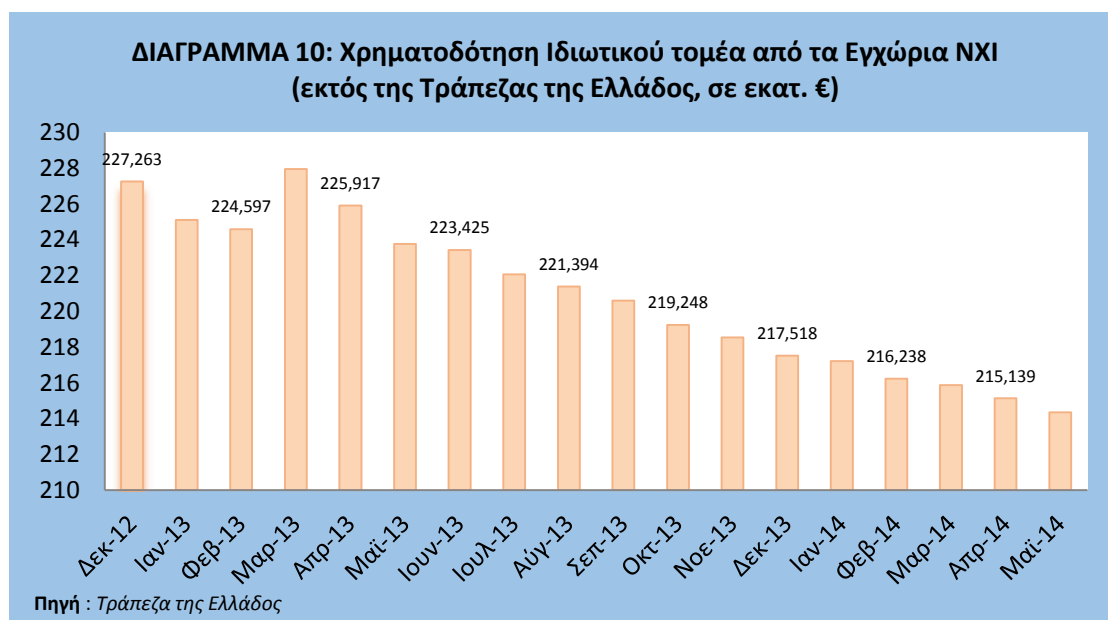
**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9: Καταθέσεις (απόθεμα- Μάιος 2014) Μη
Χρηματοπιστωτικών Επιχειρήσεων (S.11) %ΑΕΠ (2013)**

1.4 Όμως, η χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα παραμένει ιδιαίτερα ασθενική

Η Χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα (δάνεια επιχειρήσεων και νοικοκυριών) από τις εγχώριες τράπεζες υφίσταται συνεχή υποχώρηση κυρίως λόγω του αρνητικού ρυθμού πιστωτικής επέκτασης που σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος το Μάιο του 2014 διαμορφώθηκε στο -3,5% από -3,7% που είχε διαμορφωθεί τον προηγούμενο μήνα.

Συνολικά, η καθαρή ροή της χρηματοδότησης προς τον ιδιωτικό τομέα για το μήνα Μάιο του 2014 ήταν αρνητική κατά 9,5 δισ. έναντι του ίδιου μήνα του προηγούμενου έτους. Τα δάνεια στην Ελλάδα για το μήνα Μάιο του 2014 διαμορφώθηκαν στα € 214,3 δισ. μειωμένα κατά 0,37% σε σχέση με τον Απρίλιο του 2014 και κατά 5,68% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2012 (Διάγραμμα 10). Από το σύνολο των δανείων του Μάιου τα € 105,899 δισ. αφορούν επιχειρηματικά δάνεια και € 103,117 δισ. δάνεια προς νοικοκυριά. Από τα δάνεια προς τα νοικοκυριά τα € 29,233 δισ. αφορούν καταναλωτικά και € 72,252 δισ. στεγαστικά.

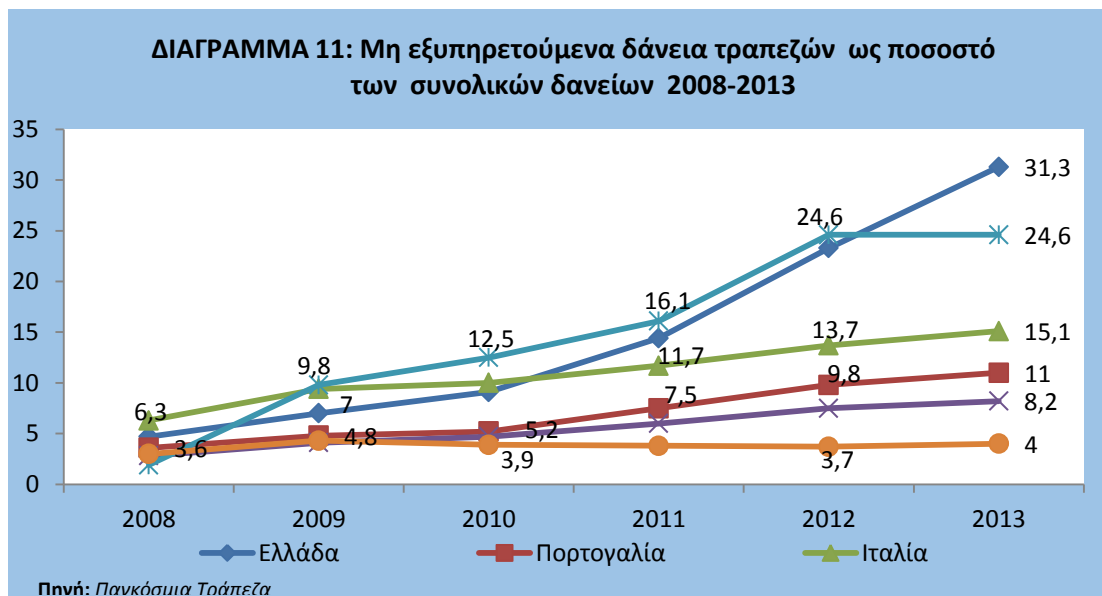

Τα επιτόκια νέων καταθέσεων εμφάνισαν μείωση το δεύτερο τρίμηνο του 2014, μια εξέλιξη η οποία οφείλεται κυρίως στην υποχώρηση αβεβαιότητας, τη διεύρυνση των εναλλακτικών και τη μείωση του κόστους άντλησης ρευστότητας από την κεντρική τράπεζα. Από την άλλη μεριά τα επιτόκια των νέων τραπεζικών δανείων αυξήθηκαν κατά το πρώτο τρίμηνο του 2014.

1.5 Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια των τραπεζών αυξάνονται απειλητικά

Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε στη Βουλή των Ελλήνων ο νέος Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2014 τα δάνεια με καθυστέρηση άνω των 90 ημερών διαμορφώνονταν στα 77 δισ. ή στο 36% του συνολικού χαρτοφυλακίου χορηγήσεων τον Απρίλιο έναντι 32% που ήταν πέρσι το ίδιο διάστημα. Από αυτά, τα 42 δισ. είναι επιχειρηματικά δάνεια, τα €25 δισ. στεγαστικά και τα €10 δισ. καταναλωτικά δάνεια. Εάν στα παραπάνω δάνεια προστεθούν και τα ήδη αναδιαρθρωμένα που όμως έχουν ξαναγίνει μη εξυπηρετούμενα, το αντίστοιχο ποσοστό διαμορφώνεται στο 40%!

Το πρόβλημα της διαχείρισης των κόκκινων δανείων είναι εξαιρετικά σημαντικό. Μάλιστα σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση του Δ.Ν.Τ, **το ποσοστό μη των εξυπηρετούμενων δανείων στην Ελλάδα είναι ένα από τα μεγαλύτερα στον κόσμο, το οποίο ξεπερνά επίπεδα άλλων χωρών που έχουν οδηγήσει σε συστημικές κρίσεις.**⁴⁷ Η εκτίμηση αυτή του ΔΝΤ επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας (βλέπε Διάγραμμα 11).

Πιο αναλυτικά, στην Ελλάδα το 2008 τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ως ποσοστό του συνόλου των δανείων ανήλθαν σε 4,7% για να φθάσουν το 2013 στο τεράστιο ύψος των 31,3% όταν για το 2013 ο παγκόσμιος μέσος όρος είχε διαμορφωθεί στο ποσοστό του 4%. Ουσιαστικά, πρόκειται για μια αύξηση της τάξης του 565,95% για την Ελλάδα ενώ για τις υπόλοιπες χώρες η αύξηση ανέρχεται στο ύψος του 205,55% για την Πορτογαλία, του 139,68% για την Ιταλία, του 192,85% για την Ισπανία και του 1210,56% για την Ιρλανδία.⁴⁸

Σύμφωνα με τα υπάρχοντα στοιχεία, το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων της Εθνικής διαμορφώθηκε στο 28,4% για την Ελλάδα, επί συνόλου χορηγήσεων της τάξης των 46 δισ. και της Eurobank στο 32,7% επί συνόλου υπολοίπων 44,3 δισ. ευρώ. Για την Alpha bank το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων ανήλθε στο 33,3% των 52 δισ. ευρώ συνολικών δανείων, ενώ για την Τράπεζα Πειραιώς τα κόκκινα δάνεια έφτασαν στο 37,9% επί συνόλου 59,5 δισ. ευρώ.⁴⁹

Για την ενίσχυση της κεφαλαιακής τους επάρκειας, οι ελληνικές τράπεζες ανακεφαλαιοποιήθηκαν αρχικά με κεφάλαια του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, ύψους € 25 δισ., συν επιπλέον € 3 δισ. που είχαν αντληθεί από τον ιδιωτικό τομέα.

Πρόσφατα, οι τέσσερις συστημικές τράπεζες άντλησαν ακόμη € 8,3 δισ. από τις διεθνείς αγορές για να ενισχύσουν τους κεφαλαιακούς τους δείκτες μετά τα stress tests που διενήργησαν η Τράπεζα της Ελλάδος και η Blackrock. Οι αντλήσεις κεφαλαίων τους επέτρεψαν να αποπληρώσουν και τις προνομιούχες μετοχές που είχε το ελληνικό δημόσιο.

⁴⁷ Βλ. Έκθεση του ΔΝΤ για την ελληνική οικονομία, 14/151, Ιούνιος 2014.

⁴⁸ Βλέπε <http://data.worldbank.org/indicator/FB.AST.NPER.ZS/countries/GR-IE-ES-IT-PT?display=graph>.

⁴⁹ Βλέπε : [Κόκκινα δάνεια \(νάρκη\) 75 δισ. Ευρώ στα θεμέλια του συστήματος](#) 11 Ιουνίου 2014.

Σήμερα, με την αξιολόγηση της ποιότητας του ενεργητικού τους να ολοκληρώνεται μέχρι το τέλος του Ιουλίου από την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή και τα αποτελέσματα των stress tests να αναμένονται για το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Οκτωβρίου, οι ελληνικές τράπεζες αντιμετωπίζουν ξανά μία σημαντική πρόκληση. **Γιατί παρά το γεγονός ότι διαθέτουν από τους υψηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας στην Ευρώπη, δεν αποκλείεται – λόγω των διαφορετικών “δεδομένων” της άσκησης - να χρειαστεί να προχωρήσουν εκ νέου σε κινήσεις ενίσχυσης, στην περίπτωση που εντοπιστούν κεφαλαιακά κενά.** Η αβεβαιότητα που συνδέεται με τις μελλοντικές ασκήσεις προσομείωσης σε συνδυασμό με την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και την πλήρη εφαρμογή της Βασιλείας III, καθιστά τις ελληνικές τράπεζες επιφυλακτικές στην παροχή ρευστότητας στον ιδιωτικό τομέα, γεγονός που εγκλωβίζει κεφάλαια και επιβραδύνει την πορεία ανάπτυξης της χώρας.

1.6 Οι εξαγωγές μειώνονται παρά τη σημαντική μείωση του κόστους εργασίας

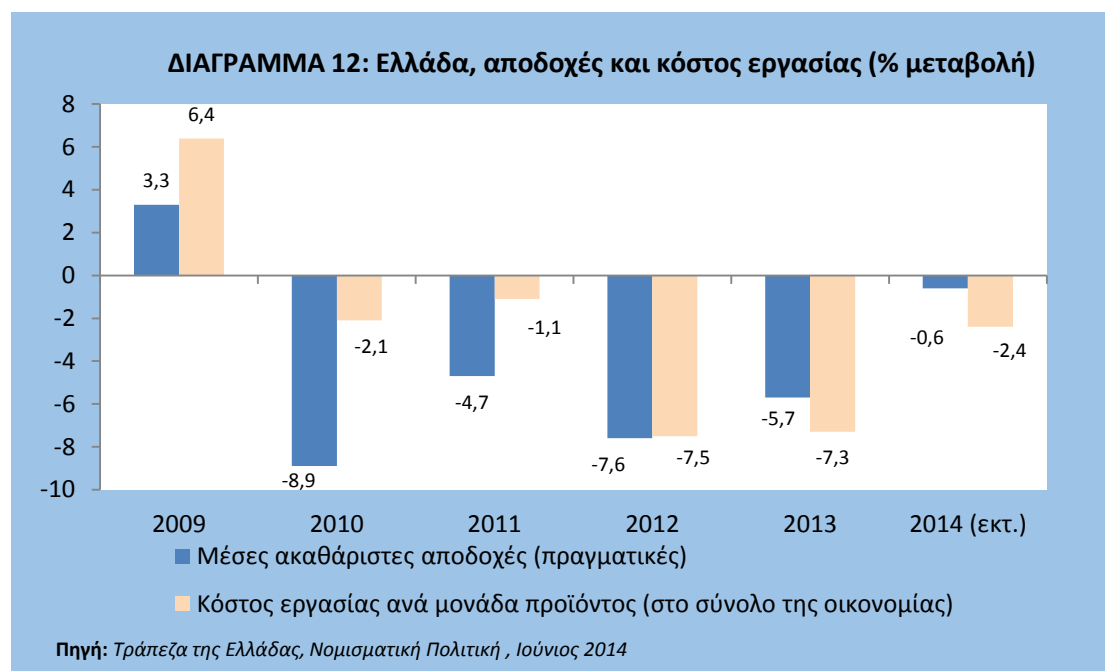
Σύμφωνα με τα στοιχεία Μαΐου της ΕΛ.ΣΤΑΤ., η συνολική αξία των εξαγωγών ήταν € 2.249 δισ., μειωμένη κατά 8,3% σε σχέση με τον Μάιο του 2013. Χωρίς τα πετρελαιοειδή, οι εξαγωγές παρουσιάζουν μικρή αύξηση 1,5%. Τον Απρίλιο του 2014, οι συνολικές εξαγωγές μειώθηκαν κατά 20,8% (€ 2,02 δισ.) σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2013 (€ 2,55 δισ.). Οι εξαγωγές χωρίς τα πετρελαιοειδή για το ίδιο διάστημα παρουσιάζουν πτώση κατά 12,4% (€ 1,32 δισ.). Σε γεωγραφικό επίπεδο, οι εξαγωγές (με πετρελαιοειδή) εμφανίζονται μειωμένες κατά 6,2% προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά 10,1% προς τρίτες χώρες (συγκριτικά με τα στοιχεία του Μαΐου 2013). Αντίθετα, οι εξαγωγές χωρίς πετρελαιοειδή εμφανίζουν αύξηση 2,8% προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και μείωση 0,9% προς τρίτες χώρες. Συνολικά, το 12μηνο Ιουνίου 2013 – Μαΐου 2014, οι συνολικές εξαγωγές έχουν πτώση 6,5% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα Ιουνίου 2012 – Μαΐου 2013. Από την πλευρά των εισαγωγών, το Μάιο του 2014, η συνολική τους αξία παρουσιάζεται αυξημένη κατά 2,6% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2013, ενώ χωρίς τα πετρελαιοειδή υπάρχει αύξηση 7,6%. Για το 12μηνο Ιουνίου 2013 – Μαΐου 2014, σημειώνεται πτώση 3,1% σε σύγκριση με το αντίστοιχο 12μηνο Ιουνίου 2012 – Μαΐου 2013.

Η στασιμότητα των ελληνικών εξαγωγών έρχεται σε **αντιδιαστολή με τις προβλέψεις αύξησης των αποστολών οι οποίες είχαν βασιστεί στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων**, κυρίως μέσω των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας και της μείωσης του μισθολογικού κόστους που έχουν συντελεστεί τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Όπως αναφέρει η έκθεση της ΤτΕ,⁵⁰ οι μέσες ακαθάριστες αποδοχές καθώς και το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος έχουν μειωθεί σημαντικά στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης (Διάγραμμα 12). Επιπρόσθετα, εκτός από τη μείωση των αποδοχών, το κόστος εργασίας έχει ελαττωθεί λόγω της μείωσης των ασφαλιστικών εισφορών των εργοδοτών. Με τις εξελίξεις αυτές, εξαλείφθηκε το 2013 η σωρευτική απώλεια ανταγωνιστικότητας – που είχε φτάσει στο 31,9% συγκριτικά με τους βασικούς εμπορικούς εταίρους της Ελλάδας – κατά τη δεκαετία 2000-2009 λόγω της αύξησης μισθών. Επίσης, αναμένεται ότι το 2014 θα υπάρξει περαιτέρω βελτίωση κατά 2% της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας – βάσει του κόστους εργασίας – συγκριτικά με τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και βελτίωση 3,1% ως προς τους εταίρους της ευρωζώνης. Όπως υπογραμμίζει η

⁵⁰ ΤτΕ, *Νομισματική Πολιτική 2013-2014* (Ιούνιος 2014)

έκθεση της ΤτΕ, στην ευρωζώνη, η Ελλάδα έχει την καλύτερη επίδοση – μετά την Γερμανία – στην εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας βάσει του κόστους εργασίας μετά το 2000.⁵¹

Εκτός από την Ελλάδα, η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008 επηρέασε και άλλες χώρες του ευρωπαϊκού νότου (Ισπανία, Πορτογαλία) καθώς και την Ιρλανδία. Οι χώρες αυτές - αντιμετωπίζοντας η κάθε μία διαφορετικά οικονομικά και διαρθρωτικά προβλήματα - ακολούθησαν προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής και διαρθρωτικών αλλαγών.

Πιο συγκεκριμένα, το Δεκέμβριο του 2010 η Ιρλανδία – που αντιμετώπιζε στην ουσία μια τραπεζική κρίση που προκλήθηκε από την φούσκα των ακινήτων και τις συνέπειες της οποίας ανέλαβε η κεντρική κυβέρνηση διογκώνοντας δυσανάλογα το δημοσιονομικό έλλειμμα - έγινε η δεύτερη χώρα της ευρωζώνης που εντάχθηκε σε πρόγραμμα προσαρμογής – λαμβάνοντας οικονομική βοήθεια ύψους € 85 δισ. (€ 67,5 δισ. από διεθνείς οργανισμούς και συμμετοχή € 17,5 δισ. από εθνικούς πόρους). Το πρόγραμμα στόχευε στον δημοσιονομικό και τον χρηματοπιστωτικό τομέα καθώς και στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Το 2011 και το 2012 το Ιρλανδικό ΑΕΠ σημείωσε άνοδο 1,4% και 0,9% αντίστοιχα ενώ η ανεργία μειώθηκε. Οι εξαγωγές αυξήθηκαν, επιβεβαιώνοντας τις προβλέψεις του προγράμματος προσαρμογής. Μετά από τρία χρόνια, το Δεκέμβριο του 2013 η Ιρλανδία ολοκλήρωσε το πρόγραμμα προσαρμογής, μπαίνοντας σταδιακά σε τροχιά ανάπτυξης.

Αντίστοιχα, τον Απρίλιο του 2011 η Πορτογαλία ξεκίνησε την εφαρμογή του προγράμματος προσαρμογής, λαμβάνοντας βοήθεια ύψους € 78 δισ, που αντιστοιχούσε περίπου στο 50% του ΑΕΠ της. Το πρόγραμμα προσαρμογής της Πορτογαλίας στόχευε στην μείωση του δημόσιου χρέους και του ελλείμματος, σε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στον δημόσιο και

⁵¹ Σε πρόσφατη μελέτη του ΔΝΤ με τίτλο «Adjustment in Euro Area Deficit Countries: Progress, Challenges, and Policies», Staff Discussion Notes No. 14/7, 2014, αναφέρεται ότι η δημοσιονομική προσαρμογή και οι μεγάλες περικοπές μισθών που ακολούθησε η Ελλάδα δεν βελτίωσαν την ανταγωνιστικότητα και οι μεγάλες περικοπές μισθών που ακολούθησε η Ελλάδα δεν βελτίωσαν την ανταγωνιστικότητα και οι μεγάλες περικοπές μισθών που ακολούθησε η Ελλάδα δεν βελτίωσαν την ανταγωνιστικότητα και οι μεγάλες περικοπές μισθών που ακολούθησε η Ελλάδα δεν βελτίωσαν την ανταγωνιστικότητα...η έμφαση που δόθηκε στη μείωση του κόστους εργασίας και στις θεσμικές μεταθλητές ήταν υπερβολική και, πιθανόν αντιπαραγωγική» σελ. 14, Μάιος 2013.

στον χρηματοοικονομικό και επιχειρηματικό τομέα καθώς και στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την αναδιάρθρωση του παραγωγικού τομέα. Το πορτογαλικό ΑΕΠ, αν και μειώθηκε από € 171 δισ. το 2011 σε € 165 δισ. το 2013 (-3,19%), προβλέπεται να αυξηθεί κατά 2% περίπου το 2014. Η ανεργία, από 12% το 2010 αυξήθηκε σε 16,5% το 2013, αναμένοντας να πέσει στο 15,4% το 2014. Τον Μάιο του 2014, η Πορτογαλία βγήκε από την αυστηρή εποπτεία του μνημονίου.

Τον Ιούλιο του 2012, η Ισπανία αιτήθηκε την παροχή βοήθειας ύψους € 100 δισ. για την ανακεφαλαιοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Παρότι δεν εντάχθηκε σε κάποιο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής, η κυβέρνηση έλαβε μέτρα για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Στο διάστημα 2011 – 2013, το ΑΕΠ της Ισπανίας μειώθηκε κατά 2,3% και για το 2014 αναμένεται αύξηση περίπου 1,5%.

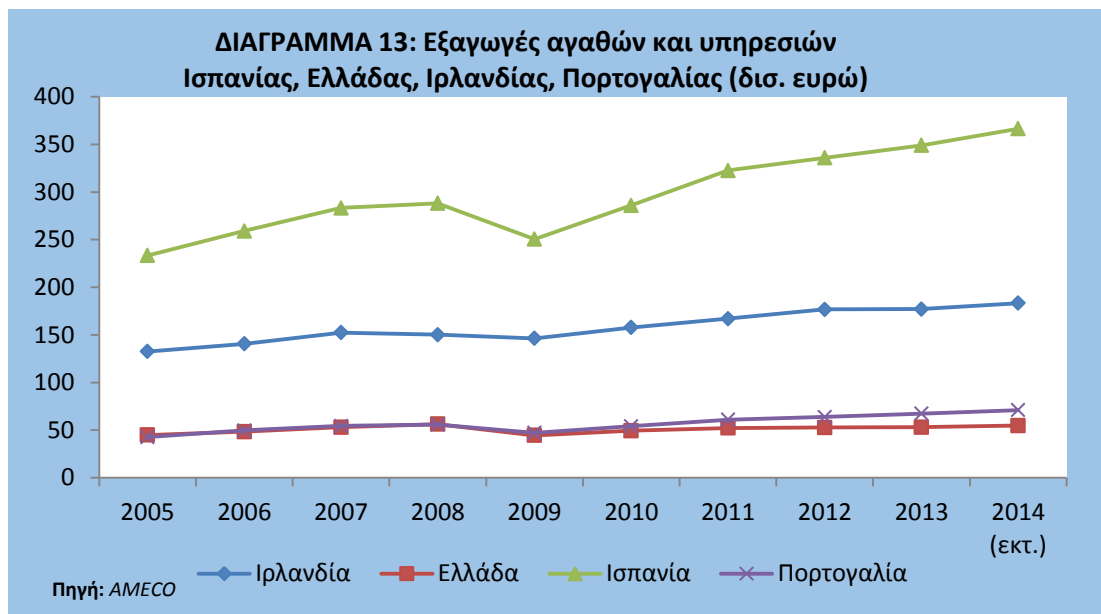
Όπως δείχνουν τα στοιχεία, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία - που ακολούθησαν προγράμματα προσαρμογής - όπως και η Ισπανία κατάφεραν μέσα σε σύντομο σχετικά διάστημα να ανακάμψουν και να μπουν σε αναπτυξιακή τροχιά. Η Ελλάδα, αν και μπήκε πρώτη σε πρόγραμμα προσαρμογής και έχει λάβει μεγαλύτερη βοήθεια – αναλογικά με το ΑΕΠ της αλλά και σε απόλυτα νούμερα – συγκριτικά με τις άλλες χώρες, βρίσκεται ακόμα στην δίνη της κρίσης, παρουσιάζοντας αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης, αύξηση του χρέους και της ανεργίας και μείωση των επενδύσεων. Ένας από τους βασικούς λόγους αδυναμίας της Ελλάδας να βγει από την ύφεση είναι και η στασιμότητα των εξαγωγών, σε σύγκριση με τις περιπτώσεις της Ισπανίας, της Πορτογαλίας και της Ιρλανδίας όπου οι εξαγωγές αυξήθηκαν στο διάστημα 2011-2013 κατά 8,18%, 10,3%, 6,1% αντίστοιχα (Διάγραμμα 13) και λειτούργησαν ως μοχλός ανάπτυξης. Αντίθετα, οι ελληνικές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσιάζουν την ίδια περίοδο μικρή αύξηση (περίπου 1,5%). **Συνεπώς η Ελλάδα, αν και κατάφερε να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά της (αναφορικά με το μισθολογικό κόστος), δεν προχώρησε στις απαιτούμενες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στις αγορές αγαθών και στη λειτουργία του κράτους.** Τα συμπεράσματα αυτά αναφέρονται και στην έρευνα των Αναστασάτου και Χαρδούβελη (νυν υπουργό Οικονομικών).⁵² Επιβεβαιώνονται επίσης και από πρόσφατη έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.⁵³ Αν και κάποια βήματα έγιναν, π.χ. το 2012-2013 απλοποιήθηκαν σημαντικά οι διαδικασίες για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας⁵⁴ και προχώρησε η άρση των περιορισμών για τα λεγόμενα κλειστά επαγγέλματα, η ανάγκη για σταθερότητα στην οικονομική πολιτική και για βαθιές μεταρρυθμίσεις στους τομείς της δικαιοσύνης και της αγοράς παραμένουν επιτακτικές. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, ένας βασικός παράγοντας είναι και η παροχή ρευστότητας προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Σύμφωνα με την έρευνα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για την πρόσβαση των ΜΜΕ στην χρηματοδότηση, μόνο το 33% των ΜΜΕ πήραν την χρηματοδότηση που χρειάζονταν (αντίστοιχα, το ποσοστό σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι 65%). Όπως αναφέρεται, για το 32% των Ελληνικών ΜΜΕ, η χρηματοδό-

⁵² Αναστασάτος, Τάσος και Χαρδούβελης Γκίκας, “Η μακροοικονομική ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας,” Ανταγωνιστικότητα για ανάπτυξη: Προτάσεις πολιτικής, Αθήνα (2014)

⁵³ Σύμφωνα με τη μελέτη, μεταξύ των κρίσιμων παραγόντων που προσδιορίζουν τη συνολική ανταγωνιστικότητα μιας χώρας, είναι το κράτος δικαίου, η ασφάλεια των συμφωνιών που συνάπτονται, η διαφάνεια ρυθμιστικού πλαισίου και διοικητικών διαδικασιών για σύσταση-λειτουργία μιας επιχείρησης, η πάταξη της διαφθοράς. Με δυο λόγια, κρίσιμος παράγοντας είναι η ισχύς των θεσμών. Αν καλυπτόταν το θεσμικό έλλειμμα, καταλήγει η μελέτη, το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας θα έκλεινε κατά 54 έως 78%. Βλ. σχετικά: ecp518_en.pdf

⁵⁴ World Bank, Doing Business 2014. Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises, [DB14-Full-Report.pdf](#)

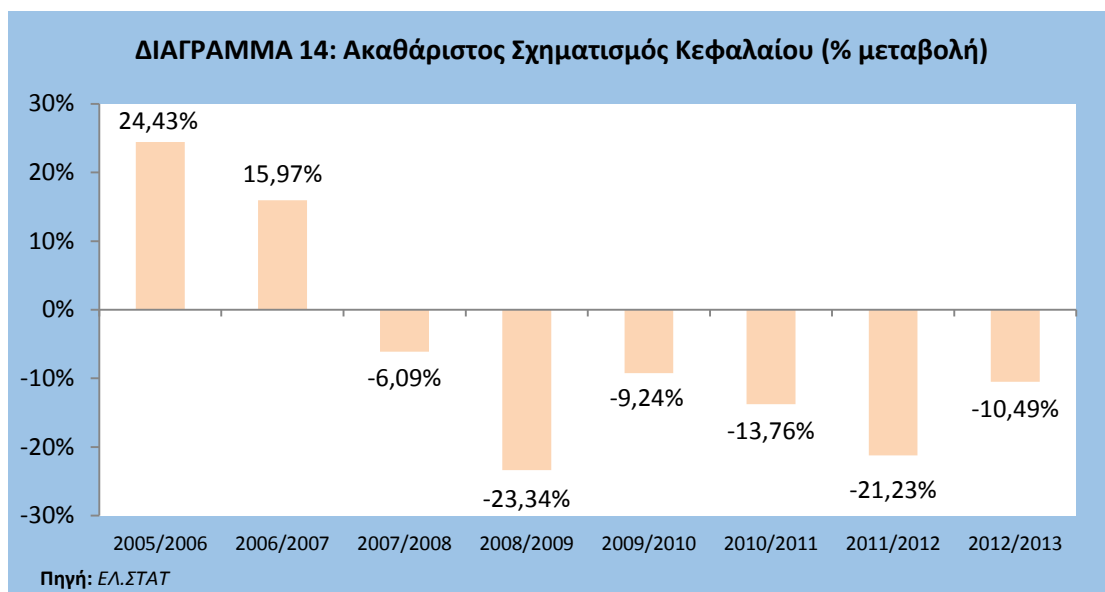
τηση αποτελεί το σημαντικότερο πρόβλημα (15% σε ευρωπαϊκό επίπεδο). **Η διστακτικότητα των τραπεζών να χρηματοδοτήσουν τις ΜΜΕ γίνεται ζήτημα τεράστιας σημασίας, αν ληφθεί υπόψη ότι το κόστος της διάσωσης και ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών έχει αναληφθεί από την κεντρική κυβέρνηση, ώστε οι τράπεζες να λειτουργήσουν σας μοχλός οικονομικής ανάπτυξης.**

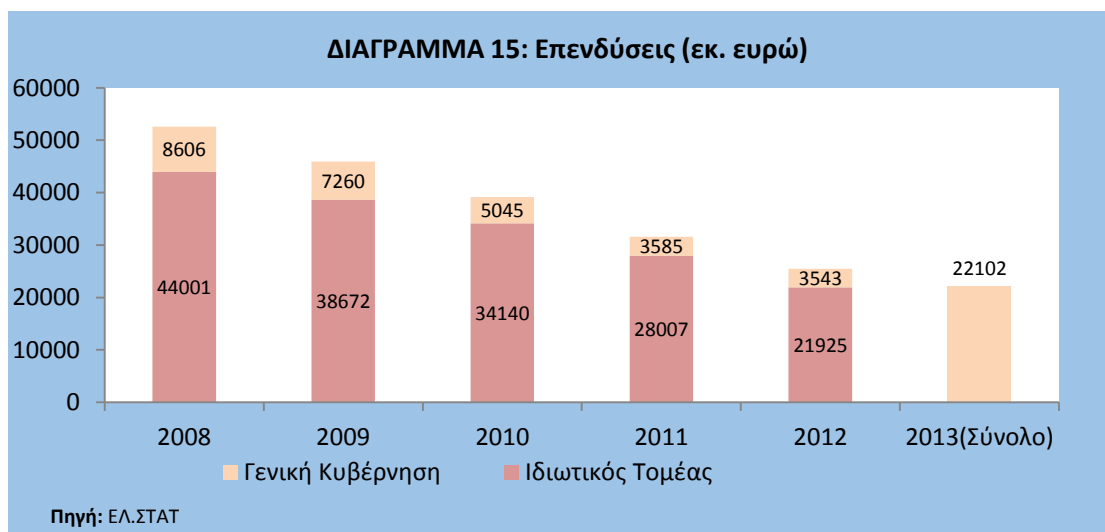
Συμπερασματικά, η Ελλάδα αν και το 2013 κατάφερε να παρουσιάσει πλεόνασμα 0,7% του ΑΕΠ στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών – για το 2014 υπάρχει εκτίμηση ότι το πλεόνασμα θα ανέλθει στο 1% του ΑΕΠ – **αυτό οφείλεται στην μείωση της ιδιωτικής ζήτησης και των εισαγωγών και κυρίως στην βελτίωση του ισοζυγίου υπηρεσιών, μέσω της αναμενόμενης αύξησης των εσόδων από τον τουρισμό και την ναυτιλία. Ένα βιώσιμο αναπτυξιακό υπόδειγμα όμως, απαιτεί την εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας.**

1.7 Οι επενδύσεις εξακολουθούν να μειώνονται

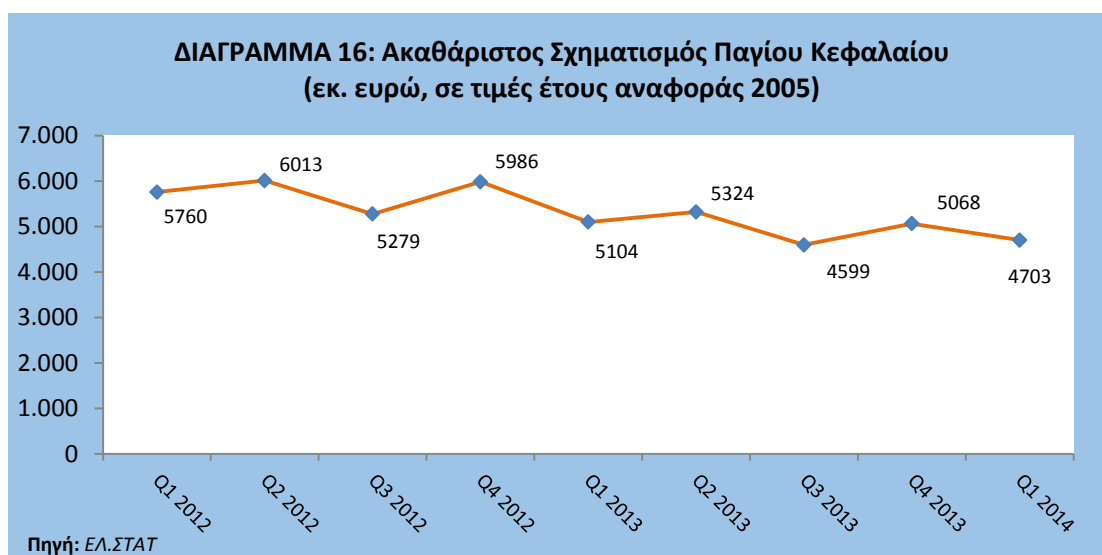
Οι επενδύσεις, που ως μοχλός ανάπτυξης θα μπορούσαν να συμβάλλουν καθοριστικά στην οικονομική ανάκαμψη της Ελλάδας, παρουσιάζουν συνεχή μείωση τα τελευταία χρόνια. Ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου, που έφτασε στο ύψος ρεκόρ των € 59 δισ. (26,7% του ΑΕΠ) το 2007, έχει έκτοτε πτωτική τάση - όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 14 - φτάνοντας στα 23,6 δισ. το 2013 (13% του ΑΕΠ).

Από το 2007, οι επενδύσεις – δημόσιες και ιδιωτικές – παρουσιάζουν σημαντική μείωση. Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 15, στο διάστημα 2008-2012, οι ιδιωτικές επενδύσεις έχουν μειωθεί κατά 50%, ενώ οι δημόσιες επενδύσεις παρουσιάζουν πτώση μεγαλύτερη του 58%.

Πιο αναλυτικά, η πορεία των επενδύσεων (ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου) από το 2012 μέχρι και το 1ο τρίμηνο του 2014 παρουσιάζεται στο διάγραμμα 16

Η αντιστροφή του επενδυτικού κλίματος - ιδιαίτερα σε ένα δυσμενές οικονομικό περιβάλλον - απαιτεί σοβαρές μεταρρυθμίσεις και οικονομική σταθερότητα. Σε θεσμικό επίπεδο έχουν γίνει διάφορα βήματα για την ενίσχυση των επενδύσεων όπως η ψήφιση του αναπτυξιακού νόμου 4146/2013 που καλύπτει ένα ευρύ φάσμα επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ή η σύσταση της Γενικής Διεύθυνσης Στρατηγικών Επενδύσεων με σκοπό τον περιορισμό της γραφειοκρατίας και την επιτάχυνση των απαιτούμενων διαδικασιών. Ακόμα, ενοποιήθηκαν φορείς υπεύθυνοι για επενδυτικά θέματα και έγιναν αλλαγές στη νομοθεσία για την ίδρυση επιχειρήσεων και απλοποιήθηκαν οι διαδικασίες για τις εξαγωγές.⁵⁵ Στον αναπτυξιακό νόμο 3908/2011 εντάχθηκαν 484 επενδυτικά σχέδια, συνολικού προϋπολογισμού 2,6 δις ευρώ που αναμένεται να δημιουργήσουν 2491 νέες θέσεις εργασίας.⁵⁶ Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2, για τον τομέα της μεταποίησης έχουν εγκριθεί 311 επενδυτικά σχέδια που αντιστοιχούν στο 58% του συνολικού προϋπολογισμού, με τους τομείς του τουρισμού και των υπηρεσιών να ακολουθούν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Εγκεκριμένα επενδυτικά σχέδια

Τομέας Επένδυσης	Αριθμός Επενδυτικών Σχεδίων	Επιλέξιμος Προϋπολογισμός (εκ. ευρώ)	Συνολική Ενίσχυση (εκ. ευρώ)	Νέες Θέσεις Εργασίας
Πρωτογενής	38	83,29	27,74	215
Μεταποίηση	311	1556,54	564,45	695
Τουρισμός	109	880,22	284,83	1404
Υπηρεσίες	26	148,54	45,05	177
Σύνολο	484	2668,59	922,07	2491

Πηγή: Alpha Bank, Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων (Ιούλιος 2014)

⁵⁵ ΚΕΠΕ, *Ελληνική Οικονομία*. Μηνιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, Νο 6 Ιούνιος (2014)

⁵⁶ Alpha Bank, Εβδομαδιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, Παρασκευή 11, Ιούλιος (2014)

Επιπρόσθετα, ώθηση στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας αναμένεται να δώσει το νέο Ε-ΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης 2014-20), ύψους σχεδόν € 25 δισ. (εκ των οποίων περίπου € 20 δισ. είναι κοινοτική συμμετοχή). Οι δράσεις του προγράμματος - σύμφωνα με τον σχεδιασμό που έχει γίνει από το υπουργείο Ανάπτυξης - στοχεύουν σε διάφορους ζωτικούς τομείς της οικονομίας, μεταξύ των οποίων είναι η επιχειρηματικότητα, η ανταγωνιστικότητα και η καινοτομία, η εκπαίδευση-κατάρτιση, οι μεταφορές, οι μεταρρυθμίσεις στο Δημόσιο καθώς και η αγροτική ανάπτυξη. Παρότι χωρίς αμφιβολία οι χρηματοδοτήσεις από το νέο πλαίσιο στήριξης θα αυξήσουν την ρευστότητα στην ελληνική οικονομία, η αποτελεσματικότητα - και ιδιαίτερα οι μακροχρόνιες επιπτώσεις - χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Μια άλλη πηγή ανάπτυξης είναι οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (ΞΑΕ). Σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία, οι ξένες άμεσες επενδύσεις (ΞΑΕ) μπορούν να έχουν θετική επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, αν και η επίδρασή τους εξαρτάται από διάφορες παραμέτρους (όπως το ανθρώπινο κεφάλαιο, το χρηματοοικονομικό σύστημα, η απουσία περιορισμών στο εμπόριο κ.α). Από την άλλη μεριά, παράγοντες όπως το κόστος εργασίας, η φορολογία, οι υποδομές, η αβεβαιότητα, η γραφειοκρατία, η διαφθορά και το επιχειρηματικό περιβάλλον στις χώρες προορισμού των επενδύσεων έχουν πρωτεύοντα ρόλο στην προσέλκυση των ΞΑΕ. Σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, οι ΞΑΕ μπορούν να συμβάλλουν στην αντιστροφή του κλίματος και να επιταχύνουν την έξοδο από την κρίση. **Αντίθετα με την εξέλιξη των ΞΑΕ στην Ελλάδα, στις άλλες χώρες (Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία) που αντιμετώπισαν σοβαρά οικονομικά προβλήματα, οι ξένες άμεσες επενδύσεις (ΞΑΕ) αυξήθηκαν.** Για παράδειγμα,⁵⁷ η Ιρλανδία, παρά την βαθιά χρηματοοικονομική κρίση που αντιμετώπισε κατά το διάστημα 2009-2012, παρέμεινε ένας από τους 10 πρώτους προορισμούς για τις ΞΑΕ σε παγκόσμιο επίπεδο. Μεταξύ 2011-2013, οι ΞΑΕ διπλασιάστηκαν, φτάνοντας σχεδόν στα επίπεδα του 2009. Ένας από τους λόγους για την προσέλκυση των ξένων επενδύσεων ήταν και η διατήρηση χαμηλού συντελεστή φορολογίας για τις επιχειρήσεις (12,5%) καθώς και η σταθερότητα της φορολογικής πολιτικής. Χωρίς την παρουσία των ΞΑΕ, η ύφεση στην ιρλανδική οικονομία θα ήταν πολύ βαθύτερη και η διαδικασία οικονομικής ανάκαμψης θα διαρκούσε περισσότερο. Στην Ισπανία, οι εισροές ΞΑΕ ανέκαμψαν σταδιακά από το 2010 και μετά - ύστερα από την κατακόρυφη πτώση που σημειώθηκε το 2009 - μιας και το χαμηλότερο κόστος εργασίας προσέλκυσε πολυεθνικές βιομηχανικές επιχειρήσεις.⁵⁸ Το 2013, η Ισπανία έγινε ο μεγαλύτερος - σε ευρωπαϊκό επίπεδο - δέκτης ΞΑΕ, ενώ στην Πορτογαλία, οι εισροές ΞΑΕ αυξήθηκαν από \$ 2,6 δισ. το 2010, σε 11,1 \$ δισ. το 2011 και 8,9 δισ. δολάρια το 2012 (\$ 3,1 δισ. το 2013).⁵⁹ Αντίθετα, σύμφωνα με την έκθεση της ΤτΕ,⁶⁰ την περίοδο 2009-2013, οι ΞΑΕ στην Ελλάδα παρουσίασαν πτώση. Αναμένεται ότι οι διαδικασίες αποκρατικοποιήσεων που είναι σε εξέλιξη - καθώς και η συνολικότερη βελτίωση του οικονομικού κλίματος και η σταθερότητα - θα συμβάλλουν στην αύξηση των ΞΑΕ.

⁵⁷ Βλ. "The kindness of strangers." *The Economist*, 22 Φεβρουαρίου, 2014.

⁵⁸ UNCTAD, *World Investment Report 2014: Investing in the SDGs: An Action Plan* (New York: United Nations, 2014)

⁵⁹ ό.π.

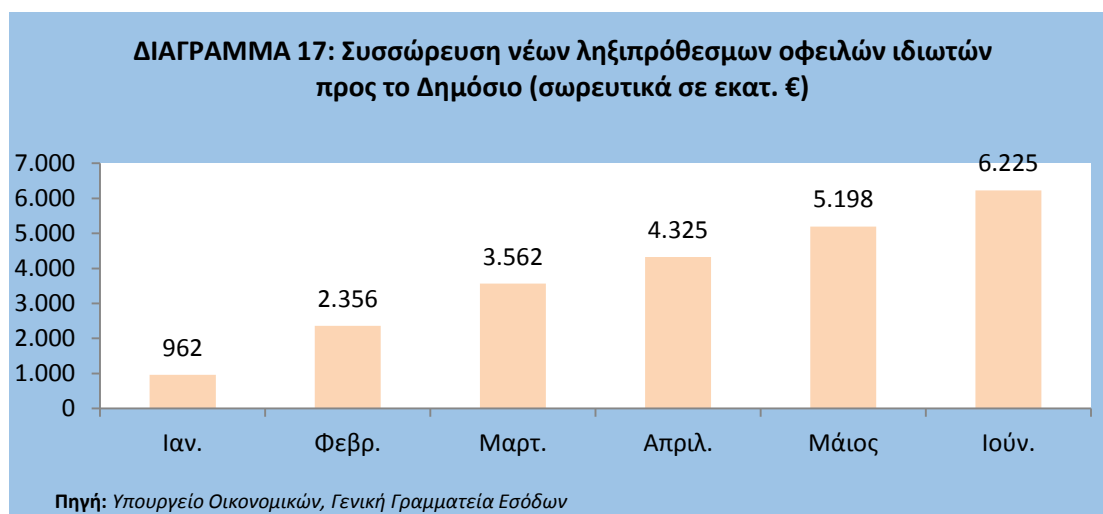
⁶⁰ ΤτΕ, *Νομισματική Πολιτική 2013-2014* (Ιούνιος 2014)

1.8 Οι Ληξιπρόθεσμες οφειλές των ιδιωτών προς το Δημόσιο αυξάνονται συνεχώς

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων, τα συνολικά χρέη των ιδιωτών προς το Δημόσιο από φόρους ανέρχονται μέχρι τα τέλη Ιουνίου 2014 στα € 67,25 δισ. ή στο 36,73% του ΑΕΠ.

Από αυτό το ποσό τα € 61,03 δισ. αφορούν σε χρέη που δημιουργήθηκαν ως τις 31 Δεκεμβρίου του 2013 (παλαιό χρέος).

Για τη περίοδο Ιανουαρίου - Ιουνίου του 2014 οι νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές των ιδιωτών προς το Δημόσιο (νέο χρέος) ανήλθαν σε πάνω από € 6,23 δισ. εκ των οποίων € 962 εκατ. τον Ιανουάριο, € 1,39 δισ. τον Φεβρουάριο, € 1,21 δισ. τον Μάρτιο, € 763 εκατ. τον Απρίλιο, € 873 εκατ. ευρώ τον Μάιο και € 1,03 δισ. τον Ιούνιο.

Τον Ιούνιο το συνολικό χρέος (παλαιό και νέο ληξιπρόθεσμο χρέος) των φορολογουμένων αυξήθηκε κατά € 880 εκατ. έναντι του Μαΐου, ενώ το Μάιο το συνολικό χρέος των ιδιωτών προς το Δημόσιο αυξήθηκε κατά € 401 εκατ.

Για τον Ιούνιο η αύξηση αυτή προέρχεται από:

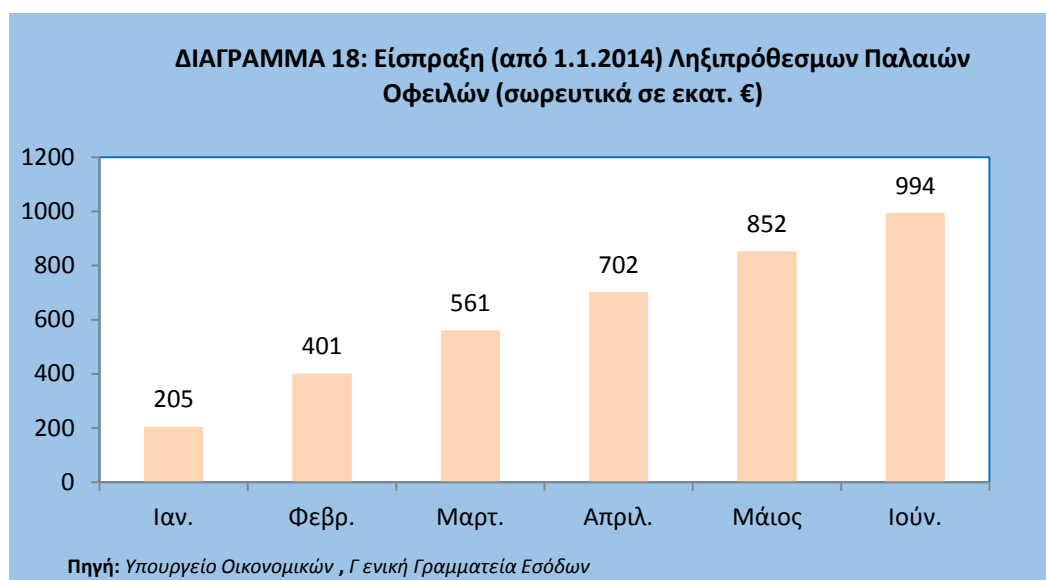
- την αύξηση κατά € 1,03 δισ. του νέου ληξιπρόθεσμου χρέους προς το δημόσιο,
- τη μείωση του παλαιού ληξιπρόθεσμου χρέους (αυτού που κατέστη ληξιπρόθεσμο έως το τέλος του 2013) κατά € 147 εκατ. τον Ιούνιο, στα € 61,03 δισ. έναντι € 61,17 δισ. το Μάιο, εξαιτίας των εισπράξεων που κατάφερε να κάνει η Εφορία (συνολικά € 994 εκατ. το 2014).

Για τον Μάιο, η αύξηση αυτή προέρχεται από:

- την αύξηση κατά € 873 εκατ. του νέου ληξιπρόθεσμου χρέους προς το δημόσιο,
- τη μείωση του παλαιού ληξιπρόθεσμου χρέους (αυτού που κατέστη ληξιπρόθεσμο έως το τέλος του 2013) κατά € 472 εκατ., καθώς από τα € 61,64 δισ. μειώθηκε το Μάιο στα € 61,17 δισ.. Η μείωση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην είσπραξη € 150 εκατ. και στη διαγραφή ως ανείσπρακτων άλλων € 333 εκατ.

Με βάση το στόχο του υπουργείου Οικονομικών για το πρώτο εξάμηνο θα έπρεπε να εισπραχθεί το 16% των νέων ληξιπρόθεσμων χρεών⁶¹ (για όλο το έτος ο στόχος είναι να εισπραχθεί το 25%). Μέχρι τον Ιούνιο (που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία) εισπράχθηκε το 12% (ή τα € 747 εκατ. από τα € 6,23 δισ. των νέων ληξιπρόθεσμων χρεών).

Από το παλιό ληξιπρόθεσμο χρέος⁶² ο στόχος για το πρώτο εξάμηνο ήταν να εισπραχθούν € 1 δισ. (ο στόχος για ολόκληρο το έτος είναι να εισπραχθούν € 2 δισ.). Μέχρι και τον Ιούνιο (που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία) εισπράχθηκαν € 994 εκατ.

Λόγω της εξάντλησης της φοροδοτικής ικανότητας των πολιτών ο ρυθμός αύξησης των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο αναμένεται να επιταχυνθεί τους επόμενους μήνες, καθώς θα αρχίσουν σταδιακά να εκπνέουν οι προθεσμίες για την καταβολή άλλων πέντε φόρων το τρέχον έτος: του φόρου εισοδήματος, της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης, του τέλους επιτηδεύματος, του φόρου πολυτελείας και του νέου Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.). Συνολικά, εντός των προσεχών μηνών οι φορολογούμενοι θα κληθούν να καταβάλουν € 6,5 δισ. για να εξοφλήσουν όλους αυτούς τους φόρους.

Σε ότι αφορά στο σκέλος των ελέγχων που πρέπει να γίνουν σε μεγάλες επιχειρήσεις, μέχρι και τον Ιούνιο, οι πλήρεις έλεγχοι που ολοκληρώθηκαν σε μεγάλες επιχειρήσεις ήταν 194. Ο στόχος για το πρώτο εξάμηνο ήταν να ανέλθουν τους 250 (ο ετήσιος στόχος είναι να πραγματοποιηθούν 500 πλήρεις έλεγχοι μεγάλων επιχειρήσεων).

Επίσης, το ποσοστό εισπράξης φόρων και προστίμων (σε μεγάλες επιχειρήσεις) σε σχέση με εκείνα που έχουν βεβαιωθεί ανήλθε μέχρι και τον Ιούνιο 2014 στο 29,9%. Ο στόχος για το πρώτο εξάμηνο όπως και για το σύνολο του έτους είναι να εισπραχθεί το 65% των βεβαιωθέντων φόρων και προστίμων που θα επιβληθούν σε μεγάλες επιχειρήσεις.

⁶¹ Είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών τρέχοντος έτους: Το ποσοστό εισπράξης επί των οφειλών που καθίστανται ληξιπρόθεσμες από την πρώτη ημέρα του Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους και μετά (ήτοι από 1/12/2013) και εισπράχθηκαν εντός του τρέχοντος έτους.

⁶² Είσπραξη παλαιών οφειλών: Ποσό εισπράξεων (σε ευρώ) που πραγματοποιήθηκαν εντός του τρέχοντος έτους (από 1/1/2014), έναντι των συνολικών ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το δημόσιο που έληξαν χωρίς να πληρωθούν έως τις 30/11/2013. Τα ποσά είναι σωρευτικά. Από τον Απρίλιο 2013 και μετά ο υπολογισμός των παλαιών οφειλών άλλαξε.

Σε σχέση με τους μερικούς ελέγχους που έχουν διενεργηθεί, ο αριθμός τους ανέρχεται σε 291 μέχρι και τον Ιούνιο 2014. Ο στόχος για το πρώτο εξάμηνο ήταν να ανέλθουν στους 340.

Οι εισπράξεις από τους μερικούς ελέγχους ως ποσοστό των βεβαιωθέντων φόρων και προστίμων ανήλθαν στο 44,4% μέχρι και τον Ιούνιο 2014. Ο στόχος τόσο για το πρώτο εξάμηνο του 2014 όσο και για το σύνολο του έτους είναι οι εισπράξεις ως ποσοστό των βεβαιωθέντων φόρων και προστίμων να ανέλθουν στο 65%.

Σχετικά με τους φορολογικούς ελέγχους σε φυσικά πρόσωπα που κατέχουν μεγάλο πλούτο, μέχρι και τον Ιούνιο του 2014 πραγματοποιήθηκαν 377 έλεγχοι. Ο στόχος για το πρώτο εξάμηνο ήταν για 307 ελέγχους (πλήρεις και μερικούς) ενώ για το σύνολο του έτους ο στόχος είναι να πραγματοποιηθούν 720 έλεγχοι.

Οι εισπράξεις από τους μερικούς και πλήρεις ελέγχους σε φυσικά πρόσωπα που κατέχουν μεγάλο πλούτο ως ποσοστό των βεβαιωθέντων φόρων και προστίμων ανήλθαν στο 20,5% μέχρι και τον Ιούνιο του 2014. Ο στόχος για τις εισπράξεις, τόσο για το πρώτο εξάμηνο του 2014 όσο και για το σύνολο του έτους είναι να ανέλθουν στο 50% των βεβαιωθέντων φόρων και προστίμων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Εισπράξεις Ληξιπρόθεσμων Οφειλών-Επιχειρήσεων-Φυσικών Προσώπων Μεγάλου Πλούτου-Λοιποί Στόχοι Ελέγχων

	Ιαν-14	Φεβ-14	Μαρ-14	Απρ-14	Μάι-14	Ιούν.-14	Σύνολο
ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ (σωρευτικά)							
Είσπραξη παλαιών οφειλών (εκατ. €) ¹	€ 205 εκατ.	€ 401 εκατ.	€ 561 εκατ.	€ 702 εκατ.	€ 852 εκατ.	€ 994 εκατ.	€ 994 εκατ.
% Είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών τρέχοντος έτους ²	6,40%	9,00%	9,30%	10,10%	11,40%	12%	12,0%
ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ							
Πλήθος πλήρων ελέγχων ³	14	31	50	36	22	41	194
% Είσπραξης από πλήρεις ελέγχους ⁴	8,50%	151,80%	57,70%	73,50%	75,90%	22,5%	29,9%
Πλήθος μερικών ελέγχων ⁵	51	44	30	47	71	48	291
% Εισπράξεις από μερικούς ελέγχους ⁶	69,50%	89,30%	333,60%	33,60%	32,20%	24,5%	44,4%
ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ (Προσωρινά στοιχεία)							
Πλήθος πλήρων και μερικών ελέγχων ³	57	17	20	22	86	175	377
% Είσπραξης από πλήρεις και μερικούς ελέγχους ⁴	15,70%	61,20%	33,70%	55,80%	11,90%	4,4%	20,5%
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ							
Σύνολο αναφορών για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή ⁷	78	22	21	25	9	5	160
Αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των € 50.000 ⁸	42	12	6	21	7	5	93

Σημειώσεις:

- Είσπραξη παλαιών οφειλών: Ποσό εισπράξεων (σε ευρώ) που πραγματοποιήθηκαν εντός του τρέχοντος έτους (από 1/1/2014), έναντι των συνολικών ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το δημόσιο που έληξαν χωρίς να πληρωθούν έως τις 30/11/2013. Τα ποσά είναι σωρευτικά. Από τον Απρίλιο 2013 και μετά ο υπολογισμός των παλαιών οφειλών άλλαξε.
- % Είσπραξης ληξιπρόθεσμων οφειλών τρέχοντος έτους: Το ποσοστό είσπραξης επί των οφειλών που καθίστανται ληξιπρόθεσμες από την πρώτη ημέρα του Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους και μετά (ήτοι από 1/12/2013) και εισπράχθηκαν εντός του τρέχοντος έτους.
- Πλήθος πλήρων ελέγχων: Αριθμός πλήρων φορολογικών ελέγχων (έλεγχος όλων των κατηγοριών φορολογίας και λοιπών οικονομικών στοιχείων) που ολοκληρώθηκαν στο τρέχον έτος.
- % Είσπραξης από πλήρεις ελέγχους: Ποσοστό είσπραξης που πραγματοποιήθηκε μέσα στο τρέχον έτος, ως προς τα οφειλόμενα ποσά (βεβαιωθέντες φόροι, πρόστιμα, κλπ.) που προέκυψαν από πλήρεις φορολογικούς ελέγχους του τρέχοντος έτους.
- Πλήθος μερικών ελέγχων: Αριθμός μερικών φορολογικών ελέγχων (έλεγχος συγκεκριμένων κατηγοριών φορολογίας) που ολοκληρώθηκαν στο τρέχον έτος.
- % Είσπραξης από μερικούς ελέγχους: Ποσοστό είσπραξης που πραγματοποιήθηκε μέσα στο τρέχον έτος, ως προς τα οφειλόμενα ποσά (βεβαιωθέντες φόροι, πρόστιμα, κλπ.) που προέκυψαν από ολοκληρωμένους μερικούς φορολογικούς ελέγχους του τρέχοντος έτους.
- Σύνολο αναφορών για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή: Πλήθος Αναφορών προς την Αρχή καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης βάσει του Ν.3691/2008.
- Αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των 50.000 €: Πλήθος αναφορών άνω των 50.000 € προς την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης βάσει του Ν.3691/2008 (Δράση Μ.Ο.Υ. 2.3.5.2) (Στοιχεία από 01/08/2013 βάσει της παρ. 8 του αριθ. 68 του ν.4174/2013)
- Αριθμός υποθέσεων που στάλθηκαν στη δικαιοσύνη/εισαγγελέα: Πλήθος μηνυτήριων αναφορών ως προς τα αδικήματα των άρθρων 17,18 και 19 του Ν.2523/1997 καθώς και ποινικές διώξεις για ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το Δημόσιο άρθρου.25 ν.1882/90

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Εσόδων

1.9 Ενώ υψηλές παραμένουν και οι Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του δημοσίου προς τρίτους

Οι Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης⁶³ προς τους προμηθευτές της ανήλθαν τον Μάιο του 2014 στα € 4.590 εκατ. παρουσιάζοντας αύξηση κατά € 133 εκατ. ή κατά 2,98% σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2014 (€ 4.457 εκατ.) και αύξηση κατά € 459 εκατ. ή κατά 11,11% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2013 (€ 4.131 εκατ.). Ωστόσο, το Μάιο σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2014 οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης μειώθηκαν κατά € 112 εκατ. ή κατά 2,38% (Διάγραμμα 19).

Πιο αναλυτικά, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης ανήλθαν στα € 2.946 εκατ. το Μάιο του 2014 αυξημένες κατά € 140 εκατ. ή κατά 4,99% σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2014 (€ 2.806 εκατ.) και αυξημένες κατά € 397 εκατ. ή κατά 15,6% σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2013 (€ 2.549 εκατ.). Το Μάιο σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2014 οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης μειώθηκαν κατά € 19 εκατ. ή κατά 0,64%. Στα Νοσοκομεία παρατηρείται αύξηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών τους το Μάιο του 2014 (€ 810 εκατ.) κατά € 20 εκατ. ή κατά 2,53% σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2014 (€ 790 εκατ.) και κατά € 123 εκατ. ή κατά 17,9% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2013 (€ 687 εκατ.). Το Μάιο σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2014 οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των Νοσοκομείων μειώθηκαν κατά € 21 εκατ. ή κατά 2,53%.

Οι Εκκρεμείς Επιστροφές Φόρων ανήλθαν στα € 549 εκατ. το Μάιο του 2014 εμφανίζοντας αύξηση κατά € 96 εκατ. ή κατά 21,19% σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2014 (€ 453 εκατ.) και αύξηση κατά € 30 εκατ. ή κατά 5,8% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2013 (€ 519 εκατ.)⁶⁴ Το Μάιο σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2014 οι εκκρεμείς Επιστροφές Φόρων αυξήθηκαν κατά € 18 εκατ. ή κατά 3,4%. (Διάγραμμα 20).

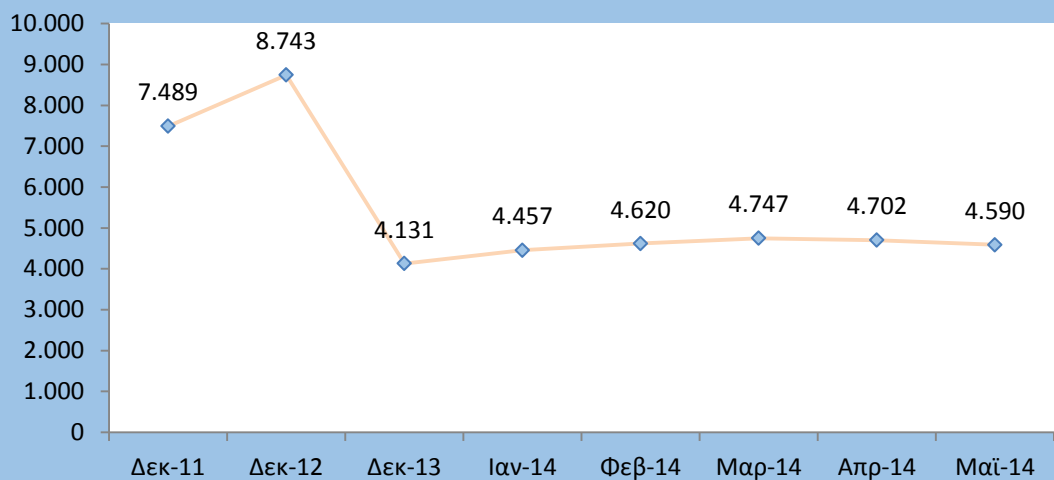
Η καθυστέρηση στη διαδικασία αποπληρωμής, σε συνδυασμό με τα νέα χρέη που δημιουργούνται, οξύνει και πάλι την κατάσταση αλλά και τον προβληματισμό για το ενδεχόμενο και πάλι οι οφειλές του Δημοσίου να προσεγγίσουν τα 8,74 δισ. ευρώ που ανήλθαν το Δεκέμβριο του 2012. Στο ποσό αυτό μάλιστα δεν περιλαμβάνονταν και οι εκκρεμείς επιστροφές ΦΠΑ ύψους 0,72 δισ. ευρώ.

Το Δεκέμβριο του 2012 το Δημόσιο εξόφλησε τα 5,7 δισ. ευρώ με δάνειο «ειδικού σκοπού» που πήρε από την τρόικα.

⁶³ Η Γενική Κυβέρνηση: περιλαμβάνει τρία υποσύνολα: της Κεντρικής Κυβέρνησης, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ), σύμφωνα με τους κανόνες και τα κριτήρια του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ΕΣΟΛ). Οι φορείς εκτός Κεντρικής Διοίκησης, που περιλαμβάνονται στους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης (λοιποί φορείς της Γενικής Κυβέρνησης), προσδιορίζονται κατά υποτομέα από το Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης, που τηρείται με ευθύνη της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και αποτελούν ξεχωριστά νομικά πρόσωπα που εποπτεύονται από φορείς της Κεντρικής Διοίκησης, ή από Ο.Τ.Α..

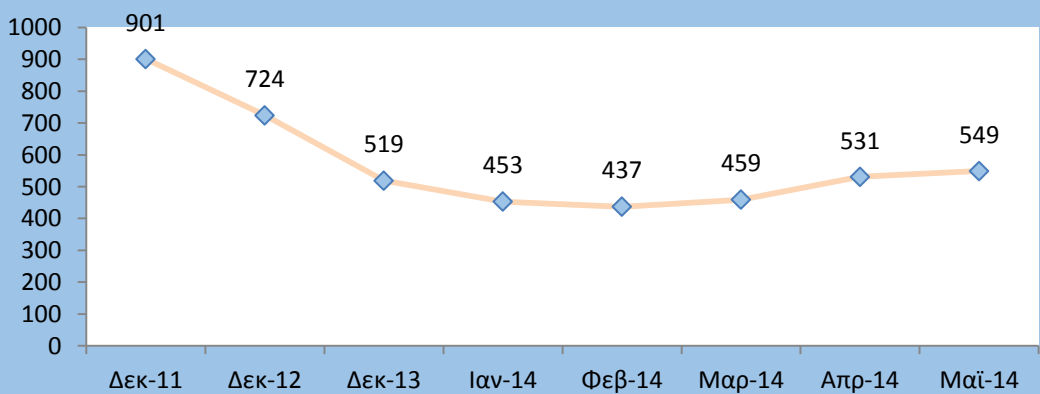
⁶⁴ Ληξιπρόθεσμες είναι οι υφιστάμενες υποχρεώσεις προς τρίτους (εκτός γενικής κυβέρνησης), που δεν εξοφλήθηκαν μετά την παρέλευση 90 ημερών από την ημερομηνία οφειλής και οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων περιλαμβάνουν στοιχεία εκκρεμών επιστροφών για τις οποίες έχει εκδοθεί και εκκαθαριστεί το σχετικό ΑΦΕΚ μέχρι και το τέλος του μήνα αναφοράς.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 19: Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης (σε εκατ. €)

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 20: Εκκρεμείς Επιστροφές Φόρων (σε εκατ. €)

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

2 Μεταρρυθμίσεις που επηρεάζουν την πορεία της δημοσιονομικής προσαρμογής

2.1 Η αναγκαιότητα μεταρρύθμισης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης

Η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί τον επίσημο θεσμό Κοινωνικής αλληλεγγύης και αναδιανομής του εισοδήματος τόσο μεταξύ εισοδηματικών ομάδων όσο και μεταξύ διαφορετικών γενεών. Η κοινωνική ασφάλιση μέχρι πρότινος βασιζόταν στις εισφορές των εργαζομένων, στις εισφορές των εργοδοτών, στις αποδόσεις από την κεφαλαιοποίηση των εισφορών σε αποθέματα και στις κρατικές εισφορές. Το σύστημα όμως αυτό από την αρχή της πορείας του, αποτέλεσε ένα σύστημα χωρίς συνοχή και αποτελεσματική κάλυψη, με ταυτόχρονη έλλειψη κανόνων κοινωνικής δικαιοσύνης και έλλειψη αυτοτέλειας καθώς και μια έντονη γραφειοκρατική και διοικητική δομή. Η σημερινή κατάσταση με την δυσλειτουργία του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί αν εξαρχής είχε δημιουργηθεί ένα ενιαίο ασφαλιστικό καθεστώς και όχι μια σειρά από συστήματα κύριας, επικουρικής και συμπληρωματικής ασφάλισης.⁶⁵

Με το πέρασμα των χρόνων οι εισφορές των εργαζομένων ακολούθησαν αυξητική πορεία χωρίς όμως αντίστοιχη παροχή υπηρεσιών. Με βάση τα στοιχεία της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Πολιτικής το ασφαλιστικό σύστημα παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά⁶⁶:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Χαρακτηριστικά ασφαλιστικού συστήματος

Απώλεια εισφορών από μειώσεις μισθών και ανεργία	€ 10,5 δισ.
Οφειλές του κράτους από το 1993	€ 12,0 δισ.
Κούρεμα ομολόγων	€ 13,0 δισ.
Περικοπή κοινωνικών παροχών	€ 1,3 δισ.
Μείωση εργοδοτικών εισφορών	€ 1,0 δισ.
Εισφοροδιαφυγή και ευέλικτες μορφές εργασίας	€ 8,5 δισ.
Βεβαιωμένες οφειλές	€ 8,0 δισ.
Μείωση κρατικής χρηματοδότησης	€ 2,5 δισ.
Συντάξεις που εκκρεμούν	€ 3,0 δισ.

Πηγή: Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Πολιτικής

Τα αποθεματικά των ασφαλιστικών ταμείων κατέχουν ένα μεγάλο μερίδιο συμμετοχής για την σημερινή κατάσταση των ταμείων. Αρχικά δεσμεύτηκαν στην Τράπεζα της Ελλάδος με τον Ν.1611/1950, με μηδενικές αποδόσεις και χωρίς την εφαρμογή του επίσημου επιτοκίου. Στην συνέχεια τα αποθεματικά των ταμείων τοποθετήθηκαν σε τίτλους δημοσίου, ενώ με το Ν.2042/1992 τα ασφαλιστικά ταμεία συμμετέχουν και στο χρηματιστήριο με την ίδρυση ανώνυμων εταιρειών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων. Οι παραπάνω κινήσεις καθώς και η πρόσφατη φούσκα των δομημένων ομολόγων στοίχησε στα ασφαλιστικά ταμεία

⁶⁵ Την δεκαετία του 1990 κατεγράφησαν 200 ασφαλιστικά ταμεία , το 2008 5 κύριας ασφάλισης , 6 επικουρικής και 2 πρόνοιας .

⁶⁶ Ποροκρ.gr

μεγάλες απώλειες οι οποίες συνέβαλλαν στον πολλαπλασιασμό των προβλημάτων του συστήματος.⁶⁷

Η σημερινή οικονομική κρίση καθώς και η σύνδεση της κοινωνικής ασφάλισης με το κοινωνικό κράτος δεν ευνοεί την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος. Όπως δεν ευνοούν και τα προβλήματα που συνδέονται με την χρηματοδότηση των ταμείων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Προβλήματα που συνδέονται με τη χρηματοδότηση των ταμείων

Η εισφοροδιαφυγή και οι οφειλόμενες βεβαιωμένες εισφορές

Η ανασφάλιστη εργασία

Η μείωση της πραγματικής αξίας των μισθών

Οι διαδοχικές ρυθμίσεις οφειλόμενων εισφορών

Η χρηματοδότηση από τις κρατικές εισφορές

Πηγή: Πανελληνίας Ομοσπονδίας Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Πολιτικής

Η εισφοροδιαφυγή αποτελεί ένα σημαντικό ζήτημα το οποίο μεσούσης της σημερινής κρίσης διογκώνεται όλο και περισσότερο. Οι εισφορές που δεν καταβάλλονται φτάνουν στο 30% στο ΙΚΑ που πρακτικά σημαίνει ότι 1 στις 3 βεβαιωμένες εισφορές δεν εισπράττεται. Το 2010 οι απώλειες στο ΙΚΑ έφτασαν τα € 6 δισ. Επίσης στον ΟΑΕΕ οι οφειλές αγγίζουν τα € 4 δισ. και € 1 δισ. στον ΟΓΑ (μαζί με άλλα ασφαλιστικά ταμεία). Η εισφοροδιαφυγή παρά την θέσπιση κυρώσεων (Ν.86/1967) δεν αντιμετωπίζεται. Πρόκειται για έναν ανεφάρμοστο νόμο που τελικά επιβραβεύει αντί να τιμωρεί τους ασυνεπείς και με αυτόν τον τρόπο ωθεί και τους οικονομικά συνεπείς προς την ίδια κατεύθυνση⁶⁸. Η διαχρονική συσσώρευση των οφειλών άλλα και ο πρόσφατος νόμος 3863/2010 για την ρύθμιση των οφειλών δεν λύνει το πρόβλημα.

Παράλληλα η ανασφάλιστη εργασία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο καθώς ένας στους τέσσερις εργαζόμενους δουλεύει χωρίς την καταβολή εισφορών από τον εργοδότη (το 2012 36%). Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τα ασφαλιστικά ταμεία να καταγράφουν απώλεια της τάξης των € 6 έως 8 δισ. ανά έτος.⁶⁹

Η κρατική χρηματοδότηση θα μειώνεται όλο και περισσότερο με δεδομένη την ύφεση και την ανεργία που κινείται σε υψηλά επίπεδα. Ειδικότερα, με βάση το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα 2015-2018, η κρατική χρηματοδότηση προς την κοινωνική ασφάλιση αγγίζει το ποσό των € 8,6 δισ. ετησίως σε σχέση με το 2012 που ήταν € 15 δισ. και € 21 δισ. το 2011. Συνεπώς είναι λογικό να πρέπει να ζητηθούν νέοι πόροι είτε να περικοπούν περισσότερο οι δαπάνες. Η μονομερής όμως πρακτική της περικοπής των μισθών και συντάξεων δεν λύνει το ζήτημα της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Σύμφωνα με την αναλογιστική μελέτη του Ινστιτούτου Εργασίας για την περίοδο 2013-2050, προκειμένου το σύστημα να ανταποκριθεί το 2016 χρειάζεται € 950 εκατ. από εργοδότες, ασφαλισμένους

⁶⁷ € 7 δισ. απώλειες από την κρίση του 1999-2002, 2008-2009.

⁶⁸ Η Βουλγαρία το 2010 εισήγαγε την ποινικοποίηση της εισφοροδιαφυγής.

⁶⁹ Η Ελλάδα κατέχει την δεύτερη θέση μετά την Βουλγαρία στην ΕΕ-27.

και από το κράτος. Το 2017 θα χρειάζεται επιπλέον € 1,88 δισ., το 2018, € 2,14 δισ., το 2019 2,40 δισ. και € 2,67 δισ. το 2020.⁷⁰

Επιπλέον τίθενται ερωτήματα σχετικά με τις 350.000 εκκρεμείς αιτήσεις για συντάξεις και εφάπαξ από τα ταμεία στο σύνολο τους. Πιο συγκεκριμένα πρέπει να καταβληθούν € 3 δισ. ευρώ. Η καθυστέρηση στην απονομή των συντάξεων είναι μεγάλη λόγω έλλειψης προσωπικού και τεχνογνωσίας όπως και έλλειψη σωστής και οργανωμένης μηχανογράφησης. Να σημειώσουμε εδώ ότι το ΙΚΑ με δυσκολία καταφέρνει να συγκεντρώνει τα € 880 εκατ. κάθε μήνα για τις συντάξεις του ταμείου.

Τα ελλείμματα των ταμείων για το 2014 προβλέπονται πάνω από € 2 δισ. χωρίς όμως να περιλαμβάνουν την μείωση των εισφορών κατά 3,9%, την περικοπή των κοινωνικών παροχών και της κρατικής επιχορήγησης η οποία κινείται σε καθοδική τροχιά, καθώς και τις ωφελούμενες συντάξεις και εφάπαξ. Η εικόνα των ελλειμμάτων έχει ως εξής⁷¹:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Προβλέψεις ελλειμμάτων ανά ταμείο για το 2014	
ΙΚΑ	807,9 εκ. ευρώ
ΟΑΕΕ	462,7 εκ. ευρώ ⁷² ⁷³
ΟΓΑ	181,3 εκ. ευρώ ⁷⁴
ΜΤΠΥ	91,3 εκ. ευρώ
ΤΠΔΥ	66,2 εκ. ευρώ
ΕΤΑΑ(ΤΣΑΥ)	39,5 εκ. ευρώ
ΕΤΕΑ	274,0 εκ. ευρώ

Πηγή: Έκθεση του Ενιαίου Συστήματος Ελέγχου και Πληρωμών «ΗΛΙΟΣ»

Σύμφωνα με στοιχεία της έκθεσης του Ενιαίου Συστήματος Ελέγχου και Πληρωμών «ΗΛΙΟΣ» για τον Ιούνιο 2014, καταγράφεται μείωση των επικουρικών αλλά και των κύριων συντάξεων, ενώ από το 2015 μπαίνει σε εφαρμογή η βασική σύνταξη έως € 360 το μήνα. Ο αριθμός των συνταξιούχων ανέρχεται 2.657.568. Από αυτούς, 1.769.695 λαμβάνουν μηνιαίες συντάξεις έως € 800. Η κύρια σύνταξη λόγω θανάτου κυμαίνεται από € 313,86 έως € 687,65 το μήνα. Οι συντάξεις λόγω αναπηρίας κυμαίνονται κατά μέσο όρο σε € 379,09 έως € 666,83. Τέλος όσο αφορά τις επικουρικές συντάξεις η κυβέρνηση θα προβεί σε νέα μείωση κατά 5,2%. Οι επικουρικές συντάξεις λόγω γήρατος κυμαίνονται κατά μέσο όρο στα € 190,7, οι επικουρικές λόγω θανάτου κατά μέσο όρο € 116,54 ενώ οι επικουρικές λόγω αναπηρίας σε € 156,31.⁷⁵ Η δαπάνη για τις επικουρικές συντάξεις το 2017 θα πρέπει να συρρικνωθεί κατά € 464 εκατ. γεγονός που σημαίνει ότι η μέση σύνταξη θα διαμορφωθεί στα € 170 (θα εφαρμοστεί αρχικά στο ενιαίο επικουρικό ταμείο του ιδιωτικού τομέα).

⁷⁰ Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, 2013.

⁷¹ Βλ. <http://nextdeal.gr/ειδήσεις/κοινωνική-ασφάλιση/oles-oi-allages-poy-erchontai-sto-asfalistiko.html>

⁷² Στον κλάδο των συντάξεων.

⁷³ 1 στους 2 ασφαλισμένους δεν καταβάλλει εισφορές έτσι δημιουργούν ένα έλλειμμα € 7,4 δισ.

⁷⁴ Στην κύρια ασφάλιση.

⁷⁵ Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Ενιαίο Σύστημα Ελέγχου & Πληρωμών Συντάξεων, «ΗΛΙΟΣ», Μηνιαία Απεικόνιση Συνταξιοδοτικών Παροχών & Προνοιακών Επιδομάτων, έκθεση 13^η, Ιούνιος 2014.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Πλήθος Συνταξιούχων ανά κατηγορία Σύνταξης			
Κατηγορία Συνταξιούχων	Πλήθος Συνταξιούχων		
	Απρίλιος 2014	Μάιος 2014	Ιούνιος 2014
Γήρατος	1.988.627	1.990.713	1.990.520
Θανάτου	391.307	402.463	403.142
Αναπηρίας	233.359	232.697	231.528
Ανασφάλιστων Υπερηλίκων ΟΓΑ	31.036	31.107	31.021
Χωρίς ένδειξη κατηγορίας	1.343	1.342	1.357
Σύνολο	2.645.672	2.658.322	2.657.568

Πηγή: «ΗΛΙΟΣ», 13^η Έκθεση, Ιούνιος 2014

Επιστρέφοντας στους παράγοντες που συνεισέφεραν στην κρίση των ασφαλιστικών ταμείων, διαπιστώνουμε ότι η δημογραφική γήρανση επηρεάζει αρνητικά την κοινωνική ασφάλιση και το αντίστροφο. Τα κύρια χαρακτηριστικά της δημογραφικής γήρανσης είναι η αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης και η μείωση των γεννήσεων. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αυξάνεται ο αριθμός των συνταξιούχων και να μειώνεται ο αριθμός των εργαζομένων, δημιουργώντας προβλήματα όσο αφορά την ανταποδοτικότητα μεταξύ των γενεών. Εάν προσθέσουμε και τον υψηλό δείκτη ανεργίας, τουλάχιστον έως το 2020, οι συνταξιοδοτικές δαπάνες θα αυξάνονται αλλά δεν θα υλοποιούνται δεδομένης της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Μιλώντας για την δημογραφική γήρανση, να αναφέρουμε σε αυτό το σημείο τον δείκτη εξάρτησης που δείχνει την επιβάρυνση των ενεργών ατόμων με μη οικονομικά ενεργά άτομα η οποία και διογκώνεται συνεχώς. Ο δείκτης ολικής γονιμότητας επίσης μας δείχνει, ότι οι γεννήσεις μειώνονται συνεχώς. (Πίνακας 8,9),(Διάγραμμα 21), (Διάγραμμα 22).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Δείκτης Δημογραφικής Εξάρτησης 2005-2050				
Χώρες	Επίπεδο 2005	2005-2030	2030-2050	2005-2050
		%	%	%
ΕΕ-15	0,26	59	29	105
Ελλάδα	0,27	46	50	120
Γερμανία	0,28	65	21	101
Ιταλία	0,29	54	46	124
Πορτογαλία	0,25	55	49	130
Γαλλία	0,25	61	18	89
Κύπρος	0,18	85	31	144
Ισπανία	0,25	59	73	175
ΕΕ-27	0,23	64	34	112
ΕΕ-25	0,25	62	31	112

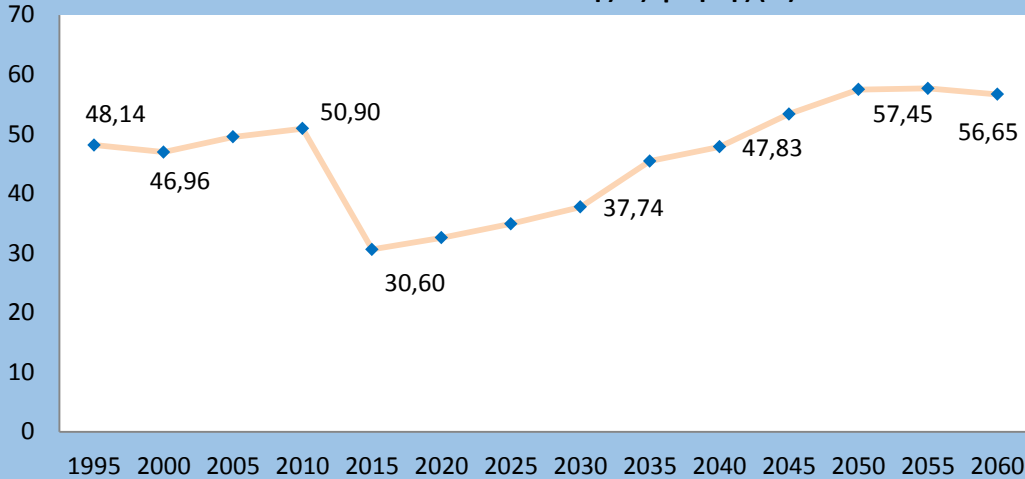
Πηγή: Eurostat

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Δείκτες Εξάρτησης 1951-2010

Έτος	Πληθυσμός 0-14 και 65 ετών και άνω/Πληθυσμό 15-64 ετών	Πληθυσμό 65 ετών και άνω/Πληθυσμό 15-64 ετών	Πληθυσμός 0-14 ετών/Πληθυσμός 15-64 ετών
1951	53	11,1	41,9
1961	52,7	13,9	38,8
1971	56,6	18,8	37,8
1981	57,5	21,9	35,6
1991	50,5	22,7	27,8
2001	47,7	25,2	22,5
2010	49,9	28,4	21,5

Πηγή: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, 2013

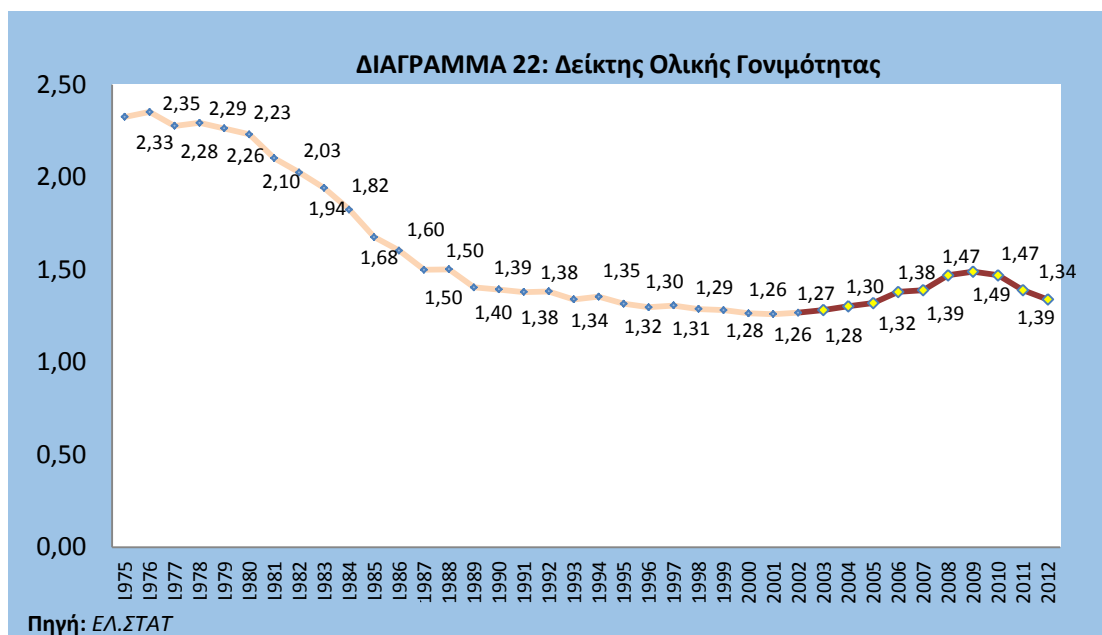
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 21: Δείκτης Εξάρτησης (%)

Πηγή: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ 2013

Ένας άλλος παράγοντας που επιδρά αρνητικά στην κοινωνική ασφάλιση, είναι τα ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ανεργίας και ιδιαίτερα το ποσοστό των ατόμων που βιώνουν την μακροχρόνια ανεργία. Ταυτόχρονα η όλο και μεγαλύτερη πρακτική της μερικής⁷⁶ και εκ περιτροπής εργασίας καθώς και η ευελιξία της εργασίας δεν εξομαλύνουν την κατάσταση. Πλέον η κοινωνική ασφάλιση δεν συνδέεται με την παραδοσιακή σχέση εργασίας που είναι η μισθωτή εξαρτημένη ούτε με το καθεστώς της πλήρους απασχόλησης (από 79% το 2009 σε 45% το 2012).

⁷⁶ Πώς οι μερικά απασχολούμενοι θα θεμελιώσουν συνταξιοδοτικά δικαιώματα, επιπλέον το 65,2% επιλέγει την μερική απασχόληση αφού δεν βρίσκει πλήρη.

Όλα τα παραπάνω φανερώνουν την ανάγκη αναδιάρθρωσης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.⁷⁷ Το 2015 προβλέπεται η ενοποίηση των ταμείων σε ένα Εθνικό ταμείο που θα αφορά όλους τους ασφαλισμένους και συνταξιούχους (συνολικά 11,5 εκατ.). Αρχικά προβλέπεται ενοποίηση των ταμείων υπό το ΙΚΑ, με ταυτόχρονη αναδιοργάνωση των υπηρεσιών του οργανισμού. Επιπλέον, στο ΙΚΑ θα μεταφερθούν και ο ΟΑΕΕ αφού πρώτα ενοποιηθεί με το ταμείο των νομικών και των μηχανικών. Στη συνέχεια, και ο ΟΓΑ θα μετατραπεί σε Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης. Όσο για τις συντάξεις προβλέπεται η χορήγηση από το 2015 της βασικής σύνταξης των 360 ευρώ όλων των φορέων κοινωνικής ασφάλισης εκτός ΕΤΑΑ, ΕΤΑΠ, ΜΜΕ σε συνδυασμό με την αναλογική.⁷⁸ Στο σημείο αυτό να αναφέρουμε και το νέο «ΛΑΦΚΑ», που εγκαινιάζει την κλιμακούμενη εισφορά 3%-10% επί της σύνταξης, που θα τηρείται σε ταμείο αποθεματικού με οικονομική αυτοτέλεια (Πίνακας 10)⁷⁹. Επιπρόσθετα, τα εφάπαξ των ταμείων των δημοσίων υπαλλήλων, σύμφωνα με τον Υπ. Εργασίας κ. Γ. Βρούτση, εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 12%-15%.⁸⁰

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Ποσοστό «ΛΑΦΚΑ» στην Κύρια Σύνταξη

Ποσό κύριας Σύνταξης	Ποσοστό ΕΑΣ
1.4000,00 έως 1,700 ευρώ	4%
2.000,01 έως 2.300 ευρώ	5%
2.300,01 έως 2.600 ευρώ	6%
2.600,01 έως 2.900 ευρώ	7%
2.900,01 έως 3,200 ευρώ	8%
3.200,01 έως 3,500 ευρώ	9%
3.500,01 και άνω ευρώ	10%

Πηγή: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, 2013

⁷⁷ Πρέπει να αναφέρουμε ότι υπεγράφη από τον υπουργό εργασίας, κοινωνικής ασφάλισης και Πρόνοιας η ενεργοποίηση του συστήματος «ΑΤΛΑΣ» μέσω του οποίου θα θεωρούνται τα βιβλιάρια υγείας των ασφαλισμένων. Επίσης, λειτουργεί το σύστημα «ΗΛΙΟΣ» για την ενημέρωση και την παρακολούθηση των συντάξεων, το σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ» που αφορά την καταγραφή της μισθωτής απασχόλησης καθώς και το σύστημα «ΑΡΤΕΜΙΣ» που αναφέρεται στην καταγραφή των ελέγχων για την αδήλωτη εργασία.

⁷⁸ Νόμος Λοβέρδου – Κουτρουμάνη, Ν.3863/2010.

⁷⁹ Με την ονομασία, « ΑΚΑΓΕ, Ν.3655/2008».

⁸⁰ Βλ. www.efsyn.gr

Όσον αφορά το ποσοστό αναπλήρωσης των συντάξεων και σύμφωνα με την Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος, προβλέπονται σημαντικές μειώσεις ως το 2020 με το ποσοστό αναπλήρωσης να περιορίζεται σε 48,5%⁸¹.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό τα ταμεία να γίνουν οικονομικά βιώσιμα προκειμένου να είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις που έχουν προς τους πολίτες. Εκτός από την ενοποίηση των ταμείων, εξίσου σημαντικό είναι η στήριξη της εργασίας και η καταπολέμηση της ανεργίας καθώς και η εξεύρεση πόρων, έτσι ώστε να αυξηθούν τα έσοδα των ταμείων. Τα αποθεματικά, όπως αναφέραμε κατασπαταλήθηκαν διαχρονικά και τώρα πρέπει να βρεθούν νέοι πόροι που να δημιουργήσουν καινούργια. Οι πόροι μπορεί να προέρχονται από:

- Ειδική εισφορά στις χρηματιστηριακές συναλλαγές
- Ειδικούς φόρους από τυχερά παιχνίδια που θα αφορούν είτε τους συμμετέχοντες είτε τις επιχειρήσεις που πωλούν υπηρεσίες τυχερών παιχνιδιών
- Πόροι από δημόσια έργα και κρατικές προμήθειες
- Ειδική έκτατη εισφορά επί του συνόλου των συναλλαγών των πιστωτικών ιδρυμάτων
- Ένα ποσοστό από έσοδα που προέρχονται από ποινές και πρόστιμα
- Ένα ποσοστό από την ρύθμιση των ημιπαίθριων χώρων ή ποσοστό από τις αλλαγές στις αντικειμενικές αξίες των ακινήτων
- Ορθολογική αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας των ταμείων
- Ένα ποσοστό από τις αποκρατικοποιήσεις που θα λάβουν χώρα
- Κοινωνικό ασφαλιστικό φόρο –κοινωνικός ΦΠΑ⁸²

Ο κοινωνικός ασφαλιστικός φόρος αναφέρεται στην μακροοικονομική πολιτική του κοινωνικού ασφαλιστικού φόρου επί της προστιθέμενης αξίας. Πρόκειται για έσοδα που προκύπτουν από τον ΦΠΑ και ουσιαστικά συνδέεται με την αντικατάσταση μέρους των ασφαλιστικών εισφορών από το ΦΠΑ. Να σημειωθεί εδώ, ότι δεν μιλάμε για αύξηση του ΦΠΑ αλλά για καθορισμό ενός μέρους του ως έμμεσου ειδικού φόρου και την απορρόφηση του από την κοινωνική ασφάλιση. Ο κοινωνικός ΦΠΑ μπορεί να συνεισφέρει αρκετές και σημαντικές εισροές στον ΕΟΠΥΥ/ΠΕΔΥ. Όμως να τονίσουμε ακόμα, ότι είναι δόκιμο η υλοποίηση αυτού του μέτρου να αφορά σε συγκεκριμένα προϊόντα έτσι ώστε η κατανάλωση τους να μην επιδεινώνει την υγεία του πληθυσμού.

Συμπερασματικά, η κατάσταση είναι ιδιαίτερα δύσκολη, και με το υπάρχον οικονομικό κλίμα και τον δημοσιονομικό περιορισμό, κάθε κίνηση προϋποθέτει σωστό σχεδιασμό και χρονοδιάγραμμα. Η δομή των ασφαλιστικών ταμείων ήταν και είναι ιδιαίτερα περίπλοκη με κατακερματισμένη διαχείριση. Η μεταρρυθμιστική διαδικασία είναι δραματικά αργή, ενώ όσα ταμεία τελικά ενοποιήθηκαν, στην ουσία διατηρούν την οικονομική και λογιστική ανεξαρτησία τους. Επίσης ο έλεγχος των δικαιούχων επιδομάτων και η οικονομική διαχείριση καθορίζεται σε επίπεδο ταμείου (με την απουσία μάλιστα κατάλληλων πληροφορια-

⁸¹ Σήμερα βρίσκεται μεταξύ 45%-55%.

⁸² Ανασυγκρότηση και χρηματοδότηση της ασφάλισης υγείας, Το εγχείρημα του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ), Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, Αθήνα, Αύγουστος 2012.

κών συστημάτων)⁸³. Για πολλά χρόνια, δεν είχαν τεθεί στόχοι για την βελτίωση της εσωτερικής διαχείρισης, της παραγωγικότητας και της αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών καθώς και την αξιολόγησή τους. Με την εφαρμογή του νόμου για την μεταρρύθμιση στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, αναφέρεται ότι τα ΚΕΠ θα αναλάβουν να εξυπηρετούν ασφαλισμένους, όπως επίσης θα δέχονται αιτήσεις και για το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα όταν αυτό εφαρμοστεί και εδώ τίθεται το ερώτημα με τι προσωπικό και με τι συστήματα θα καταφέρουν τα ΚΕΠ να χειριστούν ένα τέτοιο ζήτημα.

2.2 Η αναγκαιότητα αναμόρφωσης του τομέα της δικαιοσύνης

Μια σημαντική λειτουργία του δικαστικού συστήματος είναι να απονέμει δικαιοσύνη και να λαμβάνει γρήγορα αποφάσεις. Παρόλα αυτά, η ελληνική δικαιοσύνη πάσχει κυρίως όχι μόνο στην αργοπορία απονομής της δικαιοσύνης γεγονός που κλονίζει το περί δικαίου αίσθημα των πολιτών αλλά και γιατί αποτελεί και σημαντικό ανασχετικό παράγοντα των επενδύσεων, της επιχειρηματικότητας, των κοινωνικών σχέσεων και γενικότερα της οικονομικής ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο αυτό, το διεθνές κύρος της χώρας ως κράτος δικαίου υφίσταται σημαντικό πλήγμα. Τα στατιστικά στοιχεία των εκκρεμών υποθέσεων είναι απογοητευτικά. Συγκεκριμένα, για τη διοικητική δικαιοσύνη (Συμβούλιο της Επικρατείας) εκκρεμούν περίπου 28.000 υποθέσεις με μέσο όρο εκδίκασης τα πέντε χρόνια. Από τα διοικητικά εφετεία (από ένα σύνολο 9 διοικητικών εφετείων) εκκρεμούν πάνω από 60.000 υποθέσεις με μέσο όρο εκδίκασης τα τριάντα χρόνια ενώ στα διοικητικά πρωτοδικεία εκκρεμούν πάνω από 376.000 υποθέσεις με μέσο όρο εκδίκασης τα πέντε χρόνια. Τέλος, στο Ελεγκτικό Συνέδριο, εκκρεμούν περισσότερες από 30.000 υποθέσεις με μέσο όρο εκδίκασης τα πέντε χρόνια. Η ίδια εικόνα παρουσιάζεται και στην πολιτική δικαιοσύνη. Ειδικότερα, στα 301 Ειρηνοδικεία εκκρεμούν πάνω από 500.000 υποθέσεις με μέσο όρο εκδίκασης τα τρία χρόνια, στα 64 Πρωτοδικεία περισσότερες από 255.000 υποθέσεις με μέσο όρο εκδίκασης τα τρία χρόνια για αστικές υποθέσεις και τα τέσσερα για ποινικές υποθέσεις, στα είκοσι ένα πολιτικά εφετεία πάνω 36.000 υποθέσεις με μέσο όρο εκδίκασης τα τρία χρόνια, ενώ τέλος στον Άρειο Πάγο σχεδόν 2.700 υποθέσεις με μέσο όρο εκδίκασης τον ένα χρόνο.⁸⁴

Παρόμοια κατάσταση αποτυπώνεται και σε σχετική μελέτη που εκπονήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βασισμένη σε στοιχεία για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ). Ο πίνακας αποτελεσμάτων που αξιολογεί την αποτελεσματικότητα, την ποιότητα και την ανεξαρτησία των εθνικών δικαστικών αρχών δείχνει ότι ο χρόνος που απαιτείται για την εκδίκαση αστικών και εμπορικών διαφορών αυξήθηκε στην Ελλάδα από 190 ημέρες το 2010 σε 460 ημέρες το 2012 (βλέπε Πίνακα 11).

Παράλληλα, η Ελλάδα έχει επίσης το λιγότερο αποτελεσματικό δικαστικό σύστημα από ένα σύνολο 20 κρατών μελών της Ε.Ε σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία. Σε μια κλίμακα που κυμαίνεται από 0 έως και 4, η ελληνική δικαιοσύνη κατατάσσεται στη χειρότερη θέση στην Ε.Ε, με βαθμολογία 1,5 και ακολουθεί η Κύπρος με 2 ενώ τα 10 κράτη μέλη (Δανία, Εσθονία,

⁸³ Καθορισμός χρονοδιαγράμματος για την ενοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων που έχουν συγχωνευτεί με τους Ν.3371/2005, Ν.3655/2008, Ν.3863/2010.

⁸⁴ Βλ. Φορτσάκης Θεόδωρος: Η επιτάχυνση της δικαιοσύνης στο <http://62.1.43.74/5Ekdotis/UplPDFs//sylltomos14/563-574%20Fortsakis%202014.pdf>

Γαλλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Αυστρία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Φιλανδία και Σουηδία) σημείωσαν την κορυφαία βαθμολογία 4. Ο ίδιος πίνακας αποτελεσμάτων παρουσιάζει επίσης τα αποτελέσματα της ανεξαρτησίας του δικαστικού συστήματος στο οποίο η Ελλάδα βρίσκεται στην 24^η θέση των 28 κρατών μελών της Ε.Ε και 84^η μεταξύ των 188 χωρών. Το 2012 υπήρχαν πάνω από 400 πρωτοβάθμια δικαστήρια στην Ελλάδα. Το ετήσιο εισόδημα των δικαστικών τελών ή φόρων που λαμβάνονται από το κράτος ήταν € 99.050.000 και το μερίδιο των δικαστικών τελών ή φόρων στο πλαίσιο του ετήσιου προϋπολογισμού ανήλθε στο 22%. Για το 2012 υπήρχαν 2.547 δικαστές, δηλαδή 22% λιγότεροι από το 2010 και 5.327 υπάλληλοι. Βέβαια παρά το γεγονός ότι ο αριθμός των δικαστών στην Ελλάδα καταλαμβάνει τη 2^η θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση ξεπερνώντας άλλες χώρες όπως η Ιταλία και η Γαλλία, η εικόνα δεν παρουσιάζεται καλή. Τέλος, ο ακαθάριστος ετήσιος μισθός ενός πρωτοβάθμιου δικαστή ανήλθε σε € 30.160 για το 2012 όταν για το μέσο της Ε.Ε διαμορφώνεται στα € 45.578.⁸⁵

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Αποτελεσματικότητα του Ελληνικού συστήματος δικαιοσύνης

	2010	2012
Χρόνος που απαιτείται για την επίλυση αστικών, εμπορικών διοικητικών και άλλων υποθέσεων (σε ημέρες).	500	700
Χρόνος που απαιτείται για την επίλυση επίδικων αστικών και εμπορικών υποθέσεων (σε ημέρες).	190	460
Χρόνος που απαιτείται για την επίλυση διοικητικών υποθέσεων (σε ημέρες).	2000	1500
Ποσοστό επίλυσης αστικών, εμπορικών διοικητικών και άλλων υποθέσεων *	80	65
Ποσοστό επίλυσης επίδικων αστικών και εμπορικών υποθέσεων*	80	59
Ποσοστό επίλυσης διοικητικών υποθέσεων *	80	144
Αριθμός επίλυσης αστικών, εμπορικών διοικητικών και άλλων εκκρεμών υποθέσεων (ανά 100 κατοίκους).	55	79
Αριθμός επίλυσης επίδικων αστικών και εμπορικών υποθέσεων (ανά 100 κατοίκους).	1,7	4,3
Αριθμός επίλυσης διοικητικών υποθέσεων (ανά 100 κατοίκους).	3,7	3,5

Πηγή: CEPEJ

Σημείωση: * τιμές υψηλότερες του 100% υποδηλώνουν ότι επιλύονται περισσότερες υποθέσεις από όσες δημιουργούνται.

⁸⁵ European Commission (2014): The 2014 EU justice Scoreboard.

Συνέπεια όλων αυτών είναι ότι από το 1997 μέχρι σήμερα η Ελλάδα έχει καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο σε περισσότερες από 360 καθυστερήσεις απονομής της δικαιοσύνης για τις οποίες καλείται το Δημόσιο να καταβάλει περίπου € 8,5 εκ. για χρηματική αποζημίωση και ηθική ικανοποίηση.⁸⁶

Παρόλα αυτά, ο πίνακας αποτελεσμάτων που αξιολογεί την κατάσταση φαίνεται να παρουσιάζει- αν και λιγοστά- μερικά ενθαρρυντικά στοιχεία:

- Πρώτον, η χώρα μας εμφανίζεται πρώτη στην κατάταξη των επιλυμένων διοικητικών υποθέσεων. Φαίνεται επομένως πως η θέσπιση των νόμων το 2012 έφερε εντυπωσιακά αποτελέσματα.
- Δεύτερον, το ελληνικό δικαστικό σύστημα παρουσιάζεται να είναι ικανό να καταγράψει δυσλειτουργίες, να παρακολουθήσει την πορεία τους και να την θεραπεύσει και
- Τρίτον, η διαιτησία και η διαμεσολάβηση φαίνεται να αποκτά πρόσφορο έδαφος, όταν κατά βάση η ελληνική κοινωνία μέχρι και σήμερα συνήθιζε να επιλύει τις διαφορές μέσω των δικαστηρίων.^{87, 88}

2.2.1 Νομική Αποτελεσματικότητα και Ανάπτυξη

Η ανεπάρκεια του δικαστικού συστήματος δεν επηρεάζει αρνητικά μόνο τα δικαστήρια. Μειώνει τις ιδιωτικές επενδύσεις, τις άμεσες ξένες επενδύσεις, την επιχειρηματικότητα και το διεθνές εμπόριο, εμποδίζει την ανακατανομή πόρων σε τομείς με καλές προοπτικές και αυξάνει τη διαφθορά.⁸⁹

- **Ιδιωτικές Επενδύσεις:** Πιθανώς η πιο άμεση αρνητική συνέπεια μιας δυσλειτουργίας της δικαστικής διαδικασίας είναι η μείωση της εξωτερικής χρηματοδότησης. Χώρες με χαμηλή προστασία των επενδυτών και αργές δικαστικές πρακτικές έχουν λιγότερα ανεπτυγμένα χρηματιστήρια που χαρακτηρίζονται από μεγάλη ρευστότητα. Επιπλέον, η τραπεζική πίστωση είναι μικρότερη, τα δάνεια είναι μικρότερης διάρκειας και με υψηλότερο επιτόκιο.⁹⁰ Αυτό δεν αποτελεί έκπληξη καθώς η χρηματοδότηση είναι ένα πλέγμα από ελλείψεις συμβάσεις και επομένως είναι απαραίτητο ένα καλά λειτουργικό νομικό περιβάλλον για να λύσει γρήγορα και αποτελεσματικά τις διαφορές που προκύπτουν. Επίσης, ο χαμηλότερος βαθμός εξωτερικής χρηματοδότησης και το υψηλότερο κόστος με τη σειρά του εμποδίζουν τις επενδύσεις. Τα υψηλά κόστη της εξωτερικής χρηματοδότησης είναι ιδιαίτερα επιβλαβή για την καινοτομία και τους νέους επιχειρηματίες, οι οποίοι παρά τις δυνητικά λαμπρές ιδέες, συνήθως δεν διαθέτουν τα απαραίτητα κεφάλαια ή την ασφάλεια για να λάβουν ένα δάνειο.^{91, 92, 93}

⁸⁶ Φορτσάκης Θεόδωρος: Η επιτάχυνση της δικαιοσύνης.

⁸⁷ Βήμα (2014):Φόβοι για κυρώσεις και οικονομικά πρόστιμα εκφράζονται από πολλά κράτη-μέλη με αφορμή τη συγκριτική αξιολόγηση.

⁸⁸ European Commission (2014):The 2014 EU justice Scoreboard.

⁸⁹ Papaioannou Elias (2011):The Injustice of the Justice System στο: http://greekeconomistsforreform.com/wp-content/uploads/injustice_Papaioannou.pdf

⁹⁰ Bae, Kee-Hog, and Goyal Vidhan K. (2009): "Greditor Rights, Enforcement and Bank Loans" *Journal of Finance*, 64 (2):823-860.

⁹¹ Claessens, Stijn, and Laeven, Luc. (2003). "Financial Development, Property Rights, and Growth." *Journal of Finance*, 58(6): 2401-2436.

⁹² Ardagna, Silvia, and Lusardi, Annamaria. (2008). "Explaining International Differences in Entrepreneurship: The Role of Individual Characteristics and Regulatory Constraints," NBER Working Paper 14012.

- Ξένες άμεσες επενδύσεις:** Η έλλειψη των καλά προστατευμένων δικαιωμάτων των επενδυτών, η αργή δικαστική διαδικασία, η αστάθεια των δικαστικών αποφάσεων είναι τα βασικά εμπόδια για τους ξένους επενδυτές οι οποίοι συνήθως δεν διαθέτουν τις απαραίτητες ή άλλες διασυνδέσεις για να παρακάμψουν τα εμπόδια του νομικού συστήματος. Εμπειρικές εργασίες δείχνουν ότι η νομική ποιότητα είναι πολύ πιο σημαντική για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων σε σχέση με την εκπαίδευση, τις υποδομές και το μέγεθος της αγοράς.⁹⁴ **Οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να προσελκύσει μεγάλης κλίμακας άμεσες ξένες επενδύσεις μέσω μιας διαδικασίας fast track ενώ είναι σαφώς προς την σωστή κατεύθυνση δεν θα αποφέρει πολλά αν δεν συνοδεύεται από μια σημαντική αναδιάρθρωση του νομικού συστήματος.** Η απροθυμία των Κινεζικών και Αραβικών κεφαλαίων να επενδύσουν σε μεγάλα έργα παρά τις παραχωρήσεις της ελληνικής κυβέρνησης δεν αποτελεί έκπληξη, δεδομένου ότι οι επενδύσεις αυτές αντιμετωπίζουν σημαντικά νομικά εμπόδια και αβεβαιότητα.⁹⁵
- Επιχειρηματικότητα:** Το υψηλό κόστος κεφαλαίου και η απουσία «έξυπνου χρήματος» είναι ιδιαίτερα επιβλαβή για την επιχειρηματική δραστηριότητα και την απασχόληση σε τομείς υψηλής τεχνολογίας και έρευνας και ανάπτυξης που συνήθως στερούνται ασφάλειας. Ως εκ τούτου, η νομική αναποτελεσματικότητα βρίσκεται πίσω από την υψηλή ανεργία μεταξύ των ειδικευμένων και των μορφωμένων.⁹⁶
- Διεθνές Εμπόριο:** Οι οικονομικές τριβές που προκύπτουν από το ανεπαρκές νομικό σύστημα είναι επιβλαβείς για τις εξαγωγές.⁹⁷ Η νομική αναποτελεσματικότητα είναι ιδιαίτερα επιβλαβής για τις εξαγωγικές επιχειρήσεις γιατί οι οικονομικές τριβές θέτουν στο περιθώριο εκείνες τις επιχειρήσεις που πρόκειται να εισέλθουν στις διεθνείς αγορές. Επιπλέον, σε παγκόσμιο επίπεδο, μόνο οι πιο παραγωγικές επιχειρήσεις ασχολούνται με το διεθνές εμπόριο και καθώς η νομική αναποτελεσματικότητα μειώνει την παραγωγικότητα οι εν λόγω επιχειρήσεις και οι επιχειρηματίες που πρόκειται να εξάγουν τίθενται στο περιθώριο.
- Ανακατανομή:** Έρευνα δείχνει ότι η νομική τυπολατρία και η ελλιπής προστασία των επενδυτών είναι ιδιαίτερα επιβλαβείς για την αύξηση της παραγωγικότητας, διότι εμποδίζουν την οικονομία να ανακατανομίσει γρήγορα τους παραγωγικούς πόρους της σε τομείς με καλές προοπτικές. Για παράδειγμα, η νομική αναποτελεσματικότητα αποτρέπει τις νέες επενδύσεις σε τομείς με αυξανόμενη ζήτηση σε παγκόσμιο επίπεδο όπως η βιοτεχνολογία, η τεχνολογία των πληροφοριών και της ενέργειας. Έτσι η οικονομία έχει «κολλήσει» σε παραδοσιακούς τομείς που αντιμετωπίζουν αυξανόμενο παγκόσμιο ανταγωνισμό από τους παραγωγούς με χαμηλό κόστος εργασίας. Επιπλέον, η (μερική) ανακατανομή -που αναπόφευκτα λαμβάνει χώρα- κυριαρχείται από κατεστημένα συμφέροντα, τα οποία μέσω των διασυνδέσεων παρακάμπτουν τα νομικά εμπόδια και εξασφαλίζουν φθηνότερη χρημα-

⁹³ Ciccone, Antonio, and Papaioannou, Elias. (2007), "Red Tape and Delayed Entry", *Journal of the European Economic Association (Papers and Proceedings)*, 5(2-3): 444-458.

⁹⁴ Alfaro, Laura; Kalemli-Ozkan, Sebnem, and Volosovych, Vadym. (2008). "Why Doesn't Capital Flow from Rich to Poor Countries? An Empirical Investigation." *Review of Economics and Statistics*, 90(2): 347-368.

⁹⁵ Papaioannou Elias (2011):The Injustice of the Justice System.

⁹⁶ Papaioannou Elias (2011):The Injustice of the Justice System.

⁹⁷ Nunn, Nathan. (2007). "Relationship-Specificity, Incomplete Contracts and the Pattern of Trade," *Quarterly Journal of Economics*, 122(2): 569-600.

τοδότηση. Αυτό με τη σειρά του οδηγεί σε λιγότερη καινοτομία, υψηλότερες τιμές (πληθωρισμός) και χαμηλότερη ποιότητα προϊόντων.⁹⁸

- **Διαφθορά:** Μεταξύ των χωρών η νομική αναποτελεσματικότητα κινείται παράλληλα με τη διαφθορά, τους αντικρουόμενους νόμους, την επιβολή περιορισμένης νομοθεσίας και της αργής δικαστικής διαδικασίας. Η αφανής νομοθεσία επιτρέπει στους γραφειοκράτες να δέχονται παράνομες πληρωμές. Όλες οι εμπειρικές μελέτες εκτιμούν μια εξαιρετικά μεγάλη αρνητική επίδραση της διαφθοράς στην οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο στην Ελλάδα το μεγαλύτερο κόστος της διαφθοράς και της νομικής αναποτελεσματικότητας είναι στο πώς αντιλαμβάνονται οι άνθρωποι την δικαιοσύνη.⁹⁹

Παρόλα αυτά, οι αρνητικές επιπτώσεις της αδικίας πάνε πολύ πιο πέρα από την οικονομική αποτελεσματικότητα. Θεωρητικές και εμπειρικές μελέτες αποκαλύπτουν ότι η νομική ανεπάρκεια σχετίζεται με την αυξημένη ανισότητα. Κενά, νομική αβεβαιότητα και μια αργή δικαστική διαδικασία επιτρέπει την ατιμωρησία. Συνεπώς, η νομική τυπολατρία και η αναποτελεσματικότητα των δικαστηρίων δεν μεγεθύνει μόνο την ανισότητα αλλά επίσης οδηγεί στο χειρότερο είδος της ανισότητας, αυτή που προκύπτει από την έλλειψη πληροφοριών.¹⁰⁰

2.2.2 Προτάσεις βελτίωσης του συστήματος Δικαιοσύνης

Η δικαιοσύνη προκειμένου να εκπληρώσει τη συνταγματική της αποστολή οφείλει να είναι πλήρης και αποτελεσματική αλλά και να απονέμεται σε εύλογο χρονικό διάστημα. Η καίρια σημασία απονομής της δικαιοσύνης για την ανάπτυξη και την οικονομία εκφράστηκε και από τον Αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Oli Rehn) αρμόδιο για τις Οικονομικές και Νομισματικές Υποθέσεις: « Η ύπαρξη ενός ανεξάρτητου και αποτελεσματικού συστήματος δικαιοσύνης συμβάλλει καθοριστικά σε ένα επιχειρηματικό περιβάλλον που ευνοεί την ανάπτυξη», αλλά και από την Αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Viviane Reding), αρμόδια για θέματα Δικαιοσύνης: «Η ελκυστικότητα μιας χώρας ως ένα μέρος πραγματοποίησης επενδύσεων και ανάπτυξης αναμφίβολα ενισχύεται από την ύπαρξη ενός ανεξάρτητου και αποτελεσματικού δικαστικού συστήματος».¹⁰¹

- Ένα σημαντικό πρόβλημα του ελληνικού δικαστικού συστήματος είναι η ευκολία του συστήματος να επιτρέπει την αναβολή υποθέσεων. Δεν είναι μάλιστα ασυνήθιστο περιπτώσεις διοικητικών και φορολογικών υποθέσεων να αναβάλλονται 6 ή 7 φορές. Θα μπορούσε να μπει ένα ανώτατο όριο σχετικά με τον αριθμό των αναβολών όπου οι δικαστές να γράφουν μια επίσημη επιστολή εξηγώντας γιατί χορήγησαν αναβολή. Επίσης θα πρέπει να ορίζεται ο ίδιος δικαστής να χειριστεί και στο μέλλον την υπόθεση που είχε αναβάλλει. Στο Μεξικό που είχαν ένα παρόμοιο καθεστώς κατάφεραν να επιταχύνουν τη δικαστική διαδικασία, απλά με την επιβολή ανώτατου ορίου για τον αριθμό των επιτρεπόμενων αναβολών.¹⁰²
- Για να βελτιωθεί καλύτερα η δικαστική επίδοση, η Ελλάδα θα πρέπει να δημιουργήσει καλύτερα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης των δικαστών. Το παράδειγμα

⁹⁸ Ciccone, Antonio, and Papaioannou, Elias. (2006), "Adjustment to Target Capital, Finance, and Growth", CEPR DP 5969.

⁹⁹ Papaioannou Elias (2011):The Injustice of the Justice System.

¹⁰⁰ Glaeser, Edward; Scheinkman, Jose, and Shleifer, Andrei. (2003). "The Injustice of Inequality" *Journal of Monetary Economics: Carnegie-Rochester Series on Public Policy*, 50(1): 199-222.

¹⁰¹ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-285_en.htm?locale=en.

¹⁰² Papaioannou Elias (2011):The Injustice of the Justice System.

των άλλων χωρών επιβεβαιώνει ότι τα προγράμματα εκπαίδευσης των δικαστών μπορεί να είναι αποδοτικά. Συγκεκριμένα, μια μελέτη στο Πακιστάν έδειξε ότι τα προγράμματα εκπαίδευσης αφενός επιτάχυναν τη δικαστική διαδικασία και αφετέρου αύξησαν την παραγωγικότητα με αποτέλεσμα την αύξηση του Α.Ε.Π κατά 0,5% ενώ το ίδιο πρόγραμμα κόστισε μόνο 0,1%.¹⁰³ Συνεπώς, η κυβέρνηση θα πρέπει να επανασχεδιάσει το πρόγραμμα σπουδών της Σχολής Δικαστικών Λειτουργών με έμφαση σε μαθήματα που αφορούν το δίκαιο του ανταγωνισμού, την εταιρική χρηματοδότηση, τη λογιστική, τη ρύθμιση των αγορών κεφαλαίου.¹⁰⁴

- Μια άλλη πιθανή βελτίωση του δικαστικού συστήματος θα ήταν η αναθεώρηση των απαιτήσεων επιλεξιμότητας για την άσκηση του δικαστικού επαγγέλματος. Ειδικότερα, στην Αμερική είναι σύνηθες για τους δικαστές πρώτα να αποκτούν το διδακτορικό τους και μετά να λειτουργούν ως δικηγόροι πριν από την εκτέλεση των δικαστικών καθηκόντων.¹⁰⁵
- Μια άλλη πρόταση είναι να εφαρμοστούν τεχνολογίες πληροφορικής για την επιτάχυνση των διοικητικών εργασιών. Ιστοσελίδες που παρέχουν σε πραγματικό χρόνο πληροφορίες για το πρόγραμμα των δικαστηρίων και τις ακροάσεις θα διευκολύνει δικηγόρους και ενάγοντες.¹⁰⁶
- Ένα άλλος παράγοντας που συμβάλλει στην καθυστέρηση και αναποτελεσματικότητα των δικαστηρίων είναι το χαμηλό κόστος της προσφυγής στα δικαστήρια.¹⁰⁷ Το 2009 το τέλος της εκδίκασης ήταν μόνο € 15 ενώ το μέσο δικαστικό κόστος μιας ανάθεσης ήταν μόνο €1.161.¹⁰⁸ Ένα μέρος του πληθυσμού έχει την τάση να στρέφεται προς τα δικαστήρια για να βρουν λύσεις δημιουργώντας περιττές εργασίες στο δικαστικό σώμα για περιπτώσεις που θα μπορούσαν να έχουν επιλυθεί αλλού. Για να αποθαρρυνθούν τέτοιες επιλογές θα πρέπει να υπάρξει λελογισμένη αύξηση του κόστους προσφυγής στα δικαστήρια καθώς επίσης και να επιδικάζονται τα πραγματικά δικαστικά έξοδα.¹⁰⁹
- Τέλος, ο τεράστιος όγκος της δικαστικής ύλης αποτελεί άλλο ένα εμπόδιο του Ελληνικού δικαστικού συστήματος. Στο πλαίσιο αυτό θα ήταν λογικό συγκεκριμένα ζητήματα να ανατίθενται σε ειδικούς φορείς. Ειδικότερα, η έκδοση κληρονομητήριων να ανατίθεται σε συμβολαιογράφους, σύσταση σωματείων από δικηγόρους με ιδιωτικό συμφωνητικό, έκδοση συναινετικών διαζυγίων σε ληξιαρχους κ.α.¹¹⁰

¹⁰³ Chemin, Matthieu. "Do judiciaries matter for development? Evidence from India." *Journal of Comparative Economics*, Vol. 37, No. 2, June 2009, pp. 230–50.

¹⁰⁴ Papaioannou Elias (2011):The Injustice of the Justice System.

¹⁰⁵ Colville Megan : The inefficiencies of the Greek legal system.

¹⁰⁶ Papaioannou Elias (2011):The Injustice of the Justice System.

¹⁰⁷ Koussoulis, Konstantinos. Personal communication with Supreme Administrative Court Justice, May 20, 2011.

¹⁰⁸ Μελέτη περίπτωσης από Mitsopoulos Pelagidis (2012 p.28)

¹⁰⁹ Φορτσάκης Θεόδωρος: Η επιτάχυνση της δικαιοσύνης.

¹¹⁰ Φορτσάκης Θεόδωρος: Η επιτάχυνση της δικαιοσύνης.

3 Η Εκτέλεση του προϋπολογισμού

3.1 Η γενική εικόνα στο πρώτο εξάμηνο του 2014

Ο Τακτικός Προϋπολογισμός (έσοδα – δαπάνες) παρουσιάζει πρωτογενές πλεόνασμα € 99 εκατ. ή 0,1% του ΑΕΠ και συνολικό έλλειμμα (με τους τόκους) € 3,03 δισ. ή 1,7% του ΑΕΠ. Το συνολικό έλλειμμα του Τακτικού Προϋπολογισμού είναι μικρότερο κατά € 1,3 δισ. ή κατά 30,1% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (έλλειμμα € 4,33 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2014.

Αντιστοίχως, το ΠΔΕ εμφανίζει πλεόνασμα € 0,61 δισ. (€ 2,97 δισ. έσοδα – € 2,36 δισ. δαπάνες) ή 0,33% του ΑΕΠ έναντι πλεονάσματος € 0,48 δισ. ή 0,26% του ΑΕΠ που αποτυπώνεται ως στόχος στο ΜΠΔΣ 2015-2018 για το πρώτο εξάμηνο του 2014.

Συνεπώς, ο Κρατικός Προϋπολογισμός εμφανίζει πρωτογενές πλεόνασμα € 0,71 δισ. ή 0,4% του ΑΕΠ και συνολικό έλλειμμα (συνυπολογίζοντας και τους τόκους) € 2,42 δισ. ή 1,3% του ΑΕΠ.

Το Πρωτογενές Αποτέλεσμα (πλεόνασμα) του Κρατικού Προϋπολογισμού είναι μεγαλύτερο κατά € 1,34 δισ. ή κατά 211,4% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (έλλειμμα € 634 εκατ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2014.

Αντιστοίχως, μικρότερο έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ - 3,86 δισ.) κατά € 1,43 δισ. ή κατά 37,2% εμφανίζεται και το συνολικό έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού (€-2,42 δισ. ή 1,3% του ΑΕΠ) στο πρώτο εξάμηνο του 2014.

3.1.1 Τα Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο εξάμηνο του 2014

Τα Καθαρά Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού (καθαρά έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού και έσοδα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων) διαμορφώθηκαν στα € 23,61 δισ. ή 1% μεγαλύτερα έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ 23,37 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2014.

Τα καθαρά έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού ανήλθαν στα € 20,65 δισ. και είναι μεγαλύτερα κατά 65 εκατ. ή κατά 0,3% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ 20,58 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2014.

Τα Τακτικά Έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού ανήλθαν στα € 21,06 δισ. και εμφανίζονται μεγαλύτερα κατά € 265 εκατ. ή κατά 1,3% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ 20,80 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2014.

Ειδικότερα το σκέλος των φορολογικών εσόδων (άμεσοι + έμμεσοι φόροι) υπολογίστηκε σε € 19,02 δισ. και παρουσιάζει υπέρβαση κατά € 100 εκατ. ή κατά 0,53% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ 18,92 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2014.

Πιο αναλυτικά, οι Άμεσοι Φόροι ανήλθαν σε € 8,58 δισ. εμφανίζοντας υπέρβαση κατά € 451 εκατ. ή κατά 5,6% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ 8,13 δισ.) ενώ οι Έμμεσοι Φόροι ανήλθαν σε € 10,45 δισ. εμφανίζοντας υστέρηση κατά € 351

εκατ.. ή κατά 3,3% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ 10,8 δισ.).

Από τους Άμεσους Φόρους, υπέρβαση κατά € 282 εκατ. ή κατά 6,2% έναντι του στόχου όπως αυτός όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 εμφανίζει ο Φόρος Εισοδήματος. Η υπέρβαση αυτή έναντι του στόχου οφείλεται στην υπέρβαση κατά € 170 εκατ. ή κατά 18,8% έναντι του στόχου που εμφανίζει ο Φόρος Εισοδήματος Νομικών Προσώπων καθώς και στην υπέρβαση κατά € 144 εκατ. ή κατά 5,1% έναντι του αντίστοιχου στόχου που εμφανίζει ο Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων. Επιπρόσθετα, υπέρβαση κατά € 158 εκατ. ή κατά 13,6% έναντι του στόχου εμφανίζουν οι Φόροι στην Περιουσία όπως επίσης υπέρβαση κατά € 58 εκατ. ή κατά 5,6% έναντι του αντίστοιχου στόχου τους εμφανίζουν οι Λοιποί Άμεσοι Φόροι. Οι Άμεσοι Φόροι ΠΟΕ εμφανίζουν υστέρηση κατά € 47 εκατ. ή κατά 3,4% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018.

Από τους Έμμεσους Φόρους, υστέρηση έναντι του στόχου εμφανίζουν οι Φόροι Συναλλαγών κατά € 99 εκατ. ή κατά 1,5%, οι Φόροι Κατανάλωσης κατά € 246 εκατ. ή κατά 6,8% και οι Έμμεσοι Φόροι ΠΟΕ κατά € 19 εκατ. ή κατά 5,9%. Αντίθετα, υπέρβαση κατά € 13 εκατ. ή κατά 7,9% έναντι του στόχου εμφανίζουν οι Λοιποί Έμμεσοι Φόροι (Για πιο αναλυτικά στοιχεία βλ. παρακάτω).

Εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε την υστέρηση κατά € 125 εκατ. ή κατά 1,9% έναντι του στόχου που παρουσιάζουν τα έσοδα από ΦΠΑ.

Στην κατηγορία των Φόρων Κατανάλωσης, υστέρηση παρουσιάζουν οι ΕΦΚ Ενεργειακών Προϊόντων κατά € 230 εκατ. ή κατά 11,7%, οι Λοιποί ΕΦΚ Καπνού κατά € 44 εκατ. ή κατά 3,5%, αλλά και οι Λοιποί φόροι κατανάλωσης κατά € 2 εκατ. ή κατά 1,5% έναντι των αντίστοιχων στόχων όπως αποτυπώνονται στο ΜΠΔΣ 2015-2018, ενώ το Τέλος κυκλοφορίας οχημάτων εμφανίζει υπέρβαση κατά € 2 εκατ. ή κατά 2,9%.

Τα Μη Τακτικά Έσοδα εμφανίζουν υστέρηση κατά € 101 εκατ. ή κατά 8,1%, έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (στόχος € 1,24 δισ.) και ανήλθαν στα € 1,14 δισ..

Οι Επιστροφές Εσόδων εμφανίζουν υπέρβαση κατά € 96 εκατ. ή κατά 6,6% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018.

Τέλος, τα έσοδα του ΠΔΕ ανήλθαν σε € 2,97 δισ. μεγαλύτερα κατά € 176 εκατ. ή κατά 6,3% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (2,79 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2014.

3.1.2 Οι Δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο εξάμηνο του 2014

Οι Δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού (δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού και δαπάνες ΠΔΕ) ανέρχονται στα € 26,04 δισ., μικρότερες κατά € 1,19 δισ. ή κατά 4,4% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ 27,23 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2014.

Ειδικότερα, οι Δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού ανέρχονται στα € 23,67 δισ. μικρότερες κατά € 1,24 δισ. ή κατά 5% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ 24,91 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2014 με ποσοστό εκτέλεσης 47,6%.

Πιο αναλυτικά, οι Πρωτογενείς Δαπάνες ανήλθαν σε € 20,06 δισ. και εμφανίζονται μειωμένες κατά € 943 εκατ. ή κατά 4,5% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ 21,0 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2014 με ποσοστό εκτέλεσης 47,1%. Οι δαπάνες για Εξοπλιστικά Προγράμματα είναι μειωμένες κατά € 129 εκατ. ή κατά 78,2% έναντι του στόχου, οι Τόκοι μειωμένοι κατά € 94 εκατ. ή κατά 2,9% και οι Καταπτώσεις Εγγυήσεων είναι μειωμένες κατά € 61 εκατ. ή κατά 12,7% έναντι του αντίστοιχου στόχου όπως αυτός αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018.

Αντιστοίχως, οι δαπάνες του ΠΔΕ ανέρχονται σε € 2,36 δισ. και εμφανίζονται μεγαλύτερες κατά € 45 εκατ. ή κατά 1,9 % έναντι του στόχου όπως αυτός αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018. (€ 2,32 δισ.), με ποσοστό εκτέλεσης 34,7% για το σύνολο του έτους.

Ειδικότερα, από τις επιμέρους Πρωτογενείς Δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού, οι Αποδοχές και Συντάξεις εμφανίζουν ποσοστό κάλυψης 49,5% των ετήσιων εκτιμήσεων όπως αποτυπώνονται στο ΜΠΔΣ 2015-2018, η Ασφάλιση, Περίθαλψη, Κοινωνική Προστασία 48,5%, οι Λειτουργικές και Λοιπές Δαπάνες 42,9% και οι Αποδιδόμενοι Πόροι 47,9%.

Όσον αφορά τα Ασφαλιστικά Ταμεία, η επιχορήγηση στον Ο.Γ.Α ανέρχεται στο 56,5% του ετήσιου στόχου, στο Ι.Κ.Α. στο 54,5%, στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ στο 50,0%, στο ΝΑΤ στο 48,0%, στον Ο.Α.Ε.Ε. στο 66,3%, στον ΤΑΠ-ΟΤΕ 49,3% και στον Ο.Α.Ε.Δ. στο 45,0%.

Συμπερασματικά, παρατηρείται μια μείωση των Δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο εξάμηνο του 2014 έναντι του αντίστοιχου στόχου κατά € 1,19 δισ. ή κατά 4,4%, η οποία κατά κύριο λόγο οφείλεται στη μείωση των Πρωτογενών Δαπανών κατά € 0,94 δισ. ή κατά 4,5% έναντι του στόχου τους, όπως αυτός αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού - Εξάμηνο: Ιανουάριος - Ιούνιος 2014

σε εκατ. € (τροποποιη- μένη ταμειακή βάση)	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ						ΕΤΗΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ					
	2013		2014		Μεταβολές		2013		2014		Μεταβολές	
	Πραγμ.	Πραγμ.	Στόχοι ΜΠΔΣ 2015-2018	Διαφορά	Ποσοστιαία μεταβολή 2013-2014	Ποσοστιαία διαφορά Πραγμ. έναντι του Στόχου	Ετήσια μη οριστι- κοποιημένα έσοδα και ετήσιες δαπά- νες	Ετήσιες εκτιμή- σεις όπως απο- τυπώνονται στο ΜΠΔΣ 2015- 2018	Ετήσιες εκτιμήσεις όπως αποτυπώνο- νται στην Εισηγη- τική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2014	Ποσοστιαία μεταβολή Εκτι- μήσεων ΜΠΔΣ 2015-18 έναντι των μη ορι- στικ/μένων μεγεθών του 2013	Ποσοστιαία μετα- βολή εκτιμήσεων όπως αποτ/νονται στην Εισ/τική Έκθε- ση του Προϋπολο- γισμού έναντι των μη οριστικ/μένων μεγεθών του 2013	
(1)	(2)	(3)	(4)=[(2)- (3)]	(5)=[{(2)- (1)}/(1)]	(6)=[(4)/(3)]	(7)	(8)	(9)	(10)=[{(8)- (7)}/(7)]	(11)=[{(9)-(7)}/(7)]		
I. Καθαρά Έσοδα Κρα- τικού Προϋπολογισμού (1α+2_{ΠΔΕΕ})	22.571	23.614	23.373	241	4,62%	1,0%	53.019	55.935	54.695	5,5%	3,2%	
1α. Καθαρά Έσοδα Τακτικού Προϋπολογι- σμού (Α+Β-Γ)	20.841	20.645	20.580	65	-0,94%	0,3%	48.423	50.783	49.693	4,9%	2,6%	
Α. Έσοδα προ επιστρο- φών φόρων	21.376	22.203	22.042	161	3,87%	0,7%	51.442	53.689	52.252	4,4%	1,6%	
Β. Ειδικά έσοδα από εκχώρηση αδειών και δικαιωμάτων του Δη- μοσίου	65	0	0	0	-100,00%		86	230	230	167,4%	167,4%	
Γ. Επιστροφές φόρων	600	1.558	1.462	96	159,67%	6,6%	3.105	3.136	2.789	1,0%	-10,2%	
2_{ΠΔΕΕ}. Έσοδα Προγράμ- ματος Δημοσίων Επεν- δύσεων	1.730	2.969	2.793	176	71,62%	6,3%	4.596	5.152	5.002	12,1%	8,8%	
Εισροές από την Ε.Ε.	1.683	2.934	2.725	209	74,33%	7,7%	4.520	4.952	4.802	9,6%	6,2%	
Ίδια έσοδα	47	35	68	-33	-25,53%	-48,5%	76	200	200	163,2%	163,2%	
II. Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού (1β+2_{ΠΔΕΔ})	27.563	26.035	27.228	-1.193	-5,54%	-4,4%	58.459	56.542	56.248	-3,3%	-3,8%	
1β. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (Α+Β+Γ+Δ+Ε)	25.791	23.673	24.911	-1.238	-8,21%	-5,0%	51.809	49.742	49.448	-4,0%	-4,6%	
Α. Πρωτογενείς δαπά-	21.407	20.057	21.000	-943	-6,31%	-4,5%	44.230	42.612	41.946	-3,7%	-5,2%	

νες												
Β. Εξοπλιστικά προγράμματα (σε ταμειακή βάση)	59	36	165	-129	-38,98%	-78,2%	529	533	583	0,8%	10,2%	
Γ. Καταπτώσεις εγγυήσεων, εκ των οποίων σε φορείς εντός της γενικής κυβέρνησης (καθαρή βάση)	733	421	482	-61	-42,56%	-12,7%	879	642	699	-27,0%	-20,5%	
σε φορείς εκτός της γενικής κυβέρνησης	438	390	411	-21	-10,96%	-5,1%	514	439	466	-14,6%	-9,3%	
Δ. Τόκοι (καθαρή βάση)	295	31	72	-41	-89,49%	-56,9%	365	203	233	-44,4%	-36,2%	
Ε. Προμήθεια εκταμίευσης δανείων στο EFSF	3.480	3.127	3.221	-94	-10,14%	-2,9%	6.044	5.900	6.150	-2,4%	1,8%	
2 _{ΠΔΕΔ} . Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	112	32	43	-11	-71,43%	-25,6%	127	55	70	-56,7%	-44,9%	
Εθνικό σκέλος ΠΔΕ	1.772	2.362	2.317	45	33,30%	1,9%	6.650	6.800	6.800	2,3%	2,3%	
Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ	126	137	192	-55	8,73%	-28,6%	783	700	700	-10,6%	-10,6%	
III. Αποτέλεσμα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (2 _{ΠΔΕΕ} -2 _{ΠΔΕΔ})	1.646	2.225	2.125	100	35,18%	4,7%	5.867	6.100	6.100	4,0%	4,0%	
Αποτέλεσμα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων / ΑΕΠ	-42	607	476	131	-1545,24%	27,5%	-2.054	-1.648	-1.798	-19,8%	-12,5%	
IV. Αποτέλεσμα Τακτικού Προϋπολογισμού (1α-1β)	0,0%	0,33%	0,26%	0,1%			-1,1%	-0,9%	-1,0%	-19,8%	-12,5%	
Αποτέλεσμα ΤΠ / ΑΕΠ	-4.950	-3.028	-4.331	1.303	-38,83%	-30,1%	-3.386	1.041	245	-130,7%	-107,2%	
V. Πρωτογενές Αποτέλεσμα Τακτικού Προϋπολογισμού (1α-1β+Δ)	-2,7%	-1,7%	-2,4%	0,7%			-1,9%	0,6%	0,1%	-130,7%	-107,2%	
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΤΠ / ΑΕΠ	-1.470	99	-1.110	1.209	-106,73%	-108,9%	2.658	6.941	6.395	161,1%	140,6%	
VI. Αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού (I-II)	-0,8%	0,1%	-0,6%	0,7%			1,5%	3,8%	3,5%	160,9%	140,4%	
Αποτέλεσμα ΚΠ / ΑΕΠ	-4.992	-2.421	-3.855	1.434	-51,50%	-37,2%	-5.440	-607	-1.553	-88,8%	-71,5%	
	-2,7%	-1,3%	-2,1%	0,8%			-3,0%	-0,3%	-0,8%	-88,9%	-71,5%	

VII. Πρωτογενές Αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού (I-II+Δ)	-1.512	706	-634	1.340	-146,69%	-211,4%	604	5.293	4.597	776,3%	661,1%
Πρωτογενές αποτέλεσμα ΚΠ / ΑΕΠ	-0,8%	0,4%	-0,3%	0,7%			0,3%	2,9%	2,5%		
ΑΕΠ	182.911	183.089	183.089	183.089			182.911	183.089	183.089		

Πηγή : Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

3.2 Τα Φορολογικά Έσοδα κατά κατηγορίες

Η υπερφορολόγηση των εισοδημάτων και της ακίνητης περιουσίας των πολιτών σε συνδυασμό με τις οριζόντιες περικοπές δαπανών δυσχεραίνουν τελικά τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Οι συνεχείς αλλαγές στο φορολογικό σύστημα τροφοδοτούν την αστάθεια, γεγονός που δεν θα συνέβαινε με μια γενναία φορολογική μεταρρύθμιση που θα άντεχε στο χρόνο.

(α) Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων

Τα έσοδα από τον Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων στο πρώτο εξάμηνο του 2014 ανήλθαν στα € 2,94 δισ., μεγαλύτερα κατά 5,1% έναντι του αντίστοιχου στόχου όπως αυτός αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 και μεγαλύτερα κατά 1,6% έναντι του πρώτου εξαμήνου του προηγούμενου έτους. Συνολικά για το 2014 εκτιμώνται εισπράξεις από τον Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων ύψους € 7,4 δισ., ποσό που υστερεί κατά 7,3% έναντι των αντίστοιχων μη οριστικοποιημένων μεγεθών του 2013.

(β) Φόρος Εισοδήματος Νομικών Προσώπων

Θετική είναι και εξέλιξη των εσόδων από τον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων στο πρώτο εξάμηνο του 2014, **αφού εισπράχτηκαν € 1.07 δισ., υψηλότερα κατά € 170 εκατ. ή κατά 18,8% έναντι του στόχου.** Τα έσοδα αυτά εμφανίζονται σημαντικά υψηλότερα κατά 232,9% συγκριτικά με το πρώτο εξάμηνο του προηγούμενου έτους. Συνολικά για το 2014, εκτιμώνται εισπράξεις από τον Φόρο Εισοδήματος Νομικών Προσώπων ύψους € 4,04 δισ., ποσό υψηλότερο κατά 140,5% έναντι των αντίστοιχων (μη οριστικοποιημένων) εσόδων του 2013.

(γ) Φόροι στην Περιουσία

Ό,τι σημειώσαμε νωρίτερα για τη γενικότερη αστάθεια των φορολογικών ρυθμίσεων ισχύει και για τον φόρο περιουσίας ανεξάρτητα από τις τεχνικές λεπτομέρειες.

Τα έσοδα από Φόρους στην Περιουσία παρουσιάζουν υπέρβαση **έναντι του αντίστοιχου στόχου τους όπως αυτός αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018** κατά 13,6% για το πρώτο εξάμηνο του 2014. Τα παραπάνω έσοδα ανήλθαν στα € 1,32 δισ.. Το ποσό αυτό είναι μειωμένο κατά 6,4% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2013. Συνολικά για το 2014 τα παραπάνω φορολογικά έσοδα εκτιμώνται ότι θα ανέλθουν στα € 3,84 δισ., ποσό μεγαλύτερο κατά 28,5% σε σύγκριση με τις εκτιμήσεις για τα ετήσια (μη οριστικοποιημένα) έσοδα του 2013. **Πρέπει να επισημανθεί ότι, η υπερβολική φορολόγηση της περιουσίας των πολιτών αυξάνει το κίνητρο της φοροδιαφυγής ενώ οδηγεί πολλούς φορολογούμενους στη διαμόρφωση νέων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων απέναντι στο δημόσιο λόγω αδυναμίας πληρωμής (βλ. ενότητα «Οι ληξιπρόθεσμες Οφειλές των Ιδιωτών προς το Δημόσιο»).**

(δ) Άμεσοι Φόροι Παρελθόντων Οικονομικών Ετών (ΠΟΕ)

Τα έσοδα από τους Άμεσους Φόρους ΠΟΕ εμφανίζονται μειωμένα κατά 13% το πρώτο εξάμηνο του 2014, έναντι του αντίστοιχου εξαμήνου του 2013. Εντός του 2014 εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα € 2,08 δισ., ήτοι χαμηλότερα κατά 26,5% συγκριτικά με τις εκτιμήσεις για τα ετήσια (μη οριστικοποιημένα) έσοδα του 2013.

(ε) Έμμεσοι Φόροι

Τα έσοδα από Έμμεσους Φόρους ιστορικά ήταν πάντα υψηλότερα από τα έσοδα από Άμεσους Φόρους και συνεπώς η διακύμανση τους επηρεάζει σημαντικά την εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού. Για το 2014, τα συνολικά έσοδα από Έμμεσους Φόρους εκτιμώνται ότι θα είναι μειωμένα έναντι των αντίστοιχων εκτιμώμενων εσόδων του 2013 κατά 1,1%. Εκτιμάται ότι το 2014 θα ανέλθουν στα € 24,28 δισ. **Το πρώτο εξάμηνο συλλέχθηκαν από Έμμεσους Φόρους € 10,45 δισ., ποσό μικρότερο έναντι του στόχου κατά 3,3% και μειωμένο έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2013 κατά 7,0%.**

(στ) Φόροι Συναλλαγών

Η αύξηση της φοροδιαφυγής έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των εκτιμώμενων εσόδων από Φόρους Συναλλαγών (ΦΠΑ και λοιποί φόροι συναλλαγών) για το 2014. Στο σύνολο του τρέχοντος έτους εκτιμάται ότι τα παραπάνω έσοδα θα είναι μειωμένα κατά 2,9% έναντι του 2013, μετά την πτώση τους κατά 6,5% το 2013 έναντι του 2012. Εκτιμάται συνεπώς ότι το 2014 θα συλλεχθούν € 14,25 δισ. Τα πραγματοποιηθέντα έσοδα είναι μικρότερα κατά 1,5% έναντι του εξαμηνιαίου στόχου και μικρότερα κατά 5,2% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2013. Όσον αφορά την διάρθρωση των εσόδων του ΦΠΑ, τα έσοδα από ΦΠΑ στον καπνό και τα πετρελαιοειδή μειώθηκαν κατά 17,0% και 17,8% αντίστοιχα έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2013. Οι Λοιποί Φόροι Συναλλαγών μειώθηκαν κατά 30,6% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2013.

(ζ) Φόροι Κατανάλωσης

Το Υπουργείο Οικονομικών εκτιμά ότι θα συλλέξει (ετήσια εκτίμηση όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018) € 9,03 δισ. από Φόρους επί της Κατανάλωσης, δηλαδή ποσό χαμηλότερο από το Φόρο Εισοδήματος επί των Φυσικών και Νομικών Προσώπων μαζί κατά € 2,41 δισ.. Η εκτίμηση αυτή εμφανίζει τα έσοδα από αυτό το φόρο αυξημένα μόνο κατά 0,4% έναντι των εκτιμημένων πραγματικών εσόδων του 2013. **Οι εισπράξεις του πρώτου εξαμήνου όμως παρουσιάστηκαν μειωμένες, έναντι του αντίστοιχου εξαμήνου του 2013 κατά 10,5%.** Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται κυρίως στην πτώση των εσόδων από τον ΕΦΚ Ενεργειακών Προϊόντων κατά 14,2%, στην πτώση των εσόδων από τους Λοιπούς ΕΦΚ (καπνού κτλ) κατά 6,7%, καθώς και στη σημαντική πτώση των εσόδων από τα Τέλη Κυκλοφορίας Οχημάτων κατά 40,7%. Το 2014 εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν από τα τέλη κυκλοφορίας έσοδα ύψους € 1,14 δισ., έναντι εκτιμήσεων (μη οριστικοποιημένα έσοδα) για έσοδα ύψους € 1,18 δισ. το 2013.

(η) Έμμεσοι Φόροι Παρελθόντων Οικονομικών Ετών (ΠΟΕ)

Τα έσοδα από τους Έμμεσους Φόρους Παρελθόντων Οικονομικών Ετών ανήλθαν το πρώτο εξάμηνο στα € 304 εκατ., εμφανίζοντας μείωση κατά 10,3% σε σύγκριση με τα πραγματοποιηθέντα έσοδα του πρώτου εξαμήνου του 2013 και μείωση κατά 5,9% σε σύγκριση με τον στόχο για το ίδιο διάστημα του 2014. Πάντως, για το σύνολο του 2014 εκτιμάται (εκτίμηση πραγματοποιήσεων όπως αποτυπώνονται στο ΜΠΔΣ 2015-2018) αύξηση κατά 22,5 % σε σύγκριση με τα αντίστοιχα εκτιμημένα πραγματοποιηθέντα (μη οριστικοποιημένα) έσοδα του 2013.

(θ) Έσοδα Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων

Αύξηση κατά € 176 εκατ. ή κατά 6,3% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 παρατηρείται στα Έσοδα του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων για το πρώτο εξάμηνο του 2014, όπου αναμενόταν η συγκέντρωση του ποσού των € 2,79 δισ. Για το δωδεκάμηνο του 2014, τα έσοδα από το ΠΔΕ εκτιμώνται στα € 5,15 δισ. αυξημένα κατά 12,1% σε ετήσια βάση. Η συγκεκριμένη αύξηση οφείλεται στην εκτιμώμενη αύξηση των εισροών από την Ευρωπαϊκή Ένωση κατά 9,6% αλλά και στην εκτιμώμενη αύξηση των ιδίων εσόδων κατά 163,2%. Οι εισροές από την ΕΕ για το πρώτο εξάμηνο του 2014 ανήλθαν στα € 2,93 δισ. έναντι εισροών € 1,68 δισ. της αντίστοιχης περιόδου του 2013 σημειώνοντας αύξηση κατά 74,3%.

(ι) Επιστροφές Φόρων

Στο πρώτο εξάμηνο του 2014, οι Επιστροφές Φόρων ήταν αυξημένες κατά € 0,96 δισ. ή κατά 159,7% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2013 και αυξημένες κατά € 96 εκατ. ή κατά 6,6% έναντι του στόχου του πρώτου εξαμήνου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13: Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού - Εξάμηνο: Ιανουάριος - Ιούνιος 2014

σε εκατ. € (τροποποιημένη ταμειακή βάση)	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ						ΕΤΗΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ					
	2013		2014		Μεταβολές		2013		2014		Μεταβολές	
	Πραγμ.	Πραγμ.	Στόχοι ΜΠΔΣ 2015-2018	Διαφορά	Ποσοστιαία μεταβολή 2013-2014	Ποσοστιαία διαφορά Πραγμ. έναντι του Στόχου	Ετήσια μη οριστικ/μένα έσοδα	Ετήσιες εκτιμήσεις όπως αποτυπώνονται στο ΜΠΔΣ 2015-2018	Ετήσιες εκτιμήσεις πραγμ/σεων αποτυπωμένες στην εισηγητική έκθεση Π/Υ 2014	Ποσοστιαία μεταβολή Εκτιμήσεων ΜΠΔΣ 2015-18 έναντι των μη οριστικ/μένων μεγεθών του 2013	Ποσοστιαία μεταβολή Εκτιμήσεων Πραγμ/σεων 2014 έναντι των μη οριστικ/μένων μεγεθών του 2013	
(1)	(2)	(3)	(4)=[(2)-(3)]	(5)=[{(2)-(1)}/(1)]	(6)=[(4)/(3)]	(7)	(8)	(9)	(10)=[{(8)-(7)}/(7)]	(11)=[{(9)-(7)}/(7)]		
Σύνολο Καθαρών Εσόδων Κρατικού Προϋπολογισμού (1+2)	22.571	23.616	23.372	244	4,6%	1,0%	53.019	55.935	54.695	5,5%	3,2%	
1. Καθαρά Έσοδα Τακτικού προϋπολογισμού (Α+Β+Γ-Δ)	20.841	20.647	20.579	68	-0,9%	0,3%	48.423	50.783	49.693	4,9%	2,6%	
Α. Τακτικά Έσοδα (I+ II+ III+ IV)	20.237	21.065	20.800	265	4,1%	1,3%	47.172	49.916	48.705	5,8%	3,2%	
I. Άμεσοι Φόροι	7.848	8.577	8.126	451	9,3%	5,6%	20.066	22.568	21.574	12,5%	7,5%	
1. Φόρος Εισοδήματος	4.076	4.847	4.565	282	18,9%	6,2%	11.497	13.529	12.908	17,7%	12,3%	
Φυσικών προσώπων	2.895	2.941	2.797	144	1,6%	5,1%	7.979	7.399	6.880	-7,3%	-13,8%	
Νομικών προσώπων	322	1.072	902	170	232,9%	18,8%	1.681	4.043	3.891	140,5%	131,5%	
Ειδικών κατηγοριών	859	834	866	-32	-2,9%	-3,7%	1.837	2.087	2.137	13,6%	16,3%	
2. Φόροι στην περιουσία	1.411	1.321	1.163	158	-6,4%	13,6%	2.991	3.842	3.937	28,5%	31,6%	
3. Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	1.513	1.317	1.364	-47	-13,0%	-3,4%	2.826	2.078	1.967	-26,5%	-30,4%	
5. Λοιποί άμεσοι φόροι	848	1.092	1.034	58	28,8%	5,6%	2.752	3.119	2.762	13,3%	0,4%	
II. Έμμεσοι φόροι	11.227	10.446	10.797	-351	-7,0%	-3,3%	24.549	24.281	24.087	-1,1%	-1,9%	
1. Φόροι Συναλλαγών	6.978	6.615	6.714	-99	-5,2%	-1,5%	14.666	14.245	14.040	-2,9%	-4,3%	
ΦΠΑ	6.582	6.340	6.465	-125	-3,7%	-1,9%	13.848	13.766	13.533	-0,6%	-2,3%	
πετρελαιοειδών	1.070	880	1.010	-130	-17,8%	-12,9%	2.224	2.343	2.410	5,4%	8,4%	
καπνού	300	249	255	-6	-17,0%	-2,4%	682	668	698	-2,1%	2,3%	
λοιπών	5.212	5.210	5.201	9	0,0%	0,2%	10.942	10.755	10.425	-1,7%	-4,7%	
Λοιποί φόροι συναλλαγών, από τους οποίους	396	275	249	26	-30,6%	10,4%	818	479	507	-41,4%	-38,0%	
Μεταβιβάσεις κεφαλαίων	300	143	117	26	-52,3%	22,2%	503	172	200	-65,8%	-60,2%	
Χαρτόσημο	65	131	126	5	101,5%	4,0%	313	299	307	-4,5%	-1,9%	
2. Φόροι Κατανάλωσης	3.743	3.350	3.596	-246	-10,5%	-6,8%	8.995	9.034	9.134	0,4%	1,5%	

Φόρος ασφαλιστρων	137	159	138	21	16,1%	15,2%	316	309	320	-2,2%	1,3%
Τέλος ταξινόμησης οχημάτων	26	39	32	7	50,0%	21,9%	56	55	48	-1,8%	-14,3%
ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων	2.027	1.740	1.970	-230	-14,2%	-11,7%	4.228	4.334	4.384	2,5%	3,7%
Λοιποί ΕΦΚ (καπνού κτλ)	1.296	1.209	1.253	-44	-6,7%	-3,5%	2.908	2.893	2.990	-0,5%	2,8%
Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων	118	70	68	2	-40,7%	2,9%	1.183	1.139	1.057	-3,7%	-10,7%
Λοιποί φόροι κατανάλωσης	139	133	135	-2	-4,3%	-1,5%	304	304	335	0,0%	10,2%
3. Έμμεσοι Φόροι ΠΟΕ	339	304	323	-19	-10,3%	-5,9%	533	653	632	22,5%	18,6%
4. Λοιποί Έμμεσοι Φόροι	167	177	164	13	6,0%	7,9%	355	349	281	-1,7%	-20,8%
Σύνολο Φορολογικών Εσόδων (I+II)	19.075	19.023	18.923	100	-0,3%	0,5%	44.615	46.849	45.661	5,0%	2,3%
III. Απολήψεις από ΕΕ	40	79	80	-1	97,5%	-1,3%	183	279	279	52,5%	52,5%
IV. Λοιπά μη Φορολογικά Έσοδα	1.122	1.963	1.797	166	75,0%	9,2%	2.374	2.788	2.765	17,4%	16,5%
Σύνολο μη Φορολογικών Εσόδων (III+IV)	1.162	2.042	1.877	165	75,7%	8,8%	2.557	3.067	3.044	19,9%	19,0%
B. Μη Τακτικά Έσοδα (I+II+III+IV)	1.139	1.140	1.241	-101	0,1%	-8,1%	4.271	3.773	3.547	-11,7%	-17,0%
I. Έσοδα Καταργηθέντων Ειδικών Λογαριασμών	449	404	423	-19	-10,0%	-4,5%	902	753	707	-16,5%	-21,6%
II. Έσοδα Προγράμματος Ενίσχυσης της Ρευστότητας Λόγω Χρημ/κής Κρίσης	116	105	190	-85	-9,5%		600	358	164	-40,3%	-72,7%
III. Έσοδα από ΝΑΤΟ	24	51	47	4	112,5%	8,5%	54	54	35	0,0%	-35,2%
IV. Μεταφορά Αποδόσεων από τη Διακράτηση Ομολόγων του Ε.Δ. στα Χαρτ/κια των ΚΤ του Ευρ/τος (ANFAs & SMPs)	549	580	580	0	5,6%	0,0%	2.715	2.608	2.641	-3,9%	-2,7%
Γ. Ειδικά Έσοδα από Εκχώρηση αδειών και Δικαιωμάτων του Δημοσίου	65	0	0	0	-100,0%		86	230	230	167,4%	167,4%
Σύνολο Εσόδων προ Μείωσης Επιστροφών (A+B+Γ)	21.441	22.205	22.041	164	3,6%	0,7%	51.528	53.919	52.482	4,6%	1,9%
Δ. Επιστροφές Εσόδων	600	1.558	1.462	96	159,7%	6,6%	3.105	3.136	2.789	1,0%	-10,2%
2. Έσοδα Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων (A+B)	1.730	2.969	2.793	176	71,6%	6,3%	4.596	5.152	5.002	12,1%	8,8%
A. Εισροές από την Ε.Ε.	1.683	2.934	2.725	209	74,3%	7,7%	4.520	4.952	4.802	9,6%	6,2%
B. Ίδια έσοδα	47	35	68	-33	-25,5%	-48,5%	76	200	200	163,2%	163,2%

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

3.3 Οι Δημόσιες Δαπάνες αναλυτικά

Η μείωση των Πρωτογενών Δαπανών στο πρώτο εξάμηνο του 2014 κατά 6,3% σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2013 εντοπίζεται σε συγκεκριμένες επιμέρους κατηγορίες δαπανών, ως εξής:

(α) Στις μισθολογικές αποδοχές και συντάξεις.

Υπήρξε μείωση κατά 0,7% σε ετήσια βάση για το πρώτο εξάμηνο του 2014. Ειδικότερα οι μισθοί μειώθηκαν κατά 3,5%, οι μισθοί προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων κατά 0,1%, ενώ οι πληρωμές για συντάξεις αυξήθηκαν κατά 4,3% σε ετήσια βάση για το πρώτο εξάμηνο. Αθροιστικά, οι δαπάνες για αποδοχές και συντάξεις εκτιμάται (εκτίμηση όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018) ότι θα ανέλθουν στα € 18,49 δισ. το 2014 από € 18,42 δισ. το 2013, ενώ το πρώτο εξάμηνο του 2014 ανήλθαν στα € 9,15 δισ..

(β) Στις επιχορηγήσεις των Ασφαλιστικών Ταμείων (ΑΤ)

Οι δαπάνες αυτές είναι σημαντικά μειωμένες στα € 5,45 δισ. το πρώτο εξάμηνο του 2014, από € 6,71 δισ. το αντίστοιχο εξάμηνο του 2013 και απορρόφησαν το 50,6% της συνολικής επιχορήγησης για το 2014. Η δραστική μείωση των πηγών χρηματοδότησης των ΑΤ συνεπάγεται αναπόφευκτα και μείωση των παροχών αυτών των Ταμείων δεδομένου ότι η επιχορήγηση των Ταμείων από τον ΤΠ δεν μπορεί και ούτε πρέπει να αυξηθεί περισσότερο από ότι έχει προγραμματιστεί για το 2014. Επιπλέον, η συνέχιση της χρηματοδότησης των ΑΤ και του ΕΟΠΥΥ από τον ΤΠ, προαπαιτεί τη σταθεροποίηση και στη συνέχεια αύξηση των εσόδων από τους Άμεσους και τους Έμμεσους φόρους του κράτους.

Η επιχορήγηση του Ι.Κ.Α. ανήλθε στα € 1,29 δισ., είναι μειωμένη κατά 14,0% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2013 (€ 1,51 δισ.) και απορρόφησε το 54,5% της συνολικής επιχορήγησης για το 2014. Βέβαια για το 2014 ως σύνολο η επιχορήγηση του ΙΚΑ εκτιμάται (εκτίμηση όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018) ότι θα διαμορφωθεί στα € 2,374 δισ. από € 3,19 δισ. που ανήλθε το 2013.

Η επιχορήγηση του Ο.Α.Ε.Ε. μειώθηκε κατά 32,0% το πρώτο εξάμηνο του 2014 σε σχέση με το 2013, η οποία καλύπτει το 66,3% της συνολικής εκτιμώμενης (εκτίμηση όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018) επιχορήγησης για το 2014. Συγκεκριμένα, η συνολική επιχορήγηση για το 2014 εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα € 0,8 δισ..

Η επιχορήγηση του Ε.Ο.Π.Π.Υ. ανήλθε στα € 387 εκατ. το πρώτο εξάμηνο του 2014 η οποία καλύπτει το 50,0% της συνολικής εκτιμώμενης επιχορήγησης για το 2014. Σημειώνεται ότι, το 2013 ο οργανισμός εκτιμάται ότι εισέπραξε € 1,1 δισ., ενώ για το 2014 εκτιμάται ότι θα εισπράξει € 0,77 δισ. δηλαδή η ετήσια επιχορήγηση το 2014 εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατά 30,1% σε σχέση με το 2013.

Στον Ο.Γ.Α., η επιχορήγηση ανήλθε στα € 1,38 δισ. το πρώτο εξάμηνο του 2014 η οποία καλύπτει το 56,5% της συνολικής εκτιμώμενης (εκτίμηση όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018) επιχορήγησης για το 2014. Σημειώνεται ότι για το 2013 ο οργανισμός εκτιμάται ότι εισέπραξε € 3,19 δισ. ενώ για το 2014 εκτιμάται ότι θα εισπράξει συνολικά € 2,44 δισ.

δηλαδή η ετήσια επιχορήγηση το 2014 εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατά 23,4% σε σχέση με το 2013.

Προϋποθέσεις για την επίτευξη της ισορροπίας του συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων είναι η αύξηση των εσόδων των ασφαλιστικών ταμείων από εισφορές καθώς και η αύξηση των εσόδων από έμμεσους φόρους.

(γ) Στις Λειτουργικές Δαπάνες του ΤΠ

Οι δαπάνες αυτές εμφανίζονται μειωμένες κατά 14,6% έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2013. Για το έτος συνολικά, οι επιχορηγήσεις φορέων εκτιμάται (εκτίμηση όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018) ότι θα ανέλθουν στα € 1,56 δισ. μειωμένες κατά 19,3% σε σχέση με την εκτίμηση για τις αντίστοιχες διαμορφωθείσες δαπάνες του 2013(€ 1,94 δισ.). Οι Καταναλωτικές Δαπάνες είναι αυξημένες κατά 7,4% και οι αντικριζόμενες δαπάνες σημαντικά μειωμένες κατά 23% έναντι του αντίστοιχου εξαμήνου του 2013.

Οι δαπάνες για Καταπτώσεις Εγγυήσεων ανήλθαν στα € 0,42 δισ. στο πρώτο εξάμηνο του 2014, μειωμένες κατά 42,56% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2013 (€ 0,73 δισ.) και μειωμένες κατά € 61 εκατ. ή κατά 12,7% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018.

Οι δαπάνες για Εξοπλιστικά Προγράμματα ανήλθαν στα € 36 εκατ. στο πρώτο εξάμηνο του 2014, μειωμένες κατά € 129 εκατ. ή κατά 78,2% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ 165 εκατ.).

Οι δαπάνες για Τόκους ανήλθαν στα € 3,13 δισ. στο πρώτο εξάμηνο του 2014, μειωμένες κατά € 353 εκατ. ή κατά 10,14% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2013 (€ 3,48 δισ.) και μειωμένες κατά € 94 εκατ. ή κατά 2,9% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018.

Τέλος, οι δαπάνες για προμήθεια εκταμίευσης δανείων στο EFSF ανήλθαν στα € 32 εκατ. στο πρώτο εξάμηνο του 2014, μειωμένες κατά € 80 εκατ. ή κατά 71,43% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2013 (€ 112 εκατ.) και μειωμένες κατά € 11 εκατ. ή κατά 25,6% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14: Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού - Εξάμηνο: Ιανουάριος - Ιούνιος 2014

	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ			ΕΤΗΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ				
	2013		2014	2013	2014		Μεταβολή εκτίμησης ΜΠΔΣ 2015-2018 σε σχέση με μη οριστικοποιημένες δαπάνες 2013	Ποσοστό εκτέλεσης (%)
	Πραγμ.	Πραγμ.	Ποσοστιαία μεταβολή Ιαν.-Ιουνίου. 2013-2014	Ετήσιες μη οριστικοποιημένες πραγματοποιηθείσες δαπάνες	Ετήσιες εκτιμήσεις όπως αποτυπώνονται στο ΜΠΔΣ 2015-2018	Ετήσιες εκτιμήσεις πραγμ/σεων αποτ/μένες στην εισ/τική έκθεση Π/Υ 2014		
(1)	(2)	(3)={{(2)-(1)}/(1)}	(4)	(5)	(6)	(8)={(2)/(5)}		
Συνολικές Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού (1+ 2)	27.563	26.037	-5,5%	58.463	56.543	56.250	-3,3%	46,0%
1. Συνολικές Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (I+ II+ III+ IV+ V+ VI)	25.791	23.675	-8,2%	51.813	49.743	49.450	-4,0%	47,6%
I.Πρωτογενείς Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (Α+ Β+ Γ+ Δ+ Ε)	21.407	20.059	-6,3%	44.234	42.613	41.948	-3,7%	47,1%
Α. Αποδοχές και Συντάξεις (1+ 2+ 3)	9.213	9.146	-0,7%	18.424	18.487	18.413	0,3%	49,5%
1. Αποδοχές και Συντάξεις Κεντρικής Διοίκησης	8.117	8.058	-0,7%	16.094	16.268	16.159	1,1%	49,5%
Μισθοί	4.794	4.624	-3,5%	9.447	9.280	9.292	-1,8%	49,8%
Έκτακτη παροχή δικαστικών	103	104	1,0%	123	240	141	95,1%	43,3%
Εργοδοτική εισφορά υπέρ ΕΟΠΥΥ	191	186	-2,6%	380	374	399	-1,6%	49,7%
Συντάξεις	2.897	3.022	4,3%	5.850	6.101	6.040	4,3%	49,5%
Λοιπές παροχές	132	122	-7,6%	294	273	287	-7,1%	44,7%
2. Αποδοχές Νοσοκομείων, Ιδρυμάτων Πρόνοιας, νπδδ	1.096	1.088	-0,7%	2.330	2.212	2.247	-5,1%	49,2%

Μισθοί προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων	956	955	-0,1%	1.892	1.805	1.843	-4,6%	52,9%
Εφημερίες ιατρών ΕΣΥ	82	85	3,7%	237	263	263	11,0%	32,3%
Λοιπές παροχές προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων	37	29	-21,6%	90	85	85	-5,6%	34,1%
Ιδρυμάτων πρόνοιας, κλήρου και νπδδ	21	19	-9,5%	111	59	56	-46,8%	32,2%
3. Νέες Προσλήψεις	0	0		0	7	7		0,0%
Β. Ασφάλιση, Περίθαλψη, Κοινωνική Προστασία (4+ 5+ 6+ 7)	7.590	6.671	-12,1%	15.923	13.757	13.271	-13,6%	48,5%
4. Δαπάνες Περίθαλψης	29	22	-24,1%	67	58	58	-13,4%	37,9%
5. Επιχορηγήσεις Ασφαλιστικών Ταμείων	6.713	5.448	-18,8%	12.740	10.777	10.622	-15,4%	50,6%
Ο.Γ.Α.	1.732	1.380	-20,3%	3.190	2.442	2.442	-23,4%	56,5%
Ι.Κ.Α.	1.505	1.295	-14,0%	3.191	2.374	2.230	-25,6%	54,5%
Ε.Ο.Π.Υ.Υ.	552	387	-29,9%	1.108	774	774	-30,1%	50,0%
Ν.Α.Τ.	587	480	-18,2%	1.040	1.000	1.000	-3,8%	48,0%
Ο.Α.Ε.Ε.	779	530	-32,0%	1.440	800	800	-44,4%	66,3%
ΤΑΠ-ΟΤΕ	360	264	-26,7%	535	535	535	0,0%	49,3%
Ο.Α.Ε.Δ.	237	232	-2,1%	477	515	505	8,0%	45,0%
Αντιπαροχή έναντι παρουσίας στους τομείς ασφάλισης ΔΕΗ	336	277	-17,6%	621	579	579	-6,8%	47,8%
ΕΚΑΣ (πλην συνταξιούχων δημοσίου)	462	447	-3,2%	795	516	516	-35,1%	86,6%
Κοινωνική χρηματοδότηση	160	155	-3,1%	320	320	320	0,0%	48,4%
Λοιπά ασφαλιστικά ταμεία	3	1	-66,7%	18	27	26	50,0%	3,7%

Λοιπές δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης	0	0		5	895	895	17800,0%	0,0%
6. Δαπάνες Κάλυψης Ελλειμμάτων Νοσοκομείων και Εξόφλησης Παλαιών Οφειλών τους	707	762	7,8%	1.654	1.155	1.111	-30,2%	66,0%
7. Κοινωνική Προστασία	141	439	211,3%	1.462	1.767	1.480	20,9%	24,8%
Επιδόματα πολυτέκνων	34	50	47,1%	738	511	755	-30,8%	9,8%
Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών	0	0		451	443	443	-1,8%	0,0%
Επίδομα Θέρμανσης	79	110	39,2%	139	190	190	36,7%	57,9%
Λοιπές εισοδηματικές ενισχύσεις	28	32	14,3%	134	98	92	-26,9%	32,7%
Κοινωνικό Μέρισμα	0	247			525	0		47,0%
Γ. Λειτουργικές και Λοιπές Δαπάνες (8+ 9+ 10)	2.834	2.420	-14,6%	6.338	5.645	5.370	-10,9%	42,9%
8. Επιχορηγήσεις Φορέων	842	750	-10,9%	1.937	1.564	1.534	-19,3%	48,0%
Συγκοινωνιακοί φορείς	169	117	-30,8%	372	260	260	-30,1%	45,0%
Ειδική επιχορήγηση ΟΤΑ	198	157	-20,7%	396	320	320	-19,2%	49,1%
Λοιπές επιχορηγήσεις και εισφορές σε Διεθνείς Οργανισμούς	475	476	0,2%	1.169	984	954	-15,8%	48,4%
9. Καταναλωτικές Δαπάνες και Δαπάνες υπό Κατανομή	448	481	7,4%	1.732	1.928	1.754	11,3%	24,9%
10. Αντικριζόμενες Δαπάνες	1.544	1.189	-23,0%	2.669	2.153	2.082	-19,3%	55,2%
Αποδόσεις στην ΕΕ	1.375	1.107	-19,5%	2.155	1.771	1.700	-17,8%	62,5%
Επιδότησεις γεωργίας	169	81	-52,1%	514	382	382	-25,7%	21,2%
Δ. Αποδιδόμενοι Πόροι	1.770	1.822	2,9%	3.549	3.801	3.774	7,1%	47,9%
Ε. Αποθεματικό	0	0		0	923	1.120		0,0%

II. Τόκοι (καθαρή βάση)	3.480	3.127	-10,1%	6.044	5.900	6.150	-2,4%	53,0%
III. Προμήθεια Εκταμίευσης Δανείων από ΕFSF	112	32	-71,4%	127	55	70	-56,7%	58,2%
IV. Εξοπλιστικά Προγράμματα Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (ταμειακή βάση)	59	36	-39,0%	529	533	583	0,8%	6,8%
V. Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε Φορείς Εκτός Γενικής Κυβέρνησης	295	31	-89,5%	365	203	233	-44,4%	15,3%
VI. Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε Φορείς Εντός Γενικής Κυβέρνησης (καθαρή βάση)	438	390	-11,0%	514	439	466	-14,6%	88,8%
2. Συνολικές Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	1.772	2.362	33,3%	6.650	6.800	6.800	2,3%	34,7%
Εθνικό σκέλος ΠΔΕ	126	137	8,7%	783	700	700	-10,6%	19,6%
Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ	1.646	2.225	35,2%	5.867	6.100	6.100	4,0%	36,5%

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

3.4 Οι Δημόσιες Επενδύσεις

Το πρώτο εξάμηνο του 2014 παρατηρήθηκε πλεόνασμα στο ΠΔΕ συνολικού ύψους € 0,61 δισ. έναντι ελλείμματος € 42 εκατ. του αντίστοιχου εξαμήνου του 2013. Οι πραγματοποιηθείσες εισροές από την Ε.Ε. ήταν αυξημένες κατά € 209 εκατ. έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018. Πιο συγκεκριμένα τα έσοδα από αυτήν την πηγή ανήλθαν στα € 2,93 δισ. το πρώτο εξάμηνο του 2014, υψηλότερα κατά 7,7% έναντι του στόχου. Ωστόσο τα ίδια έσοδα του ΠΔΕ εμφανίζονται μειωμένα κατά € 33 εκατ. ή κατά 48,5% έναντι του στόχου όπως αυτός αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018. Από την άλλη πλευρά, οι δαπάνες του ΠΔΕ διαμορφώθηκαν στα € 2,36 δισ. το πρώτο εξάμηνο του 2014 αυξημένες κατά 33,30% σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2013(€ 1,77 δισ.) και αυξημένες κατά 1,9% έναντι του στόχου όπως αποτυπώνεται στο ΜΠΔΣ 2015-2018 (€ 2,32 δισ.).